Ukraińskie Pismo Podlasia

4 (194) 2024

Cena 6,00 PLN VAT 5%

NAD BUHOM I NARWOJU

www.nadbuhom.pl

НАД БУГОМ І НАРВОЮ

ISSN 1230-2759

«...треба знати: а ким ми були у минулому? Тому що ти, граючи давню музику, підтверджуєш, що українці були в середньовіччі та ще раніше. Ті цінності, що вони тоді сповідували, – свобода і гідність, воля і рівність кореспондуються з нами сьогоднішніми. Тож, через музику тих часів можна показати українцям, що вони й зараз продовжують відстоювати ті самі цінності, що відстоювали їхні прадіди й діди».

Дивись українське «Culture vs war: Тарас Компаніченко»

2004 р.: Тарас Компаніченко при хрестові, який у 1988 році, з нагоди 1000-річчя Хрещення Русі поставила православна парафія у Кузаві – з ініціативи молоді згуртованої у Черемшанському гурткові Українського суспільно-культурного товариства.
Фото Ю. Гаврилюка

eprasa.pl fc9f4f612b

Тарас Компаніченко:
Бути вільними, щоб творити

Лідер гурту „Хорея Козацька", дослідник української барокової музики Тарас Компаніченко з початком повномасштабного вторгнення Росії намагався приєднатись до лав ЗСУ кілька разів. Врешті став бійцем 241 бригади Територіальної оборони. Компаніченко служить у війську разом зі своєю бандурою – чимало військових заповідають, щоб їх в останню путь проводжали під спів Тараса. Про виступи Компаніченка кажуть, що вони завжди є подією, що підносить та цементує український дух – чи то на прощаннях з воїнами, чи на концертах. Відомий кобзар завжди підтримував український рух спротиву. У 2004-му Компаніченко – активний учасник Помаранчевої революції, коли багато виступав на головній сцені Майдану. Під час Революції Гідності дав десятки концертів на Майдані, виконуючи давні військові пісні. Далі – пряма мова Тараса Компаніченка.

Мистецтво – це зброя, а культура – велика політика. Культура – це обличчя нації, один з ідентифікаторів нашого національного духу. Бо чому тоді ми відрізняємо іспанське мистецтво від португальського, а римське від грецького? Тому що бачимо ці прояви національного духу. І попри те, що певні тренди, тенденції розвитку сучасного мистецтва є інтернаціональними, в кожної нації, в кожного окремого творця вони різні.

Зараз в Україні мистецтво має не лише декоративну або естетичну функцію. Сучасне мистецтво в Україні має надважливу місію – воно націотворче. Навіть давня музика в Європі – декоративна. Наприклад, яку функцію має давня музика у Швейцарії? Більш наукову, більш реконструкторську – зіграти на інструментах, які існували в середньовіччі так, як звучали і тоді.

Все це насправді захоплює, але воно не має принципового значення. А для українців давня музика має націотворчий характер і важливу функцію. Тому що українці й сьогодні відповідають для себе на питання: хто вони?

Комусь, звісно, досить сучасної музики: Святослава Вакарчука, «Скай», Kozak System та інших. І більшості людей цього достатньо, щоб їхня впевненість і ці знання культури були мотивуючими, що ти є українцем, щоб ти відчував, що ти маєш оце захищати.

А для когось – ні. Комусь треба знати: а ким ми були у минулому? Тому що ти, граючи давню музику, підтверджуєш, що українці були в середньовіччі та ще раніше. Ті цінності, що вони тоді сповідували, – свобода і гідність, воля і рівність кореспондуються з нами сьогоднішніми. Тож, через музику тих часів можна показати українцям, що вони й зараз продовжують відстоювати ті самі цінності, що відстоювали їхні прадіди й діди.

Закінчення на 9 стор.

НАД БУГОМ І НАРВОЮ
NAD BUHOM I NARWOJU

№ 4 (194) 2024 ЛІТО — Nr 4 (194) LATO 2024

«Над Бугом і Нарвою» то часопис створений 1991 року середовищем української молоді з міст і сіл поміж Бугом, Біловезькою пущею і північними берегами Нарви – видаваний для всіх, хто тут проживає й цікавиться суспільним життям, історією і культурними справами україномовного населення. ❖ „Nad Buhom i Narwoju" to czasopismo stworzone w 1991 roku przez środowisko młodzieży ukraińskiej urodzonej na terenie pomiędzy Bugiem, Puszczą Białowieską i północnymi brzegami Narwi – adresowane do wszystkich, kto interesuje się życiem społecznym, historią i kulturą ukraińskojęzycznych mieszkańców historycznej ziemi bielskiej, drohiczyńskiej, mielnickiej i brzeskiej, znanych zresztą nie tylko pod dawnym mianem Rusinów i współczesnym Ukraińców, ale też Małorusinów, Białorusinów lub po prostu prawosławnych.

ЗМІСТ НОМЕРА ❖ SPIS TREŚCI

Т. Компаніченко: *Бути вільними, щоб творити* 1
Є. Почтар, *Еля Томчук — у підляському царстві української пісні* 2
L. Łabowicz, *Wieści nie tylko z podlaskich miast i wsi* 6
С. Савчук, *Хранителі рукодільних традицій – майстер плетіння Микола Петручук* 10
Ю. Гаврилюк, *Поміж Володимиром, Києвом та Супраслем. Короткий нарис з етноконфесійної історії Більська і Підляшшя у першій половині XVI ст.* 12
Л. Лабович, *«Хоч би й за вола, аби дівкою не била»… Весілє в Курашеві* (IV) 16
А. Лукашевіч, *Чортополох* 22
Z. Michalczyk, P. Jamski, J. Nowicki, *Ikonostas z Nowoberezowa – odkrycie, konteksty, perspektywy* 23
Ju. Hawryluk, *Obraz prawosławnej sieci parafialnej nad Bugiem i Narwią u schyłku XIX w.* 31
Е. Кошелюк, *«Підляський трикутник»: враження українця з Данії* 34
Słowa, *jakich my ne znali abo zabyli. Praktycznyj słownyczok dla słuchajuczych i czytajuczych* 37
ЮГ, *У наших друзів і знайомих в Україні сущих. «Батьку, ваша зброя — це бандура»* 39
(ред.), *З організованого життя над Бугом і Нарвою* 40

НАША ОБКЛАДИНКА

Стор. I і IV: Ікони з унікального для Підляшшя іконостасу XVII ст. з церкви у Новому Березові. Фото П. Ямський.

Стор. III: Більш і менш традиційні, використовувані як для агротуризму, так і для звичайного проживання, хати в Новому Березові. Фото Ю. Гаврилюка

eprasa.pl fc9f4f612b

Еля Томчук — у підляському царстві української пісні

Пам’ятаю концерт, десь у половині 90-тих, на якому виступав більський «Ранок». Ні, не на Підляшші – у Варшаві, під час Загальнопольського фестивалю національних та етнічних меншин в урсуському «Арсусі». Я дуже зворушилася під час виступу цього колективу, заснованого Єлизаветою Томчук. Досі не знаю чому, адже нормально в мене не течуть сльози, коли почую якусь пісню – можливо, їхній спів вдарив в якусь вразливу струну, щось там в мені тоді повідкривалося.

«Ранок» заспівав декілька українських фольклорних пісень. Незвичайно гарно, сильними юними голосами. Подумала тоді: який неймовірний потенціал має ця дівчина. «Ця дівчина», в якої я пізніше брала інтерв’ю до камери для однієї з загальнопольських інформаційних програм, здалася мені такою мудро-стриманою. І дуже, дуже скромною.

Рік тому я знов зустріла керівничку колективів «Ранок» і «Родина». Еля Томчук нарікала, що ковідний період поробив спустошення в «Ранку», хор прийдеться відбудовувати. Вона дуже втомлена. Я подумала: *Стільки ж ти, дівчинко, зробила, надалі робиш, так чи інакше в тебе сил на трьох*. Брат Елі, Євген Рижик каже, що сестра дуже багато взяла на себе, тому не дивно, що часом бракує їй сил.

* * *

18 липня 2024 р. проводжу трохи часу на майстер-класах колективу «Ранок». Гарний осередок на околицях Городка, чудова природа. Вже в лісі чую українські пісні, йду за звуком. За столами в городі осередку сидить декілька дівчат із «Ранку» та дві їхні вчительки.

Еля Томчук: *Основа складу це діти, які тепер починають четвертий клас. В них дуже сильні голоси та музичний слух.*

Дівчата виконують декілька пісень, серед них підляські «рогульки».

– Рогулька це веснянка? – питаю Елю Томчук.

– Просто рогулька... У нас рогульками називають пісні, які співають тільки протягом одного тижня, від Великоднього понеділка до Провідної неділі. Хоч, в деяких селах бабці говорили, що рогульки співалося довше, поки зозуля кує. Але загально рогульки співали один тиждень, веснянки – аж до літа.

– І кожне село мало свої рогульки, зі своїми відмінностями?

– Так як всі пісні. Є схожі мелодії, схожі слова, але кожна співається трішки по-іншому.

– Я десь вичитала, що рогульки співали на Підляшші на пограниччі українських говірок з білоруськими, співала також етнічна група батюків, що біля Яворова, Рави Руської, отже, на Львівщині.

– Ще в Камінь-Каширському районі були рогульки, на Волині, – доповнює Єлизавета.

Питаю, як трапилося, що вона стала спеціалісткою від рогульок.

– Коли була я на студіях в Рівному і привезла перші рогульки до Інституту культури, там казали, що це чудово, адже це щось, чого в них немає. Сказали, щоб записати їх більше і коли я це зробила, Інститут видав книжечку, збірку рогульок.

– Але чому говорять про них, що вони унікальні, древні?

– То є такі пісні, які може співати й один, можуть співати двоє – доповнює Алла Ковальчук, керівник дитячого хору з Рівного.

eprasa.pl fc9f4f612b

– Рогульки в більшості є одноголосні, в певних фрагментах є двоголосся. І то все. Колись рогульки співали взагалі в октаву, в Добриводі. Але є такі села, в яких взагалі рогульок ніхто не пам'ятає.

Алла: *Якщо є мелодії таких пізніших пісень – чітко є перший голос, другий. А тут, хто де хоче, робить відхилення. Якщо люди добре знали рогульок, вони могли імпровізувати. І саме в тому є та красота. Нам здається, що вона проста. І по цьому музиканти кажуть, що це є старіші пісні, давніші.*

– Найбільш відома рогулька, навіть для польських етнографів, це, очевидно, «Святий Юре, Ригоре» з Доброводи. Вона показує красу веснянок і рогульок. (Еля співає)

Святий Юре, Ригоре
Пуйди до Бога по ключи
І одомкни земліцю
І випусть, випусть травицю
І випусть, випусть травицю,
Прикрий земліцю травою
Прикрий земліцю травою
А дерева лісточком.
А дерева лісточком,
Нас молоденькіх віночком.

Алла Ковальчук каже, що ця рогулька – це така розмова з природою. Старші люди завжди дуже цінували природу, казали, що треба до природи звертатися, щоби задобрити на врожай, на те, щоб була ця зелена трава, щоб худоба була здорова. Весь час, у всіх веснянках, рогульках воно перекидається, в старіших текстах.

* * *

Еля Томчук: *Вся моя історія почалася з «Горини», фольклорного гурту Рівненського державного інституту культури. Я була в третьому класі ліцею, коли «Горина» приїхала з концертами на Підляшшя. Пам'ятаю, що тоді приїхав з ними проректор інституту. Вони мали голоси такі несамовиті, міцні та дуже добрий репертуар.*

Євген Рижик: *Я бачив, що дуже сподобавсь їй спів цього колективу. Ми їм організували два тижні концертів, часто по два-три у день. Була велика зацікавленість українською культурою, музикою на Підляшші. Еля була, здається, на першому їхньому концерті, поїхала з ними до Біловежі. А потім виникла ідея, щоб вислати її на студії в Інститут культури.*

– Як сприйняли цей задум ваші батьки? – питаю Євгена.

– Певно, що боялися...

– Я дивуюся, як мене батьки пустили взагалі, – говорить сама Еля. *– Це був дев'яностий рік, ще був Совєтський Союз. Навіть, щоб подзвонити, треба було замовляти розмову і ждати на пошті.*

Перший публічний виступ «Ранку» на фестивалі «Підляська осінь» (1995). На фото вгорі – 10-річчя ансмблю під час фестивалю «Підляська осінь» (2005).

Еля Томчук згадує, що брат завіз її, залишив у гуртожитку і сам поїхав додому. Пізніше їй признався, що в нього були однак деякі сумніви.

Євген Рижик: *І я її возив поїздом з Люблина до Рівного. Сам хотів переїхатися, було дуже цікаво. Зайшов до ректора, в нього на стіні висів ще портрет Леніна.*

Пізніше Еля, тоді ще Рижик, сама стала виступати в колективі «Горина». Вони їздили на гастролі по Україні, Польщі, записали в Польському радіо касетку зі своїми творами. А її професори почали допомагати ансамблям з Підляшшя.

Євген Рижик: *Ми тут бачили, що було багато народних колективів на Підляшші, можна було робити нові, але не було людей з відповідною освітою. Рятуючи ситуацію, ми почали тоді запрошувати інструкторів з України – з Волині. Вони були перші роки тут, керували тими нашими фольклорними колективами. Пізніше сестра повернулася, була інша ситуація. Ну і до Інституту культури в Рівному поступили ще чергові особи з Підляшшя.*

Алла Ковальчук та її чоловік Юрій співали з Елею Томчук в «Горині». Вже більше 20-ти років подружжя регулярно приїжджає на

eprasa.pl fc9f4f612b

Фотосесія у 25-річчя заснування «Ранку» — музей крізь неба «Загорода у Козликах» (2020).

Підляшшя, тому вони дуже добре знають специфіку регіону. Юрій не один раз вів підляські фестивалі, Алла цього року допомагає Елі Томчук проводити майстер-класи.

– *Я запросила Аллу, щоб вона попрацювала передусім з першим голосом. Цього року ми працюємо на нашому репертуарі, на підляських піснях. Я тримаю другий голос, третій, Алла перший*, – каже Еля.

Еля згадує, що коли після закінчення навчання в Інституті культури приїхала з Рівного на Підляшшя, відразу їй вдалося зібрати дівчат, з якими потім поїхали на Фестиваль української культури в Сопоті. На початку це була вокально-інструментальна група. Поволі розростались. На перші успіхи не прийшлося довго чекати. Молодь охоче співала. І... були, якби, ошелешені тими, що успіхи прийшли, що їх файно сприймають. Але це були трошки інші часи. Для дітей виїзди на концерти, на перші фестивалі були нагородою. Так було, коли поїхали, наприклад, на фестиваль до Венгожева, на Мазури.

Для Алли однією з найбільших проблем дітей, з якими вона тут працює – те, що вони вдома не розмовляють *по-своєму*, вона не бачить вже того блиску в очах, який колись було видно в деяких дітей.

– *Для цього покоління – українська це вже іноземна мова*, – говорить Алла.

– *Важко працювати з такими дітьми?* – запитую.

– *Для мене ні. Я цілий час працюю з дітьми й ясно, що тут я не можу свою роботу так вести, як в Україні. Тут зовсім по-іншому, тут треба делікатно, щоб не образити. Треба підійти, попросити, знайти час, щоб в хористки був настрій. Тут помаліше декілька разів йде. У себе цей один кусок матеріалу можу вивчити за два заняття, тут треба десять хіба занять. Хоча раніше, в ці перші роки, такої різниці може я не відчувала*.

Інша проблема це національна невизначеність у середовищі. Тому Еля Томчук, коли веде уроки української мови в більській школі чи садочку, старається, щоб діти відчули, що це не є чужа культура, тільки їхня, але не робить цього з якимось тиском що «ти є українець». За її словами – *Вони самі мають це усвідомлювати*.

* * *

Родина Елі Томчук походить з села Кнориди. На захід від нього знаходяться вже польські села.

– *Кнориди це село на границі, на кордоні. На схід всі говорять по-нашому. Моє село вже було мішане. Наступне село на захід це Завади. Я в житті в ньому не була, хоч до нього тільки 3 кілометри. Не мала там жодного спільного інтересу.*

Кошки, місцевість, в якій живе Аня Решетніков, хористка «Ранку», також неподалік Кноридів. Аня вивчає українську мову в школі, хоч зі своїми рідними (мамою, бабою Ніною і дідом) *по-своєму* поки-що не розмовляє. Виняток робить для 90-річної сусідки Клавдії. Тому що Клавдія по-іншому не розуміє.

– *Раз взимку Клавдія прийшла до моєї мами, яка лікарка за професією і сказала, що вмирає. В неї була тоді температура понад 40 градусів, але й так виносила їсти своїм курям. Звичайно, не померла. Вона незнищенна*, – сміється Аня.

Діди Ані час від часу приходять подивитися виступи «Ранку». Раз бабця Ніна навіть плакала.

* * *

Польські спеціалісти не раз питали в Елі, з деякою заздрістю, що вона робить, що вдалось їй згуртувати таку кількість людей у своїх колективах. Три роки підряд ансамблі Елі Томчук здобували нагороди на загальнопольському фестивалі в Казімєжу над Вісльою. У 2022 р. найвищу і найважливішу нагороду – Башту, отримав керований нею колектив «Родина» з Дуб'яжина. Але й у попередніх роках її колективи отримували нагороди на цьому фестивалі.

eprasa.pl fc9f4f612b

Члени ансамблю «Родина» – учасники огляду ліричних та весільних пісень «У неділю на веселлі» (Кліщелі, 2003). «Сонечка» з Дитячого садочка № 9 «Лісова поляна» співають на вечорі колядок (Більськ, 2015).

– Коли «Родина» приїхала в 2010 році до Казімєжа, де заспівала між іншим рогульку «Там на майовуй росі», дали нам перше місце. Шоком було те, що ми співали не польською мовою. Знаю, що раніше якщо хтось їхав до Казімєжа з Південного Підляшшя з українськими піснями – мусили це перекласти на польську мову.

Питаю Євгена Рижика про досягнення сестри.

– Певно тобі розповідала, – каже.

– Тепер ти здивований, що твоя нещодавно ще маленька сестричка стільки робить, стільки вдалося їй досягти?

– По-перше це її професія, вона вчить української мови й музики. По-друге завдяки тому, що колектив діє в школі, але також при будинку культури, він заохочує дітей йти на навчання української мови. Зараз ситуація така, що випускники колективу «Ранок» закладають чергові ансамблі, співають в інших колективах, не лише на Підляшші, але десь у Познані, Варшаві.

В «Родині» довгі роки співала також їхня мама, Люба. Питаю Елю Томчук, чи її діти також співають:

– Дочка співає і грає на скрипці. Вона все своє життя в «Ранку», бо коли я була в 9-ім місяці з нею, то спала десь там на матраці на фестивалю в Мельнику. У минулих роках допомагала мені на майстер-класах, як вихователь. Працює в Більську, але на репетиції ще приходить.

Аллу Ковальчук ще на мить ловлю перед обідом на майстер-класах в Городку. Хочу, щоб ще коротко охарактеризувала роботу Елі.

– Еля це людина, яка не боїться труднощів, не боїться ризикувати. Вона дуже багато часу, напевно більше «Ранкові» віддає, як своїй сім'ї. Бо то так є. Недоспані ночі... Але якби вона не казала, мені здається, вона любить цю справу – як тяжко би не було.

Еля Томчук каже, що на початку записувала українські пісні, їдучи в села разом з братом Євгеном, журналістом українських передач в Радіо Білосток. Він завжди знав, де звернутися до жінки, яка знає безліч цікавих пісень.

– На сьогоднішній день, як співаю пісню, не раз пригадую цю жінку, від якої я це записала, як вона це співала. І жалію, що так мало тоді від неї записала.

Сьогодні це найбільший біль Елі Томчук – треба було зразу якнайбільше записати. Але вона була молода, мала малі діти, багато обов'язків.

– Навіть в моїй «Родині», в ансамблі, багато учасників, які приносили з собою рідкісні пісні. Скільки вже повмирало... Я жалію, що замало записала з ними.

Деякі мало того, що співали – ще була у них народна мудрість. Просто кидали, як з рукава, якісь золоті думки, мудрі речі, прислів'я, приказки. Дуже часто була в шоці і записувала їхні слова. Це було 30 років тому. Зараз вже цього не зробиш.

Алла: *Я знаю, що були моменти, коли вона каже: «Всьо! Кидаю, не буду...». Але я знаю, що вона буде свою роботу продовжувати, доки зможе. Бо якщо б вона не любила тієї справи, якщо б вона не хотіла, щоб українська пісня, традиції Підляшшя збереглись, вона би вже давним-давно це кинула.*

Єва ПОЧТАР
Фото Ю. Гаврилюка

eprasa.pl fc9f4f612b

Wieści nie tylko z podlaskich miast i wsi

BIELSK PODLASKI. 31 maja – 3 czerwca odbywały się 42. Dni Bielska Podlaskiego. W programie były koncerty, imprezy sportowo-rekreacyjne, kiermasz rękodzieła artystycznego, malarstwa, ceramiki, zabawek i potraw regionalnych, a także XIX Międzynarodowy Festiwal Piosenki „Podlaska Nuta" oraz wiele innych propozycji dla całych rodzin.

W owym czasie miasto stało się gospodarzem międzynarodowego spotkania w ramach projektu „Bielsk Podlaski łączy ludzi – międzynarodowe spotkanie samorządów z Europy Środkowo-Wschodniej w celu budowania partnerstwa dla pokoju i współpracy". Projekt zakłada organizację dwóch spotkań, w Bielsku Podlaskim oraz w jednym z miast partnerskich. W pierwszym z nich wzięły udział delegacje z Rachowa w obwodzie zakarpackim w Ukrainie oraz Călărași w Mołdawii.

Głównym celem projektu jest przywrócenie kontaktów z dotychczasowymi zagranicznymi miastami partnerskimi Bielska Podlaskiego, które zostały przerwane na skutek pandemii oraz wojny w Ukrainie. Chodziło o przeprowadzenie konsultacji z partnerskimi samorządami w kwestii przywrócenia dotychczasowej współpracy w obszarach oświaty i kultury, a w szczególności wymiany młodzieży.

W czasie swojej wizyty zagraniczni goście mieli okazję odwiedzić bielskie przedsiębiorstwa, spotkać się z włodarzami miasta, obejrzeć cerkiew Narodzenia Najświętszej Marii Panny, jedną z najstarszych świątyń Bielska Podlaskiego, a także zapoznać się z zapleczem edukacyjnym Szkoły Podstawowej nr 4 im. Adama Mickiewicza, największej szkoły w mieście, w której naukę pobiera prawie siedmiuset uczniów. W „czwórce" odbywają się zajęcia języka ukraińskiego jako języka ojczystego dla dzieci mniejszości ukraińskiej oraz działa Ukraiński Zespół Pieśni i Tańca „Ranok". Zagraniczni goście z Ukrainy i Mołdawii zapoznawali się również z walorami turystycznymi Puszczy Białowieskiej, a na zakończenie wzięli udział w spotkaniu samorządowców, które podsumowało wizytę.

KLESZCZELE. 6 i **13 czerwca** odbyły się kolejne już warsztaty ceramiczne w ramach projektu „Drewniane Kleszczele". W Pracowni Gancarskiej Miejskiego Ośrodka Kultury, Sportu i Rekreacji „Hładyszka" powstawały z gliny miniaturowe Kleszczele. Od **maja** dzieci, młodzież oraz dorośli po zapoznaniu się z kształtem architektonicznym miejscowości wykonywali w skali poszczególne obiekty: cerkiew, kościół, domy, dzwonnicę, urząd miasta itp., tworząc w ten sposób ceramiczną makietę Kleszczel. Makieta będzie służyć do celów edukacyjnych i promocyjnych, co umożliwi zapoznanie się z topografią miejscowości, a także jej architektonicznymi zabytkami, ze szczególnym uwzględnieniem tradycyjnej architektury drewnianej.

Projekt „Drewniane Kleszczele" został dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

CZEREMCHA. W **czerwcu – lipcu** w Gminnym Ośrodku Kultury w Czeremsze miały miejsce liczne działania w ramach projektu „Tradycje i Transformacje", dofinansowanego ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury. EtnoPolska. Edycja 2024.

8 czerwca odbyły się pierwsze warsztaty filcowania, na których Dorota Sulżyk z Sunduk Pracownia Filcu Doroty Sulżyk pokazywała, jak filcować podkładki pod naczynia. Uczestnicy zajęć przygotowali podkładki na stół pod kubki. **14 czerwca** miały miejsce zajęcia ikonopisania dla młodzieży i dorosłych, a **21** i **29 czerwca** – warsztaty ceramiczne, prowadzone przez Annę Markiewicz. **24 lipca** chętni spotkali się w GOK-u na kolejnych zajęciach z pisania ikon, **26 lipca** – na warsztatach ceramicznych, a **30 lipca** – na warsztatach filcowania.

KLESZCZELE. 8 czerwca w świetlicy miejskiej nad OSP w Kleszczelach odbyły się warsztaty organizowane przez miejscowe Koło Gospodyń „Malwa" pod hasłem „Jak to dawniej piekło się chleb". Na zajęciach rozmawiano na temat historii wypieku chleba oraz o związanych z nim tradycjach regionalnych i lokalnych produktach. Uczestnicy zapoznawali się również z procesem powstawania chleba oraz wzięli udział w jego wypieku.

Warsztaty były realizowane w ramach projektu „Od ziarenka przez żarenka do chleba bochenka" w ramach konkursu na działalność wspomagającą rozwój wspólnot i społeczności lokalnych Urzędu Marszałkowskiego Województwa Podlaskiego. Zadanie zostało sfinansowane ze środków Województwa Podlaskiego.

ODRYNKI. 10 czerwca ogłoszono wyniki plebiscytu „Cuda Polski 2024" magazynu „National Geographic Traveler". Wśród 16 wybranych przez internautów najpiękniejszych miejsc w Polsce znalazł się prawosławny skit w Odrynkach koło Hajnówki.

O zaszczytny tytuł „Cuda Polski 2024" walczyło 48 miejsc z całego kraju – po trzy z każdego województwa. Z Podlaskiego nominowane były też Miejsce Mocy w Puszczy Białowieskiej i Jezioro Płaskie na Suwalszczyźnie. Zwyciężyła prawosławna pustelnia.

Skit świętych Antoniego i Teodozjusza Pieczerskich w Odrynkach położony jest w dzikiej głuszy na rozlewiskach Narwi. Ze wsią łączy go drewniana kładka, która przez kilka lat stanowiła jedyne dojście do pustelni. Jego założycielem był Ojciec Gabriel (imię świeckie Jerzy Giba, 1962-2018), duchowny prawosławny, archimandryta, doktor nauk teologicznych, były zwierzchnik monasteru Zwiastowania Bogarodzicy w Supraślu. W 2008 r. został wyznaczony do przyjęcia święceń na biskupa gorlickiego. Odmówił, bo nie chciał wyjeżdżać z Podlasia. Został zdegradowany, a gdy przestał pełnić funkcję w monasterze, zainicjował

eprasa.pl fc9f4f612b

powstanie skitu w Odrynkach, jedynej w owym czasie pustelni prawosławnej w Polsce. Mieszkał odcięty od cywilizacji, wspierany przez mieszkańców okolicznych wsi. Zbudował drewnianą cerkiew, dom dla mnichów i pomieszczenia gospodarcze. Hodował zwierzęta, zajmował się także zielarstwem i leczeniem ziołami. Po jego śmierci skit pozostawał niezamieszkany, a nabożeństwa celebrowane były w niedziele i główne święta przez duchowieństwo monasteru w Zwierkach. W 2022 roku w skicie przebywało 3 mnichów.

BIAŁYSTOK. **10-11 czerwca** w Białymstoku odbywał się szczyt przewodniczących parlamentów Polski, Estonii, Łotwy, Litwy i Ukrainy. Szczególnym gościem tego spotkania był przewodniczący Rady Najwyższej Ukrainy Rusłan Stefanczuk [Руслан Стефанчук]. Dwudniowe spotkanie zakończyło się wspólną deklaracją w sprawie pogłębienia współpracy parlamentarnej w dziedzinie bezpieczeństwa w obliczu eskalacji rosyjskiej agresji przeciwko Ukrainie.

ZALESIE. 16 czerwca w „Krainie Krasnoludków" w Zalesiu w gminie Dobrzyniewo Duże odbył się piknik rodzinny z okazji Dnia Dziecka (*na foto*). Wzięło w nim udział ponad 60 rodzin polskich, ukraińskich i białoruskich. To inicjatywa Fundacji Okno na Wschód, mająca na celu integrację uchodźców z Ukrainy i Białorusi.

Podczas pikniku były liczne atrakcje dla całych rodzin, w tym animacje dla dzieci, zabawy na leśnym placu oraz przeprawa tratwą. Była to także okazja do spotkań i rozmów uchodźców wojennych z Ukrainy.

BIAŁYSTOK. 17 czerwca w Białymstoku odbyło się spotkanie przedstawicieli sektora mleczarskiego Polski i Ukrainy. Przedstawiciele obu krajów podpisali memorandum o zacieśnieniu współpracy branż mleczarskich Polski i Ukrainy. Chodzi m.in. o pomoc ukraińskim przedsiębiorcom w spełnianiu europejskich norm i standardów żywienia. Porozumienie zakłada również współpracę na rzecz wejścia Ukrainy do Unii Europejskiej.

KLESZCZELE. 21 czerwca w Miejskim Ośrodku Kultury, Sportu i Rekreacji w Kleszczelach odbył się wernisaż wystawy „Ikona pisana sercem". Były na niej prezentowane prace uczestników warsztatów ikonopisania, które odbywały w ramach cyklicznych zajęć prowadzonych w „Hładyszce". Otwarciu wystawy towarzyszyła projekcja filmu „Śladami mistrzów. Nowosielski na Podlasiu" autorstwa Piotra Łozowika.

Prace uczestniczek warsztatów można było oglądać w siedzibie MOKSiR w Kleszczelach do **28 lipca**.

PODLASKIE. 21 czerwca zakończył się rok szkolny 2023/2024. Był to 30. rok, w którym w szkołach województwa podlaskiego odbywały się lekcje języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej. W minionym roku szkolnym takie zajęcia prowadzono w sześciu placówkach. Były to: Przedszkole Nr 9 Leśna Polana w Bielsku Podlaskim, Szkoła Podstawowa nr 4 im. A. Mickiewicza w Bielsku Podlaskim, Zespół Szkolno-Przedszkolny w Czeremsze, Niepubliczna Szkoła Podstawowa św. św. Cyryla i Metodego w Białymstoku, Przedszkole Samorządowe nr 26 Integracyjne im. Joanny Strzałkowskiej-Kuczyńskiej w Białymstoku (punkt międzyprzedszkolny) oraz Szkoła Podstawowa nr 9 im. 42 Pułku Piechoty w Białymstoku.

Niestety w ostatnim roku zanotowano znaczny spadek liczby dzieci uczących się języka ukraińskiego, co było m.in. spowodowane odejściem w zeszłym roku dwóch licznych ósmych klas ukraińskich w bielskiej „czwórce". Ogółem w roku szkolnym 2023/2024 języka ukraińskiego jako języka mniejszości narodowej w województwie podlaskim uczyło się w dwóch przedszkolach i czterech szkołach podstawowych **357 dzieci** (dane z serwisu dane.gov.pl/pl/dataset/276,nauka-jezykow-mniejszosci-narodowych-etnicznych-i-jezyka-regionalnego – stan na 11 lutego 2024 r.). Dla porównania, języka białoruskiego na poziomie przedszkola, podstawówki i liceum uczyło się w minionym roku szkolnym 2 038 uczniów, a języka litewskiego (podobnie jak białoruskiego – na wszystkich poziomach edukacyjnych) – 594. Według rządowego serwisu rok wcześniej języka ukraińskiego w Podlaskiem uczyło się 415 dzieci, a więc aż o 58 więcej. Zmalała również liczba uczniów uczących się języka białoruskiego – o 185 osób, a także nieznacznie litewskiego – o sześciu uczniów.

BIAŁYSTOK. 24 czerwca Zarząd Ośrodka Wspierania Organizacji Pozarządowych podjął decyzję o wysokości dofinansowania w ramach konkursu „Białystok wspiera i integruje". Projekt skupia się na budowaniu akceptacji oraz więzi społecznych między mieszkańcami Białegostoku i uchodźcami. Celem tej inicjatywy jest również przeciwdziałanie dyskryminacji ze względu na narodowość.

eprasa.pl fc9f4f612b

Środki na projekty Ośrodek Wspierania Organizacji Pozarządowych otrzymał od Miasta Białystok, a następnie przekazał je organizacjom pozarządowym wybranym w ramach otwartego konkursu. Wsparcie otrzymało łącznie siedemnaście projektów o wartości do 5 tys. zł każde. Przekazane środki pochodzą z Funduszu Narodów Zjednoczonych na rzecz dzieci UNICEF.

Wszystkie wydarzenia są skierowane do mieszkańców Białegostoku. Odbywają się one od **lipca** do **września** w formie jednorazowych lub cyklicznych wydarzeń, takich jak warsztaty, zajęcia kulinarne, ćwiczenia jogi, warsztaty relaksacyjne, spacery, spływy kajakowe, pikniki, warsztaty malarskie i inne. Udział w działaniach jest bezpłatny.

Maksymalną liczbę punktów w konkursie „Białystok wspiera i integruje" zdobył projekt „Zespół pieśni „Rosawa" – Łączy nas muzyka" Fundacji na Rzecz Edukacji Formalnej i Nieformalnej oraz Integracji Społecznej „M-Patia", która została założona przez Julię Panasiuk, migrantkę wojenną z Ukrainy. Pierwsze spotkanie uczestników projektu odbyło się **25 lipca** w Centrum Spilno UNICEF w Białymstoku. Od tego czasu w czwartki i niedziele odbywają się warsztaty zespołu „Rosawa", na których uczestnicy poznają popularne piosenki ukraińskie, a także polskie i białoruskie (*na foto*).

KLESZCZELE. W **lipcu** w centrum „Hładyszka" w Kleszczelach miały miejsce kolejne wydarzenia w ramach projektu „Drewniane Kleszczele".

1-5 lipca odbyły się warsztaty animacyjno-edukacyjne dla dzieci i młodzieży „Odkrywamy drewniane Kleszczele", dotyczące lokalnego dziedzictwa i tradycji budownictwa drewnianego. Uczestnicy typowali najstarsze, najbardziej reprezentatywne i najciekawsze obiekty dziedzictwa materialnego Kleszczel, czego efektem finalnym będzie opracowanie publikacji z ilustracjami obiektów oraz opisem przygotowanym na bazie materiału zebranego i przygotowanego przez uczestników.

6 lipca miały miejsce warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży „Zbuduj dom twoich pradziadków" ze Stowarzyszeniem Wspierania Twórczości Samorodnej, mające na celu zbudowanie modelu tradycyjnego domu drewnianego.

Z przygotowanych elementów uczestnicy pod kierunkiem instruktorów samodzielnie składali domek (ściany o konstrukcji sumikowo-łątkowej i zrębowej, drzwi, dwoje okien, elementy dachu) o podstawie ok. 1,8 x 2,6 m. Model ten będzie można wielokrotnie składać i demontować dzięki zastosowaniu tradycyjnych połączeń ciesielskich. Uczestnicy zapoznawali się także z podstawowym nazewnictwem ciesielskim, tradycyjnymi metodami pracy i z używaniem podstawowych narzędzi, takich jak piła, skrzynka uciosowa, dłuto i pobijak.

Tego samego dnia odbyła się prelekcja oraz pokaz filmu „Domy, które leczą. Opowieść o drewnianej architekturze Podlasia" oraz spotkanie z przewodniczącym Stowarzyszenia Dziedzictwo Podlasia dr. Mirosławem Stepaniukiem, który przybliżał zalety tradycyjnie sezonowanego drewna.

13-14 lipca miały miejsce warsztaty dla dorosłych „Snycerka podlaska". Pod okiem profesjonalisty, Jerzego Ostapczuka z Działu Konserwacji Zabytków w Muzeum Podlaskim w Białymstoku, uczestnicy zapoznawali się z typologią zdobień architektonicznych występujących w tradycyjnym budownictwie drewnianym Podlasia, materiałami i sposobami konserwacji drewna, a także narzędziami snycerskimi. Elementem warsztatów była też część praktyczna, podczas której uczestnicy wykonywali wzory nawiązujące do ornamentyki budynków zachowanych w Kleszczelach i jego okolicach (nadokiennik, elementy zdobienia naroży).

27 lipca odbyły się kolejne warsztaty edukacyjne dla dzieci i młodzieży „Zbuduj dom twoich pradziadków" ze Stowarzyszeniem Wspierania Twórczości Samorodnej. Tego samego dnia z wykładem „Niezbędnik opiekuna domu drewnianego" wystąpił historyk sztuki Filip Gawliński, który od 2002 r. zajmuje się ochroną zabytkowej architektury drewnianej. Inwentaryzuje on i rewitalizuje zabytki drewniane, głównie na Żuławach. Jest założycielem Fundacji Ochrony Zabytków Architektury Drewnianej, autorem „Poradnika opiekuna domu drewnianego" wydanego przez Narodowy Instytut Dziedzictwa.

Podczas wykładu i warsztatów w Kleszczelach Filip Gawliński przybliżał kwestie związane z renowacją i zasadami remontu mieszkalnej architektury drewnianej, mówił o doborze zastosowania technik budowlanych i zasadach konserwacji, aby jak najlepiej zachowały one dziedzictwo materialne i niematerialne zawarte w substancji historycznej budynku.

Projekt „Drewniane Kleszczele" został dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z Funduszu Promocji Kultury – państwowego funduszu celowego.

CZEREMCHA. 19-21 lipca odbyła się jedna z najbardziej znanych imprez letnich w regionie – „Ethno Festiwal Czeremcha". Na kilka dni podlaska osada kolejowa stała się stolicą muzyki folkowej oraz kultury ludowej w całej swojej różnorodności. Były koncerty zespołów z różnych stron świata, a także liczne imprezy towarzyszące.

Na festiwalowej scenie w plenerze Gminnego Ośrodka Kultury w Czeremsze występowały zespoły nie tylko z Polski, ale także z tak odległych krajów, jak Kolumbia w Ameryce Południowej. Z muzyką polsko-ukraińskiego

eprasa.pl fc9f4f612b

pogranicza wystąpił zespół „HrayBery”. Tradycyjnie też wystąpili gospodarze imprezy, czyli zespół „Czeremszyna” z Czeremchy.

W ramach „Folków” oprócz koncertów odbywały się liczne warsztaty (m.in. garncarskie, taneczne, muzyczne, kulinarne, lalek-motanek i wiele innych), kiermasz rękodzieła ludowego, spektakle teatralne, pokazy filmów, prezentacje książek i spotkania autorskie (m.in. z Anetą Prymaką-Oniszk, autorką książki „Kamienie musiały polecieć”), konkursy. Zorganizowano jubileuszowy już X Przegląd Muzykujących na Harmonijkach Ustnych. Imprezą towarzyszącą była ponadto prezentacja obrzędu „Kiszenie kapusty” w wykonaniu zespołu śpiewaczego z Malinnik.

Podobnie jak w latach ubiegłych, od razu po zakończeniu „Ethno Festiwalu Czeremcha”, ale jako jego integralna część, odbyły się warsztaty ukraińskiego śpiewu białego prowadzone przez Ludmyłę Wostrikową – etnomuzykolożkę i wykładowczynię, pochodzącą ze wsi Rokitne na Polesiu, liderkę zespołu „Horyna” z Równego. W ciągu trzech dni **22-24 lipca** uczestnicy poznawali tajniki tradycyjnego śpiewu poleskiego.

Organizatorami festiwalu byli Stowarzyszenie Miłośników Kultury Ludowej i Gminny Ośrodek Kultury w Czeremsze, a gospodarzem – znany w Polsce miejscowy zespół folkowy „Czeremszyna”.

RAJSK. 20 lipca na placu obok wiejskiego domu kultury w Rajsku odbył się festyn „Tam u Poli”. Jej organizatorami byli Koło Gospodyń Wiejskich „Rajanki” oraz Urząd Gminy Bielsk Podlaski.

Z koncertem wystąpili: ukraiński zespół folklorystyczny „Rodyna” z Dubiażyna, „Reczańka” z Koźlik w gm. Zabłudów, „Łuna” z Parcewa, „Werwoczki” z Orli oraz „Dobryje Grajki”. Na koniec odbyła się potańcówka. Ponadto były liczne atrakcje towarzyszące dla całych rodzin. OSP Augustowo przygotowało dla najmłodszych tor z hydronetkami, były darmowe dmuchańce i stoiska z rękodziełem oraz specjałami Koła Gospodyń Wiejskich „Rajanki”.

BIAŁYSTOK. 25-28 lipca w Białymstoku oraz dziewięciu miejscowościach regionu odbywał się festiwal „Podlaska Oktawa Kultur”. Wystąpiło na nim 13 zespołów z 11 krajów świata, w tym z Azerbejdżanu, Meksyku, Ukrainy, Gany, Mali i Kongo. Tradycyjnie prezentowały się zespoły wykonujące muzykę ukraińską z Polski i Ukrainy.

Festiwal rozpoczął się od „POKtańcówki” na Młynowej w Białymstoku, na której do tańca zagrały cztery kapele, w tym polsko-ukraiński zespół „HrayBery”. Następnie na Rynku Kościuszki w Białymstoku odbywały się główne koncerty festiwalowe. **27 lipca** przed białostocką publicznością wystąpił dziecięcy zespół taneczny „Dżerelce” z Charkowa (Зразковий художній колектив України ансамбль танцю «Джерельце» з Харкова, *na foto*). Oprócz Białegostoku młodzież z Ukrainy wystąpiła w Sokółce i Zabłudowie.

W tym roku na festiwalu można też było usłyszeć melodie oraz pieśni z Polesia w wykonaniu „Poleskiego Składu Smyczkowego” oraz zespołu „Polesie_PL”.

Festiwal zorganizował Podlaski Instytut Kultury w Białymstoku.

Ludmiła ŁABOWICZ
Foto autorki artykułu

Тарас Компаніченко:
Бути вільними, щоб творити

Закінчення з 1 стор.

Місія людей культури під час війни. Вона може бути різною, але головне, щоби вписувалася у служіння своєму народу, особливо в час цієї жахливої війни. Кожен митець повинен для себе вирішити, в який спосіб він має служити своєму народові. Він може стати до лав ЗСУ, якщо це молодий чоловік. У своєму підрозділі поєднувати моральну реабілітацію колег з триманням зброї у руках. Можна займатись волонтерством, проводити якісь заходи, акції, концерти, збирати кошти, купувати необхідні речі, взяти опіку над якимось підрозділом. Головне, щоби це для людини було природньо, відповідало її сутності, щоб це служіння було щирим.

Мені здається, що найголовніше – це чиста мотивація. А якщо є можливість, то і творити сучасний контент, який потім буде віддзеркалювати дні й ночі нашої боротьби за виживання. Мені здається, що кожний митець повинен знайти свою нішу, форму і формулу і діяти заради Перемоги.

Коли настане перемога, мабуть, ми будемо дуже плакати. Радіти і плакати, бо будемо згадувати, якою ціною це далося. Будемо тішитися, що правда перемогла, що є таки справедливість і Бог. Але будемо плакати, що ті люди, найкращі, які б мали з нами святкувати, не будуть у цей день з нами.

Я вірю у нашу перемогу, бачу до цього всі передумови. Ця сила духу нації дуже велика. В нас цей дух пробуджений, і він готовий піти на будь-які жертви, аби бути вільним. Бо лише вільний дух народу має можливість до реалізації своєї місії. Показати такі особливі висоти, які ще не були відкриті.

Ми не кращі й не гірші за когось, але ми маємо вистояти у цій боротьбі, щоб реалізувати той божий задум: бути вільними, щоб творити.

Подається за публікацією:
«Коли настане перемога, ми будемо дуже плакати»: кобзар Тарас Компаніченко у проєкті «Культура vs війна», розміщеному на сайті «Українська правда. Життя»

eprasa.pl fc9f4f612b

Хранителі рукодільних традицій – майстер плетіння Микола Петручук

Чи пам'ятаєте ще цей краєвид на зламі липня та серпня – рівненько розміщені на стерні снопи жита, складені в копи? Супроводжувала їх згадка стародавньої аграрної культури – «перепелиця». Незжатий жмут стебел з колосками, прикрашений польовими квітами, стрічками та горобиною, під яким на пласкому камені клали на шматку полотна скибку хліба, як говорили дітям: «для зайчика». Ця, як також казали колись «Спасова борода», походить ймовірно із часів, коли наші прапредки стали осілими та зайнялися землеробством. У контексті «перепелиці» етнологи говорять про останній притулок польового духа, що у слов'янській мітології уявлявся у вигляді кози, яка має бороду.

Але залишмо звичаї осторонь, адже сьогодні краєвид після жнив «ряснієє» великими тюками чи соломою, яку відразу подрібнює комбайн. Поодинокі поля зі снопами високого, а не карликового, жита можна побачити лише, наприклад, поблизу Грабовця у гміні Дубичі Церковні. Цей релікт традиційного ландшафту зберігся завдяки таким людям, як Микола Петручук. Хоча живе в місті, в Гайнівці, займається ремеслом, яке потребує традиційного вирощування зернових та їх набагато трудомісткішого збирання.

Микола Петручук кілька десятків років плете вироби з житньої соломи та верби – кори, знятої з дерева в період сокоруху. Цієї професії він навчився у свого батька, якому допомагав при роботі, коли був у підлітковому віці.

– Вже понад 50 лі[е]т, як маю з тим стичность, – говорить пан Микола. *– Плєлі мої[е] батькі: батько і мати, і брат – ці[е]ла сім'я виплітала тиє коробкі. Соломи було, батькі провадилі господарство, приходилі жнива і треба було шиковати солому, бо подстава то мі[е]ти солому. По хлюби то і[е]здилі в лі[е]с, шиковалі дрова і одразу – тиє що лі[е]пши хлюби рі[е]залі в лі[е]си. Привозілі додому, коб булі готови вже на зіму.*

Згодом творець почав винаходити власні, складні візерунки предметів, виготовлених у так званій техніці шиття, за допомогою голки. Майстер рукоділля також розкроює, чистить і готує матеріали для плетіння.

В роках його молодості в багатьох підляських селах люди займалися рукоділлям, а на плетені вироби було запотребування, бо все скуповлювала «Cepelia» – Централя народно-художньої промисловості. Була це, діюча в роках 1949-1990 організація, що об'єднувала кооперативи народних і художніх промислів, яка керувала комерційними установами, де продавали товари виготовлені народними майстрами або натхненні їхньою творчістю.

– Плєлі колісь такіє коробкі велікі. Ці[е]ли тиждень плєлося, а потом приходила п'ятниця чи понеді[е]лок і везлося до Рудутув, до магазину [складу – Ред.] *такого велікого. Ці[е]ле село везло, бо в'ядомо, я походжу з Грабувця, то правє кажда хата виплітала сіє коробкі, займалася тим. Вони квіти писалі, і[е]халось до Дубич, до банку і гроши булі. То для молодих барзо добра форма була і заробити, і доробити. Хоті[е]лось і для молодших свої[е] гроши мі[е]ти. Булі гроши і задовольони був кажди. Но, в'ядомо, треба було троху часу, сі[е]сти і плєсти* – згадує майстер плетіння.

В таких селах як Грабувець, Рудути, Топорі чи Кошки, а й в багатьох інших, рукоділля процвітало багато років, а завдяки йому ті, які після роботи ще хотіли посидіти вечором над коробками, покращували свої домашні бюджети і докладали зароблені гроші, чи то до

eprasa.pl fc9f4f612b

коштів побудови нового дому, чи рільничих машин, чи вислання дітей на науку до міста. Потреб било ж багато, а з господарки вижити було важко.

Після ліквідації у 1990 році «Цепелії» вироби рукодільників якийсь час скуповлювали ще приватні підприємці.

– *Тепер ніхто вже не скуповлює*, – каже Микола Петручук. – *Колісь, як говорилі – паньство* [держава – Ред.] *скуповлювало, а тепер уже тоє пропало. Тиє скупи пропалі. Тепер займаюсь для сатисфакції, хтось там прийде, чи на фестинах, чи на ярмарках. Там не конечне купит, а похваліт: О! Якоє хороше, плєтяне. Туристи приїжджают, купляют*.

Пана Миколу можна зустріти на ярмарках рукоділля, фестах і фестивалях, на яких пропонує свої вироби їх учасникам. Їхня палітра є різноманітна, бо крім солом'яних тарілочок, глечиків, кошиків, вазонів, шкатулок, мат, він може виготовити також вулики, бджільничі кушкі, або прикрасу у формі бджілки чи щит до стрільби з лука.

З його рук виходять також кошики плетені з березини. Бере участь у таких заходах, як «Ярмарок Зубра» в Гайнівці, «Домініканський Ярмарок» у Хорощі чи Фестиваль «Ягеллонський Ярмарок» у Люблині (зараз Фестиваль «Ре:традиція»).

Своє знання переказує також іншим – вчить не такого простого, як здавалося б, рукоділля на майстер-класах і заняттях. Останніми роками співпрацює при багатьох проєктах зі Стоваришенням Спадщина Підляшшя – в їх рамках проводив майстер-класи у Нарві, у себе в Гайнівці, а останньо в селі Борисівка. Вчив також в Центрі народного рукоділля в Нємчині біля Чорної Білостоцької чи на майстер-класах в Центрі туризму та промоції «Країна Зубра» у Біловежі.

– *Найшлісь хентни. Добре, що є – хоті[e]лося б, коб не занікло сьоє, було континуоване. Тож то традиція* – говорить майстер рукоділля.

Славомир САВЧУК
Польське Радіо Білосток
Фото FB Plecionkarstwo, wyroby ze słomy, С. Савчук

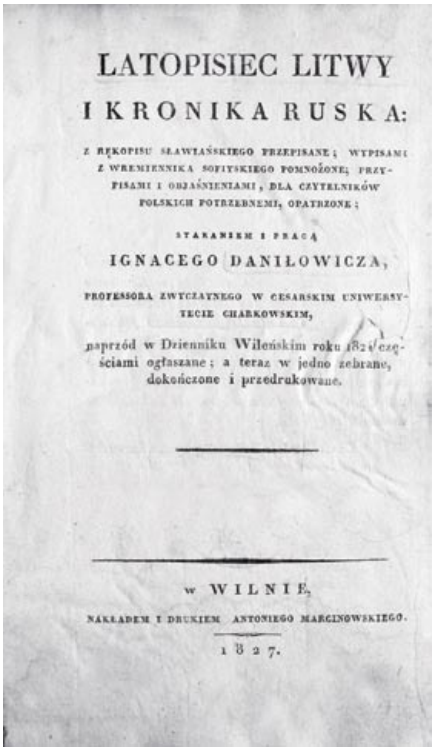
eprasa.pl fc9f4f612b

Короткий нарис з етноконфесійної історії Більська і Підляшшя у першій половині XVI ст.

Поміж Володимиром, Києвом та Супраслем

Закінчення з попереднього числа

Окрім документів, які відносились до історії самого Супрасльського монастиря, зберігались у ньому численні книги, перш за все церковного змісту, але й рукописні історіографічні твори. Засіб монастирської бібліотеки, відомий завдяки каталогові спорядженому архімандритом Сергієм Кимбарем у 1557 р., Михайло Грушевський у «Історії України-Руси» назвав «одним з найбільш характеристичних показчиків того книжного запасу, яким розпоряджали землі Київської митрополії, українські й білоруські... Се не тільки найбільший, який ми маємо з тих часів, сортимент книжок, але й дуже типовий» (схоже в «Історії української літератури»: «Катальог сеї бібліотеки... дає дуже інтересний перегляд тодішнього книжного запасу і до певної міри – тодішніх літературних чи книжних інтересів – згадуючи, які книги були "новописані"»). Це зрозуміло, адже створена з чималою участю більщан[16] «новоцвітуща обитель», добре матеріально забезпечена завдяки вельможним ктиторам, зразу стала важливим центром руської культури, формованої за історично-конфесійним принципом. Першим історіографічним надбанням монастирської бібліотеки, донесеним до широкого кола читачів ще у піонерську добу наукового, хоч не завжди критичного вивчення минулого, був збірник з кінця 2-го десятиріччя XVI ст.[17], списаний на замовлення одного з маловідомих князів Одинцевичів, які свій рід виводили від мученика за віру, чернігівського князя Михайла Всеволодовича, що у 1246 р. був страчений у Золотій орді. У 1820-х роках цей рукописний кодекс був виявлений професорами Віленського університету, о. Михайлом Бобровським і Ігнатієм Даниловичем. Данилович опублікував його історіографічну частину, спочатку у журналі «Dziennik Wileński» (1823-1824), відтак окремою книжкою («Latopisiec Litwy i kronika ruska», 1827), пропонуючи називати манускрипт Підляським літописом. Однак у російській видавничій серії «русских» літописів був він опублікований спочатку як «Супрасльскій списокъ» (1907 р.), відтак як «Супрасльская летопись» (1980), і з такою ж назвою виступає також у сучасній українській історіографії[18].

LATOPISIEC LITWY
I KRONIKA RUSKA:
Z RĘKOPISU SŁAWIAŃSKIEGO PRZEPISANE; WYPISAMI Z WREMIENNIKA SOFIYSKIEGO POMNOŻONE; PRZYPISAMI I OBJAŚNIENIAMI, DLA CZYTELNIKÓW POLSKICH POTRZEBNEMI, OPATRZONE;
STARANIEM I PRACĄ
IGNACEGO DANIŁOWICZA,
PROFESSORA ZWYCZAYNEGO W CESARSKIM UNIWERSYTECIE GHARKOWSKIM,
naprzód w Dzienniku Wileńskim roku 1824 częściami ogłaszane; a teraz w jedno zebrane, dokończone i przedrukowane.
w WILNIE,
NAKŁADEM I DRUKIEM ANTONIEGO MARCINOWSKIEGO.
1827.

«Супрасльський список», будучи історичним джерелом наративного характеру, обговорювався також в українських літературознавчих публікаціях, зокрема, Теоктистом Сущицьким – присвятив він йому найбільше місця у спеціальній розвідці про «західноруські літописи», які «більш-менш оригінальні лише в записах та звістках із кін-

[16] Зв'язок Супрасльського монастиря з Більськом існував і в наступних періодах його історії, на що вказують численні записи «родовъ зъ Бѣлска» в обох монастирських Суботниках.

[17] Рукописна книга, яка окрім літописного матеріалу вміщає також частину Києво-Печерського патерика та руського перекладу польського Вислицького статуту. Наприкінці цікава помітка переписувача: «Как заѣць радъ избегалъ тенета, такъ же всяки мистръ радуется, своє делцо искончавъ. Исписанъ сии лѣтописець в лѣто 7028, луна 17, индикта 9, октября 6, на паметь святого апостола Фомы замышлениемь благовѣрного и христолюбивого князя Симіона Ивановича Одинцевича єго милости на здоровє и на щастье и на жизнь вечную, на отпущеніе грехов. Боже милостивы, их милости даи єго милости княгини Єкатирине, их милости чадомь. Рукоделъе многогрешного раба божиєго Григория Ивановича, богу въ честь и во славу во вѣкы. Аминь».

[18] За описом Юрія Мицика в «Енциклопедії історії України»: «Супрасльський літопис – назва одного зі списків першого літописного зводу Великого князівства Литовського... охоплює події 9–15 ст. (до 1446). Складається із 2-х частин: у 1-й, більшій за обсягом, викладається історія Київської Русі, а також окремих міст і князівств...; у 2-й, меншій, частині, в основі якої лежить "Літописец великих князей литовских", викладаються події політ. історії ВКЛ, починаючи від нащадків вел. кн. литов. Гедиміна. Велика увага приділяється князям Ольгерду, Кейстуту, Вітовту, київ. князям Скиргайлу Ольгердовичу, Володимиру Ольгердо-

eprasa.pl fc9f4f612b

ця XIV в. і XV-XVI в.в.»[19]. На цю оригінальну частину, виокремлену як «Лѣтописець великыхъ князеи литовъскыхъ», звернув увагу Михайло Грушевський, та, як «взірець стилю і мови» дуже талановитого автора, зацитував фрагмент історії, якої наслідки прямо торкнулися Середнього Побужжя – йдеться про «невеличку повість» описуючу конфлікт Витовта з Ягайлом (1382 р.). Історик вважає її за окремий твір, написаний з дуже тонким знанням політичних відносин та мовою цілком свобідною від церковнослов'янських елементів[20].

Другий літописний збірник з супрасльською провенієнцією був у 1836 р. опублікований «иждивеніемъ Общества Исторіи и Древностей Россійскихъ»[21]. Частина манускрипту, у виданні 1836 року названа «коротким Київським літописом від початку Руської землі»[22], потрапила до 35-го тому літописної серії, з більш адекватною назвою «Волинський короткий літопис».

У цій суто волинській частині, яка починається записом, що у 1487 році митрополит Симеон «поставиша епископом Васьяна Владимирю и Берестью», описана й подія, що відбулася 1 вересня 1482 р., та яка має пряме відношення до сімейної історії ктитора Супрасльського монастиря: «На день святаго Симеона при короли Казимире Якгеиловичи царь перекопьскыи Мин-Кгиреи Аж-Кгиреевъ сынъ, славныи великы градъ Кієвъ, матере градовомъ добылъ и жьжогъ, и воєводу кієвъского пана Ивана Ходковича в Орду звелъ»[23].

Успенський собор та будинок володимирсько-берестейських єпископів у волинському Володимирі. Фото Ю. Гаврилюка

Пограбування Києва та розташованого поряд з ним Печерського монастиря ширше висвітлення знайшло у літописанні Московщини, що й не дивно, адже все це відбулося «советом и повелением» великого князя московського Івана III. Наїзд спрямований на «Литовскую землю к славному граду Киеву», мав бути помстою королеві і ве-

вичу, кн. Федору Коріятовичу, який очистив Поділля від ординців. Ця частина зберегла у своєму складі унікальні фрагменти літопису митрополита Київського і всієї Русі Фотія за 1410-1427».

[19] На його думку: «Список Супрасльський складається з двох нерівноцінних своїм змістом частин: перша – значно більша розміром і майже вся цілком компілятивна, а друга – дуже невелика та майже цілком оригінальна». Дослідник віднісся також до літописної публікації Даниловича, підкреслюючи його заслугу першого видавця «західноруського літопису», звертаючи також увагу на те, що він «підкреслює велике значіння в Литві західно-руської мови, що була офіційною, в дипломатиці та при дворі, на суді, в управлінню й т. инш.».

[20] «Де зложено його, незвісно, але рукою – се треба сказати – незвичайно талановитою! Наша стара література небогато має таких глибоко продуманих і зручно постилізованих творів. В формі ніби то цілком не вимушеній, щирій і простій, без яких небудь прикрас і афектацій, але незвичайно влучно, живо, прозоро, одного слова не пускаючи дурно, оповідає автор стару приязнь Ольгердового і Кейстутового дому, щирість Витовта і злобну підступність Ягайла, що зрадив своїм найближчим своякам і союзникам, зловив і до смерти привів старого литовського героя Кейстута, а Витовта кінець кінцем змусив ратуючи своєї голови втікати до одвічних ворогів Німців, та з їх помічю доходити своєї батьківщини».

[21] На супрасльську провенієнцію вказує запис на самому кінці манускрипту: «Въ лѣто отъ начала миру 7052-е [1544], индиктиона 2. Септемврия месяца 16, в недѣлю, на память великомученици Евфимии всехвалное, Жикгимунт Август, корол полскыи, великии князь литовскыи и иныхъ панствъ господарь и дѣдич, короля Жикгимунтовъ сынъ и Казимира Якгаиловича внукъ, бысть въ дому Богородици обители Супряслъское съ многыми велможами своими, церковнаго ради и мѣстнаго видения и молебнаго пения, въ святоиъ пресвѣтлои церкви Богородици от начала даже и до конца слушавъ, и внутръ святилища сиреч олтаря быв, и на святои трапезе, святых евангелии и честныхъ крестовъ и всехъ сосудовъ священныхъ оглядевъ, и по монастырю походивъ, и въ трапезницы бывъ, и милостину вбогымъ давъ. И абие паки во своя со вмилениемъ и кротостию Богородицу благодаръствуя, со всеми яже о немъ, возвратися».

[22] Назвою «Короткий Київський літопис» послуговується й сучасний український енциклопедист Юрій Ковалів, стверджуючий, що це «пам'ятка української, почасти білоруської писемності XVI ст. та «її мова близька до живонародної». Перерахувавши головні події кінця XV – початку XVI ст., як страта київського князя Михайла Олельковича, спустошливий напад ординців Менглі-Гірея на Київ, набіги татар на Волинь, напад Москви на Смоленськ і блискучу перемогу князя Костянтина Острозького над військами московського князя Василія III під Оршею, стверджує: «Текст свідчить про ерудованість анонімного автора, його нахил до художнього мислення, що узгоджується з історичною конкретикою».

[23] У іншому місці коротший запис: «Попущениемь божиимь взят бысть Киевь от безбожных татар перекопских месяца сентября 1».

eprasa.pl fc9f4f612b

ликому князеві Казимирові Ягайловичові, про що не лише ex post говорять московські літописці[24], але й інструкція московському послові на Крим – мав вимагати, щоб хан «послалъ рать свою на Подольскую землю, или на Кіевскіе мѣста». Найкращим резюме є тут запис у Софійському 2-у літописі: «Князь же великий послал к Мен-Гирею крымскому, повелел воевать королёву землю; Мен-Гирей же с силою своею взял Киев, вси люди в полон поведе и держателя киевского сведе с собою и с женою и с детьми, и много пакости учинил, Печерскую церковь и монастырь разграбил, а иные бежали в печеру и задохшася; а суды служебные Софии великой золотые, потир да дискос, прислал к великому князю»[25].

Першим для Середнього Побужжя наслідком цієї трагічної події було відправлення, – для захисту відбудови города-замку у Києві, який був з півдня воротами Великого князівства, – обов'язаного до військової служби населення Більського, Дорогичинського і Берестейського повітів та Кобринського князівства[26]. Незабаром татарські наїзди, особливо спустошливі для Поділля і Руського воєводства, стали загрозою й тут – у 1501 р. кримський союзник Москви звітував, що ординці перейшли понад Бугом, руйнуючи міста «въ Ляцкой землѣ»[27], «да в Литовской землѣ воєвали Берестъ и посад сожгли, а съ города окуп взяли; да воєвали Каменецъ Литовской». Це дозволяє гадати, що будова, на бажання ігумена Пафнутія, замку на терені сьогоднішнього Городка була викликана саме цією, на зламі XV – XVI ст. найбільш реальною, небезпекою. Ймовірно, саме із-за цієї причини виникла ідея заснування нового монастиря на менш загроженій від «татаръ безбожныхъ» північно-західній окраїні Київської митрополії – у далекій пущі над Супраслею. Все, звісно, відбулося завдяки сприянню Олександра Ходкевича, який мав родинне коріння саме у Київській землі[28], та який у кримський полон, як знаємо, потрапив не

Портрет Олександра Ходкевича, який зберігався у Супрасльському монастирі

лише з сім'єю[29], але й печерським архімандритом. Попри те, що перший історик супрасльської обителі, архімандрит Модест (Данило Стрільбицький, уродженець Поділля), покликався на «преданіе» про спровадження Ходкевичем монахів з грецької Атонської

[24] «...по слову великого князя Ивана Васильевича всея Руси прииде царь Менли Гирей Крымский Перекопской орды со всею силою своею и град Киев взял и огнём пожег..., полону бесчисленно взял и землю учиниша пусту Киевскую за неисправление королевское, что приводил царя Ахмата Большой орды со всеми силами на великого князя Ивана Васильевича...»; «...за неисправление королево, что на него наводил царя Ахмата, кое был на Угре»; «Той же Мингирей царь прежде сего воевал Подольскую землю королеву».

[25] З інших літописів можна додати: «Во граде же тогда наместник и воевода Иван Хотькович. Прииде к нему весть за 4 дни, что царь [*кримський хан*] идёт из Перекопа на Киев. Он же осаду осади, и сбегошася во град многие люди, из монастыря из печерского изыде игумен со всеми старцы во град и казну Пречистой и сосуды священные во град же снесе. И прииде царь под град на Семен день летопроводца [*1 вересня – початок нового "літа" за тодішнім вересневим літочисленням*], в первый час дня, изряди полки и приступи ко граду, и оступи град круг. И божим гневом, нимало не побився, град зажже, и погореша люди все и казны. И мало тех, кои из града выбегоша, и тех поимаша, а посад пожгоша и ближние села». Також: «Зажгоша град с дву стран, и людии сторопилися, инии выбегоша, и тех татарове поимаша, а [иные] все изгоревша в граде, а пана Ивана Хоткова, выбегша из града от огня, поимаша и с собою поведоша и с женою и с детьми и архимандрита печерского».

[26] Саме так треба розшифровувати перекручені назви з опублікованого у польськомовному перекладі звіту про Київ і Київську землю, де говориться, що серед висланих були «i wszyscy Bialanie i wszyscy Dorobyczanie i wszyscy Brześcianie i kniaź *Kobeżynski*». Білянами – «ludi naszy Belanie» – названі мешканці Більської волості/повіту у документі вел. кн. Жиґімонта з 1512 р.

[27] Йдеться між інш. про міста Холмської землі, ще у першій половині XV ст. включені до складу Корони Польського королівства: «взяли городъ Рубешовъ [*Грубешів*] и сожгли, да городъ Лю [*ймовірно* треба читати *Городлю*, тобто Городло], на Бугу на рѣцѣ ... да Холмъ ... да Красной Став посад сожгли».

[28] Лісові терени на пограниччі Більської і Саразької (Суразької) волостей та Гродненщини Іван Ходкевич, син київського боярина Ходка (Ходора = Федора) Юрійовича, отримав від Казимира Ягайлончика у 60-х або 70-х роках XV ст.

[29] У великокнязівському привілеї з 1512 р. читаємо: «Вił nam czołom marszałok nasz pan Aleksandro Iwanowicz Chodkiewicz, i powiedił pered nami,

eprasa.pl fc9f4f612b

Св. Антоній Супрасльський – розпис на колоні Покровської церкви у Більську

гори, судження про участь чернців з київського Печерського монастиря є зараз загальноприйнятою аксіомою. До речі, перегукується воно з топосом про прибуття на Підляшшя та поселення тікаючих від татар/монголів чернців Печерської лаври[30].

Поза Супрасльським монастирем, який увійшов до кола цих нечисленних осередків Київської митрополії, що могли генерувати оригінальну творчість, у міських осередках Середнього Побужжя праця пером обмежувалася мабуть копіюванням церковних книг, яких до наших днів також дійшло дуже небагато[31]. Останнім часом велике зацікавлення дослідників викликав найдавніший з кільканадцяти списків віршованого Пролога[32] київської редакції, завершений у 1496 році та якоюсь мірою зв'язаний з Більськом[33], адже виник «желаніємъ пана Солтана Солтановича намѣстника бѣлскаго» (отже, родича майбутнього митрополита Йосифа II), відтак потрапив до книгозбірні Супрасльського монастиря[34]. Інший примірник цієї редакції віршованого «Пролога», охоплюючий вересень – грудень, переписаний у Більську в першій третині XVI ст., виявлено у фондах Національної бібліотеки Білорусі у Мінську[35]. У першу частину «Пролога» замовленого Солтаном у 1541 році був вклеєний ще агіографічний твір присвячений мученикові Антонієві, який орієнтовно у 1515 році загинув у місті Тесалоніки (колишній Солунь) – можливо, що цей Св. Антоній Супрасльський, постриженій у чернці, відтак у велику схиму ігуменом Пафнутієм, також був уродженцем Більська[36].

Отже, хоч стародавніх книг і документів, які дозволяють відтворювати образ нашого минулого, залишилось небагато, навіть ці «клаптики» показують, що було воно цікавим та барвим. Отже, треба далі вести пошуки у стародавніх історичних джерелах та сучасних публікаціях істориків, згідно, до речі, з влучним висловом о. Феодосія Софоновича, одного з провідних українських церковних діячів XVII ст., а заодно й історіографа, що кожному треба про свою вітчизну знати й іншим, питаючим про неї, розказати, «бо своєго роду не знаючих людей за глупих почитают».

Юрій ГАВРИЛЮК

Фото автора статті

iż... car perekopskiy zamku kijewskoho dobył i otca jeho i matku pospoł s nimi dietmi ich połonom do Ordy zwieł, tak, że otiec jeho w Orde wmer, a on dej i z matkoju swojeju kolko let tam w Pohanstwie pośle otca swojeho bywszy, na welikom okupie z Ordy wyszoł». – *Prawa i przywileje...*,. № 3, с. 45.

[30] Такі «старі/народні/усні» перекази зв'язані з місцями культу та іконами на Святій Горі Грабарці, Криночці, що на окраїні Біловезької пущі (парафія Дубини), та у Клениках, Нарві і Рогачах.

[31] В числі рукописів, виявлених у книгозбірнях на терені Польщі лише Мінея – XV ст. (перебувала в церквах у Буковичах і Корниці, звідки була передана до Музею Богородичного братства у Холмі) та Четвероєвангеліє – 2-га чверть XVI ст., яке було оправлене в срібло княгинею Софією Полубенською та покладене у церкві в Городищі (згодом у церкві у Вітулині). Окремі сторінки з книг із церков у Витулині (Євангеліє, Мінея, заставки з Октоїха,), Долгій (Євангеліє), Сичині (Ірмологіон, Апостол), та Яблочинського монастиря (Євангелія), поміщені були в альбомах доданих до російського видання, присвяченого пам'яткам «русской старины» у Люблинській та Сідлецькій губерніях (1885).

[32] Стишной Прологъ – метрична редакція календарної збірки коротких житій, що читалися під час літургії після 6-ї пісні канону, яка виникла на Балканах у XIV ст.

[33] Як пише дослідниця з Вильна Марина Чистякова: «Древнейший двухтомный годовой комплект переписан в Бельске или неподалеку от него в 1496 г. Самой яркой чертой структуры этой редакции, является цикл из 24 сказаний о киево-печерских подвижниках. Источником заимствования послужила вторая кассиановская редакция Киево-Печерского патерика, созданная иноком Кассианом в 1462 г. в Киево-Печерском монастыре».

[34] А. Миронович, як упорядник публікації «Rękopisy supraskie w zbiorach krajowych i obcych», впевнений, що книга була переписана саме у Більську.

[35] Як стверджує Марина Чистякова: «Сохранившиеся списки Стишного пролога, созданные и бытовавшие в Великом княжестве Литовском и Королевстве Польском, разбросаны по рукописным отделам библиотек Литвы, Беларуси, Украины, Польши, России и других стран. Время их создания колеблется в пределах конца XV – XVII вв., в территориальном отношении они охватывают значительный по протяженности ареал от Бельска до Луцка».

[36] А. Миронович у розвідці «Św. Antoni Supraski» пише: «Według niektórych badaczy późniejszy męczennik był mieszkańcem Wołynia lub Rusi Halickiej. Jednakże jego powiązania z pierwszym ihumenem supraskim Pafnucym Sieheniem i rodziną Sieheniów sugerują, że św. Antoni pochodził z Podlasia, prawdopodobnie z Bielska. Z żywotu męczennika można wywnioskować, że wywodził się on z prawosławnej rodziny mieszczańskiej» («Elpis», т. 17, 2015. Тут також текст житія у церковнослов'янському оригіналі).

eprasa.pl fc9f4f612b

«Хоч би й за вола, аби дієвкою не била»…

Весілє в Курашеві (IV)

Частина IV

Перши день весіля.
У молодої в хаті послі вінчаня

Як приїжджают до хати молодої, то вже віщат, кричат: «Випрагайте, хлопці, коні». У хаті то вже батькі з хлібом і з суолью встречают, так як і тепер. Цілує молодая в хліб. Все ж пекут той хлібець, бо вона ж з тим хлібцьом має їхаті до молодого, свуой хліб положиті на стуол. Цілуют у хліб обоє, а суоль то берут собі трошку в рот.

Кілішкув то не било до пітя. І той хліб ціле весілє лєжит. Вона бере той хліб у порозі од вінцю і вже кладе на стуол. Його ніхто не має права зачепіті. Як забірає молодий уночи молодую, то вона привозіт той хліб і кладе на стуол у молодого.

Як встретят з хлібом молодих, то ведут їх тогди до комори. Там їх почастуют, вони там трошкі з'їдят, по кілішку гориелкі вип'ют. І батькі йдут з їмі.

Маршалок уже тогди говорит: «Поблагословілі батькі снеданє з'їсті, до Божого дому заїхаті і звінчатіся, тепер поблагословіете молодим за стуол сісті і обід з'їсті». І вже батько приходіт: «Благословлю вас, діткі, сядайте за стуол». Тогди вже батькі пудходят, і вже молодая сядає з молодим за стуол.

Маршалок іграв ролю. І мусів биті музикант одразу.

Співалі весільнікі всі:

Вийшла з-за лісу хмара – х2
Сіла за столом пара:
Обоє молоденькі,
Обоє хорошенькі,
Обоє любіліся,
Обоє побраліся,
Обоє побралісь.

Приходілі запоруожнікі. Двери вже все білі зняти зіма і літо, як весілє. Приходят хлопці, знімают двери і ще б'ют кулакамі, ще й нераз доходіт до буойкі – «жеб уже гориелкі». То вже тогди, як там тиє хлопці кричат, то ще сват куосткою дасть, што попадеться десь в лоб. Тогди вже буойка. То ще як господар такій нервови, то всяк бивает, а як вже лагуодни господар, то дасть бутель гориелкі і винесут пірога, пувмісок м'яса і вони вже буольш не мают дєлов.

А баби за дверима то вже співают. Молодим заспівают вже тиє запоруожце:

– Чи тобіе, Марисю, хлопці не стало,
Што твоіе серденько до його пристало?
– Ой било, било хлопці немало,
Но моє серденько до його пристало.

– Чи в чарочку, чи в мірочку дівілась,
Што за такого нехорошого схотіела?
– Ой не то-то, моіе дівонькі, не то-то,
Сідіт Іванко з правого боку, як злото.
Сам чорнявий, лічко біляве у його,
Прихілілосьо Маніне серцє до його.

Ну і так само і молодому сіету піесню співалі:

– Чи в чарочку, чи в мірочку дівівся,
Што із такою нехорошою звінчався?... х2

Куолькі то сміху било. З ціелого села ідут на весілє баби непрошани і співают, што на язик сліна принесе. Сватам, маршалкам, дружкам:

Гожи дружечкі, гожи, х2
Як у саді рожи.
Як за столом сілі,
Як зори трепетілі.

Гожи дружечкі гожи, х2
Як у саду рожи,
Як у саду вішні,
Коб ви всіе замуж вийшлі. х2

Сілі дружечкі, сілі –
Стренуліся стіени.
Ще й лєпі стенуться,
Як дружкі поп'ються.

Як там не дают довго випіті, або з сіени виганяют, то вже такія о там:

А сват сваньці
Поплюов лапті з довгіх лик,
А сванька свату
Спекла коровай, як хату.

А сват сваньці
Поплюов лапті з довгіх лик,
А сванька свату
Обсрала хату, як ондик.

Старший сват старшуй дружці
Зробів Мітя у петрушці.
А петрушка кучерава,
А дітіна рудавая. х2

eprasa.pl fc9f4f612b

Одбрехуваліся тоже тия гості всяк:

Што вам бабочкі даті,
Што вмієєте співаті?
Чи коня воронього,
Чи свата молодого,
Чи свата молодог…

Ми коня возьмемо, х2
Друженькі одвезем.

Што вам бабочкі даті,
Што вмієєте співаті?
Чи попелу коробку,
Пересипаті п...

Ой там за лієсом
Медвієдь брикає, х2
Виставів яйця,
Баби лякає.

Випі, сватіку, випі
Кілішок невелікі.
Я такі звичай маю,
Што до дна випіваю.

Через сад виноград капусту саділа,
Ой не взяв мене той, кого я любіла.
Оно взяв мене той, што з роду не знала, –
О то тобіє перебуор, што перебірала.

Через сад виноград, через боболовку
Веде стари бородати молодую жуонку. х2
То веде, то несе, то беретца біті,
Питаєтца добрих люді, што з єю робіті: х2
– Біті не набіті, жаті не нагнетца,
Як учує музикі – од загону рветца. х2

То як вже оддадут такую молоденьку дієвчину за старого. Співают тоже сюю пієсню на христінах.

П'яночка міерочка добрая била,
За тебе мене матуля біла.

Ой біла, біла, ще й буде біті:
– Не вчисє, доньку, гориелкі піті.
– А як мніе не піць, веселой не биць,
Як маю хату, є кому робіць:
Вийду до сіене – жорна мелютьсє,
Прийду до хати – кросенка ткутьсє.
Ой горе, горе, горованєчко,
Дай Боже, пуд старость пановањечко.

Пообіедавши, гуляют. Пудходіт пуовноч і вже маршалок іде клікаті на перепіванє. У недіелю перепівалі в молодої іїе гості, у понедіелок у молодого – його гості.

У сіенюх тиє забави билі. В хаті весіелє, а в сіенюх забава, а ніе, то в сусіеда тая забава, як є такія сіені. І вже маршалок каже: «Буде перепіванє». Маршалок, в його куснік такій довгі, вже вуон тримає качалок. Колісь такіє балькі билі глубокі, то вуон вже бубніт качалком, як уже виклікає до перепіваня, по полапі. Залєжит од маршалка.

Молодиє сядут уже за стуол, і вже кліче вуон батька вперуч, матеру: «Панє ойче, пані матко, просім ми. Вислалі ми діті за стуол сіесті, снеданє з'їесті і до церкви звінчатіся, а тепер клічем вас на перепіванє. Проше бардзо, пожалуста, пудходіете і перепівайте. На півечко, на добре словечко!». Ну вже тогди пудходят батько вперуч, потум маті, а там вже співают:

Ой роде, роде, роде богати,
Перепівайте бидлом рогатим. х2
А ви, сестриці, – хоч по теліці,
А ви, браткове, – хоч по волові. х2

Ой роде, роде, роде богатий,
Перепівайте бидлом рогатим,
Ти, батько, маті, – хоч по ягняті,
Коб міела Маня што в хліев загнат…

І вже перепівают. Пудходят, а там налівают. Колісь півом перепівалі з бочкі. Без піва свеї роботи ніхто не муог колісь перепіваті. Буольш ніхто нічим не перепівав.

Колісь мусіт биті хусточка у молодої і молодого. Перепівают вже батькі, потум уже найбліжша родзіна: сестра чи брат, а послі вже хрищони. Приспіевувалі як кому. А маршалок тим валком у полап. Колісь насиплється тая

eprasa.pl fc9f4f612b

гліна. Ніхто не міᵉв права ніц сказаті. На стуол, то на стуол, на голову, то на голову. То залєжит од маршалка. Як билі такіє троху культурніᵉйши, то менш, бо кричат.

Потум ціᵉли радок уже ішов по колиᵉйиці, алє каждого маршалок мусів виклікаті. То не тепер, што так о вже ідут. Виклікавши, то: «Просім на півечко, на добре словечко!». «То йде сусіᵉд, а вуон такій там. У його тоє, тоє, вуон богати, в його коруов, в його свіні, в його ще там што». Такоє штось усе говорилосьо, коб всіᵉ сміяліся. Бо як говорит, і не сміються весіᵉльнікі, то-то не маршалок. Вуон мусів биті з такім язиком, коб всіᵉх розсмішиті. Там виклікає: «То-то такая господиня», а вже як когось пудсміхне не так, штось кєпсько скаже на якуюсь особу, то вже тогди співают маршалкові:

Нам маршалок не вдався. х2
Сіᵉм ліᵉт не вмивався.
А восьмого року
Пошов до ринштоку,
В ринштоці умився,
За маршалка впросівся,
За маршалка впросів…

Всякі то билі припіᵉвкі. І бридкі, і гожи. І посвараться.

А ще ж закладалі запоруожця, як перепівалі. Знімалі двери. Тепер не йдут на весіᵉлє непрошани, а колісь непрошаних ціᵉли пудвуорок і ще до хати пруться, бо ще коб хто кінув кусок пірога. То знімут двери, заложат і тогди вже там співают, што губа принесе і маршалкові, і батькам, і молодим. То як мнуого гориᵉлкі приготовляне є пуд весіᵉлє, то дадут ще тим, што там за дверима, а як інни впруться, не дают, то всяк і обзивают. Як такіх пісень било бридкіх нашукаті?

А в старшого свата –
Обдертая хата,
Вуон гроши немає,
Ще й другу лєпі обдірає.

Друга дружка рабая, х2
Як жаба луговая.
Кричала, верещала,
До стола не достала. х2

Алє як добре співают, то добре. І похвалят, і всьо. Пшеважнє колісь билі жадни того пірога, тих гусок. Вже як закручану гуску видлупнут з того пірога і кінут, то то вже бив раритас.

Як і маті хрищона вже йде, то конечне все: «гуоркє», то де як такіє культуральни молодиє, то вже хутенько, а то ще ж як упруться, то нема. «Гуоркє! Гуоркє!» – кричат, і останеться годіна, і не засолодят. То вже кажут так у голос: «То вже не будеш міᵉті жиця, колі вже вуон тебе не поціловав». Всякі билі.

Вже билє-хто то того не говорив, но бабця старенька іде до перепіваня: «Но, діᵉтятко, я тебе попоколихала, о, і мусіш ти засолодіті, бо гуоркє піво, гуоркє піво». Ну і тогди вже солодят. Алє не било моди, жеб вона солоділа, но вуон мусіт. Не било колісь моди, жеб молодая його поціловала.

То сватові вже. Як такій стариᵉйши:

Ой чиє то теля по полю брикає?
Ой то того гультая, што жуонкі не має. х2
Заженіᵉте теля, нехай не брикає,
Оженіᵉте гультая, нехай жуонку має. х2

Ой сватіку, сватіку,
Добре било в запіку.
А ще лєпі в луожечку,
Обинявши дружечку.

Як уже той сват обходіться добре, то співают:

Ой сватіку, сватіку,
Зельоноє зіᵉлє,
Як ти будеш женітіся –
Прийдем на весіᵉлє. х2

Ну і той вже сват бере гуску з кішені і вже за порог кінув.

Ой іграйте музикі –
В мене ціцькі велікі.
В мене ціцькі трасуться,
З мене хлопці сміються.
Не так хлопці, як дівчата,
Што малая, а ціцята.

Молодим то все жичилі: «Ой, мнуого здоров'я, мнуого щастя, мнуого коб діᵉток било» і вже кладе гроши, як якаясь там тьота. Вже там положит якіясь там друбненькі на пувмісок: «О, нате вам моїᵉ пацьори, коб билі діᵉті як зори». Вже там кладе велікі гроши, алє ще там шальпоне якіхся там друбненькіх, вже там зашелєстят по пувміскові: «Даю вам пацьори, коб билі діᵉткі як зори».

За зельоним корчом
Зіᵉлє зельоніᵉє,
За хорошим мужиком
Жуонка молодіᵉє.

То на перепіваньові співают.

Молодия встают, дякуються, ще ж мусят три рази поклонітіся. Тия за порогом не мают роботи, то приглєдаються. Питає: «Куолько ж рази поклоніліся?» – «Два». – «О, забабони, треба три». Колісь усьо било на забабонах. Колісь усьо люде в забабони віᵉрилі.

Колісь всьо тиє піва то налівала молодая, а тепер вже дружка наліває чи то сват. А в молодого вуон вже сам налівав піво тоє в склянку.

Ще ж той платочок каждуткі раз треба. Кладеш на руку і пудиходіш. Де ж з голою рукою до молодих пудийті? Кладеться на долоню і пудиходіш. І в йїᵉ на долоні. І вже тогди тут двіᵉ хусточкі. Як хітриᵉйша, то своїм пальцьом свою притримає, а як ніᵉ, то потягла молодая з рукі. Не можна било без хусточкі. Молодая звіᵉнчана, вже голою рукою не можна било браті молодую. Так само молодого. То є вже їхні день. Такая шана, пошана такая била.

eprasa.pl fc9f4f612b

Як колісь вже іде дієвчина за дружку, мусово, коб бив обробляни шиделком широко платочок. І як станут у колієйку перепіваті, той маршалок виклікає, то вже якаясь баба говорит дружці: «Ти, дай мніе хусточку». То одним тим платочком то може десетьох переп'ют. У теї пуом'яти, в теї такого гожого нема... То била такая пошана молодого і молодої.

То й з годіну перепівают. Несут ще лялькі вперуч. Перепівают лялькою, коб діеті билі. Такіє прийдут перебіранці, вберуться, понамальовуються, понамальовуют губи – іде ціган з ціганкою, несут дітя. Перепівают, дают молодуой ляльку, вона бере, дякує. І тогди вже, ще як хто там приглєдається, то як поцілує той перебрани билєякую бабу і ляпне тим чирвоним, то аж не витерціся. Такіє билі жарти.

То ще ж колісь ляльок не било. Оно вкручуют якогось светра і хусточку чи шапочку накладают. Вже тоє дітя плаче, а вже там із-заду штось там тикают, смочка, квачика такого з хліеба жованого. Оно смієх. Нераз попореготят всіе, што аж животи болят.

То ще ж піевня принеслі, ще ж з коньом в'їехалі ж. В'їехалі на коньові. То значиться, што такая вже одвага, што куонь пуойде до хати. То їм туолько буде добра, тим молодим, што вже аж куонь до хати вуйшов.

То било на колісній час вельмі «баєчнє». То веліка била справа, весієлє. Алє того весієля било три дніе, не так як тепер, пара годін і всьо. То било велікє свято, урочистость такая била. А як то перепіваті, то цєкаво. Тепер якось іначей, «новочесьнє».

А як перепівают, то в молодої, то мусіло биті вельмі мнуого цукєркув. І вже так о: ідут малиє перепіваті, то ще ж переп'є і лієзе пуд стуол і заглєдає, чи там нема цукєркув. То вже молодая шелєсь там цукєркув пуд стуол, як тоє малоє переп'є. Пудиходіт з мамою і з татом, то ще тутака дадут хліснуті піва тому дітяті, бо там тьоту чи кого ж перепіває, то ще заглєдає пуд стуол, коб ще там цукєрка хто кінув. Вже молодая там якіхся шельпоне пуд стуол. А вже як вельона скідают, то вже мусіт насипаті повно.

Дяковалі маршалкові, што вуон найбуольш говорив.

А тогди дружкі приготовлялі постіель.

Гостілі. Ще остатня вечера. Уже на вечеру то конечне мусіла биті капуста. Ну і пілі.

Ой не пі, маті,
Гуоркої гориеліці,
Бо проп'єш дочку, х2
Із хати робуотночку.

А вже ж співалі піесню молодуой:

Сядай, маті, повечераєм з тобою
І тепер зробім подієл, мамо, з тобою. х2
Тобіе, мамо, сіені, хата, комора,
А мніе, молодуй, скриня, перина й корова. х2

Ході, маті, повечераєм з тобою,
Повечеравши, возьмемо подієл з тобою.
Тобіе, маті, хата, сіені, комора,
А мніе, молодуой, скриня, перина й корова.

До капусти співалі:

Гуорка капуста, гуорка, х2
Не будемо їесті.
Будемо просіті,
Нех станут солодіті. х2

Ой гуоркая наша капуста, недобрая:
Недосольона, недоварона, гуоркая.

Вже на туой остатнюй вечери ще ж тую капусту мусово било засолодіті. Тиє молодиє, вже їм так тоє всьо збридло, а ще стариє лєпешут, што ще треба солодіті. Солодят. І ще дається послі капусти кашу. Вже тую кашу їдят, не солодят. Оно вже маршалок каже: «Ну, прослі каши нема паши. Кунець». Ще посідят, вже ждут, пока будут забіраті до молодого молодую. А неодін вже й пуд стуол впаде, бо горилок, самогуонок било.

І вже треба од'їжджаті. Як стане молодая плакаті за столом, плаче може з пув часа, не хоче. А як іде по мілосці – ходілі, любіліся і виходіт за його, чого ж вона буде плакаті? То вже знов тия стариейши:

Музика грає – Маня не скаче,
Дівкі співают – вона не плаче.
Дайте цібулі натерті очи,
Нехай поплаче хоч до пувночи.

eprasa.pl fc9f4f612b

Музика грає – вона не скаче,
Дієвкі співают – вона не плаче.
Дайте цібулі пуд сами очи,
Нехай заплаче хоч до пувночи.
Дайте цібулі, дайте чосніку,
Нехай заплаче хоцяж для ліку.

Як повечерают, то тако співают:

Ой казав ти мніе, руодни батеньку,
Што й не позбудеш мене,
Я тепер сіджу за новим столом –
Подівіся на мене.
Ой казала мніе, руодна матьонка,
Што й не будеш плакаті,
А тепер плачеш, забіваєшся (заліваєшся)
По свойому дітяті.

А ти думала, моя матулю,
Што не позбудеш мене,
А тепер сіджу за новим столом –
Подивісє на мене.
Ой як пуойдеш ти, моя матулю,
У [...] жита жаті,
Займеш волоку довгу й широку –
Нєт кому пуджинаті.
А як спустішсє, моя матулю,
Із горонькі в доліну,
Вспоменеш мене, молоденькую,
Сіем раз на годіну.

Ой там на двориє сіви конікі стукочут,
Маті з дочкою розставатісє не хочут.
Тобіе, матулю, хата, сіені і комора,
Мніе, молоденькуй, скриня, перина готова.

А вже ж Мариська одслужила –
В комори серпік положила.
Хто тим серпіком буде жаті,
Треба женчика наніматі.
Женчик не буде добре жаті,
Буде на сонцє поглєдаті.
Буде на сонцє поглєдаті,
Буде вечора дожидаті.

Вже ти, Манєчку, одслужила –
На скрині серпік положил…
Хто ж тим серпіком буде жаті,
Треба женьчика нанімат…
Женчик не буде жита жаті,
Буде на сонцє поглядат…

Загортай маті жар, жар,
Тобіе дочкі жаль, жаль.
Накідай, маті, дрова,
Бивай, маті, здорова.

Готовлят постіель найперуч. Уже дружкі всіе сядают на постіель в комори, бо вона вже зв'язана в плахті. І тогди ще ж викуповлюют. То ще як добри сват, то ще вуон там їм заплатіт. А то ще треба ж пільноваті. Дружкі вечерают, то свати ж молодого украдут постіель попереді. Вже якій то бив гонор, як украдут постіель і не треба платіті.

Алє як ще подобається дружка старшому сватові, то вуон сього ніколі не зробіт. Вже троху поторгуються, вуон вже дасть, колісь не знаю што, мусіт пара злоти, бардзо малих пара злоти. Ну і то вже вона тогди каже: «Вставайте, вставайте, вже нехай бере». – «А вуон ще не заплатів, вуон ще не заплатів». – «Заплатів, заплатів». А нєкотори возме такою би то ласкою, би то мілосцьою. А в нєкоторих то кралі.

Ув'язуют настульніціе ж. Бере ручнікі всіе, настульніціе – вуосім, десеть настульніць. Пакуют тоє всьо. Вельмі вже била слава, што дуже настульніць і дуже ручнікуов. Ручнікуов то найменч вже било три. Вже менш так не робілі. Так би то по-божому – Тройци Святуой три ручнікі. Алє як має п'ять, то везе п'ять. Там дуже не било. Десеть настульніць – то вже барзо дуже.

Ну што ж бере вона? Колісь ніхто ніц не брав, но бере образа старша сванька і сядає на фурманку. І тогди вже постіель із заду в кіельні положат, і везе молодий п'ять верстуов чи де, вночие.

Як од'їжджают, ніхто ж немає права убраті молодої, но батько з матерою. Вона в туом платії, в туом вельоні. Так як вінчаляся. Ніхто не дотикається до молодої. Вже накладают светра, пальто батько з матерою. Зашпіляют гузі, всьо юой. А як хтось хотіев там штось, то: «Не дотикайся. Ми самі, – батько так о каже, – ми йіе уроділі і возростілі, і самі йіе уберем, і самі одправім. Нехай забірає молодий, і нехай живут щасліво». Так било в однуом весіелі.

Ну на фурманку тогди вже садов'ят. Молодая вже там прощається з усімі. Прощається й дякує. Всяк биває, як у кого. Часом батька нема вдома, бо нап'ється чи там штось зробіться, алє як порадок, то таково: молодая прощається і перед образом христіться. Сват старший знімає ікону і дає вже старшуй сванці. Ще батькі молодую благославілі, як од'їжджала до церкви, тею іконою. І ще благослов'ят їіе, як од'їжджає до молодого: на добре жице, на щасцє, на долю, жеб у пари жилі. Благослов'ят іконою молодую і молодого, значиться ціелу пару (до вінцю то оно молодую). І тогди вона бере на груді тую ікону і так би то притуліт. І вже ікону бере його старша сванька. І тогди маті плаче, дочка плаче, дякує, притуляються.

Маршалок стоїт. Всяк говорит. Так говорит, што ціеле весіелє нераз плаче. Як то годовалі, як то колихалі, як то роботу вчилі і як жеб там била послушна, жеб матулі годіла і татульові, і свіекрам, і жоловіцям, і старим, і малим. Так уже прикаже тогди. І такоє било пожеґнанє. Так то не розказаті, тепер то найграв би.

Як ще такій молодий прихільніейши, то і вуон дякує, їіе притуляє: «Не плач, не плач, я буду тебе шановаті, я буду тебе глєдіеті». Алє за всякіх же ж дівчинята виходілі замуж. А што ж, як за двіе недіелі скрунут весіелє? Ні знай, ні відай, не знаються... То такіє билі весіля. Посля там плаче, што чуть з хати виведут молодую. Оддадут, насварат, а ще вилуп'ят і випхнут замуж. І всьо.

Як молодий такій прихільніейши, то подякує, алє як такій буде інни, то што ж?... Вона плаче, а вуон стоїт або кричит: «Хучией, хучией!». О, то вже весіельнікі кажут: «О, не буде міеті жиця», бо вже, значиться, вельмі дів'яться на молодого. А як добри: «О, – то кажут, – вуон такій добри, вуон батькам подяковав, што вигодовалі дочку». – «Я буду їіе шановаті, як Буог прикаже мніе». І так вже тоє весіелє розстається з благополучіям божим і з радостьою.

eprasa.pl fc9f4f612b

Молодая прощається тоже з дружкамі. Вже вона виходіт на порог, а вони всіе в один голос: «Маню чи Гандзя, де ключ, де ключ?». «В комори», – вже вона скаже. А інна як ніц не одкаже, то тогди всьо сєло віедало: «Не сказала, де ключ, коб ми, значиться, всіе посівіелі, замуж не вийшлі». То зачиться – вона тягне за собою, коб дівчинята замуж виходілі. Вони знают, де ключ і будут одмикаті і будут замуж виходіті. Тиє сундукі будут набіваті тимі всіемі ручнікамі, а як не скаже, де ключ, то де вони подіют? Так воно поцвіте десь там.

– Ой ти, Манєчко, од нас, од нас,
Колі ти прийдеш до нас, до нас?
– А у недіелю ранюсєнько
Пришлю віночок до дівочок.
Пришлю віночок до дівочок,
До своїх віерних кумпаночок.
Што я і з їмі походжала,
Міед-гориелоньку попівала.
Тепер не буду походжаті,
Міеду-гориелкі попіваті.

Шкодовалі, што пуойде замуж од кумпанії.

Як молодая од'їжджає, нєкотори гості ще стоят. Хто пошов уперуч. Алє вже то била хатня справа. Гості пушлі по домам чи поїехалі. «А молодую, – питают тих, што осталі, – колі забрав?». «О, ще, – каже, – за годіну забрав». Вже тогди не повінни стояті всіе. Остаються тиє своїе.

Як молодая од'їжджає, то ще ж берут свати молодого і вілкі, і коцюбу. То такіє жарти. І ще як не допільнуют, то й кружка з печи заберут, ще десь і кошика пуд хлівамі. Усьо на вуоз. Всьо юой. Коцюбу і вілкі, то ще й чигуни, то вже ховают.

По міед, по міед, яри пшолонькі, до бору,
Їеде буяронь з буяронькою додому.

Завезут тую молодую і там уже встречают так само з хліебом і з суолью.

Винось, маті, діежку – х2
Прив'юоз син невіестку.
На скриню – комору,
На молодую – комнату. х2

Винось, маті, діежку – х2
Привюоз син невіестку.
Не хоче входіті,
Треба їїе вносіті. х2

Винось, маті, діежку –
Прив'юоз син невіестку.
Не скрині, не перини,
Не з єї господині.

Опитуються вже з невіесткою. Невіестка мусіт поклонітіся батькові й матери. Подає руку і три рази по оба бокі коло рукі мусіт уклонітіся батькові і матери. То як хочут невіестку, то ще дадуться притулітісь, поціловаті, а як не хочут, то як гиркнут, як бзикнут, то там нема цілованя, нема кланяня.

І там вже приймают, за стуол ще садов'ят, і там випілі, з'їелі.

Пудведі, Маню, брови,
Поглянь на заслони –
Чи такая хата,
Як у твойого тата?
Не тиє заслони,
Не такая хата,
Як у руодного тата.

Вже опувночи стелют постіель. Сват стелє постіель вже тую, што привезлі. То нераз лягяє на туой постелі, ще молодий мусіт викупіті. То знов несут кілішок гориелкі до комори. Ну ж занята постіель. Ну і вже викупілі тую постіель, і вони ляглі спаті. І конець.

Закінчення в наступному номері

Опрацювала
Людмила ЛАБОВИЧ
Фотографії з весілюов у Курашеві зобрани билі Юрійом Плєвою

eprasa.pl fc9f4f612b

Чортополох

Жила-била баба
Чортополохом єї звалі
Як вколола язиком
Кругом люде втікалі
А як плюнула ядом
Одворочувалісь задом

Як пришлось мніе скрабнуті слуов пару на тую сторуонку, здавалось, што про чортополох мнуого чого знаю. Тож в полю ни раз і ни два вліезла на тую холєру. Роздзява. Кругом путом мінала. До наступного разу ☺...
Кругом тоже пуд їм нічогутко ни росте, а помніш встріечу – ой довго-довго.
Як на людину, чоловіека.
Налієзеш на такого. Поколє. Покалієчит. Ще і сліди зостанут, як остюхі пуд скуорою. В памиті остане і буоль, і встріеча. І помніш тоє, ой довго-довго. І кругом мінаєш. До наступного разу. Бачиш, што при юом пусто робіться. Лисо. Безлюдно.
А може і я чортополох? Биває колі язиком колотіті як ціепом. А як диньочок паршиви – то і вколоті. В міесцє, де найльокш входіт і найдовш остане... Ой... Биває..
Кругом пусто робіться. Лисо. Безлюдно.
Аж тут приходіт такая думка – приглєдітісь – тому, што мене колє.
І собіе приглянутісь.
Хочиться спитаті:
– Чортополох. Што Ти? Хто Ти?
Пошукала і коє-што найшла.
Чортополох. Чортогон. Осьот. Будяк. Татарнік. Репах. Шотландці мают його малюнок в національнум гербові. Мают Орден Чортополоха. Мают поговуорку: «Ніхто ни зачепіт мене безкарно».
Чортополох давніей між людіма наділялі містичнимі властівостямі і використовуют як оберег в обороні од ничистої сіли.
Чорто – тоє ясно. Полох – лякаті. Значит одлякує чортуов і одганяє злиї духі. В старину сушоним чортополохом обкурувалі хати і хліви для звірини.
Віерилі, што дим од спалієня чортополоха ліечит хвороби. Його і на Спліеніе святілі.
Ще дохтори древнього Риму уживалі його од хвороби печіенкі. В народнуй медицині використовувалі його для ліечиня ран, опікув, геморою, правцю, ревматизму і простуди.
Отак-о.
Приглєдітісь раз ще. Тому, што колє. І собіе приглєдітісь. Чи моїм призначеньом ни є приносіті користь? Хороніті, ліечиті, приносіті польогку?
Чи раніті, колоті?
Нініка вибіраю. І кождого дня.
Дай Боже биті лікарством...

Аліна ЛУКАШЕВІЧ

Czortopołoch

Żyła-była baba
Czortopołochom jeji zwali
Jak wkołoła jazykom
Kruhom lude wtikali
A jak plunuła jadom
Odworoczuwaliś zadom

Jak pryszłoś mnie skrabnuti słuow paru na tuju storuonku, zdawałoś, szto pro czortopołoch mnuoho czoho znaju. Toż w polu ny raz i ny dwa wlieźla na tuju choleru. Rozdziawa. Kruhom putom minała. Do nastupnoho razu ☺...
Kruhom toże pud jim niczohutko ny roste, a pomnisz wstrieczu – oj dowho-dowho.
Jak na ludynu, czołowieka.
Nalieźesz na takoho. Pokole. Pokalieczyt. Szcze i slidy zostanut, jak ostiuchi pud skuoroju. W pamyti ostane i buol, i wstrieczа. I pomnisz toje, oj dowho-dowho. I kruhom minajesz. Do nastupnoho razu. Baczysz, szto pry juom pusto robit'sia. Łyso. Bezludno.
A może i ja czortopołoch? Bywaje koli jazykom kołotiti jak cieźpom. A jak dynioczok parszywy – to i wkołoti. W mieźscie, de najloksz wchodit i najdowsz ostane... Oj... Bywaje..
Kruhom pusto robit'sia. Łyso. Bezludno.
Aż tut prychodit takaja dumka – pryhleditiś – tomu, szto mene kole.
I sobie pryhlanutiś.
Choczyt'sia spytati:
– Czortopołoch. Szto Ty? Chto Ty?
Poszukała i koje-szto najszła.
Czortopołoch. Czortohon. Osiot. Budiak. Tatarnik. Repach. Szotłandci majut joho malunok w nacjonalnum herbowi. Majut Orden Czortopołocha. Majut pohowuorku: „Nichto ny zaczepit mene bezkarno".
Czortopołoch dawnieź miżdu ludima nadilali mistycznymi włastiwostiami i wykorystowujut jak obereh w oboroni od nyczystoji siły.
Czorto – toje jasno. Połoch – lakati. Znaczyt odlakuje czortuow i odhaniaje złyji duchi. W starynu suszonym czortopołochom obkuruwali chaty i chliwy dla zwiryny.
Wieźryli, szto dym od spalieźnia czortopołocha lieźczyt chworoby. Joho i na Splieźnie swjatili.
Szcze dochtory drewnioho Rymu używali joho od chworoby peczieźnki. W narodnuj medycyni wykorystowuwali joho dla lieźczynia ran, opikuw, hemoroju, prawciu, rewmatyzmu i prostudy.
Otak-o.
Pryhleditiś raz szcze. Tomu, szto kole. I sobie pryhleditiś.
Czy mojim pryznaczeniom ny je prynositi koryst'? Choroniti, lieźczyti, prynositi polohku?
Czy raniti, kołoti?
Ninika wybiraju. I kożdoho dnia.
Daj Boże byti likarstwom...

ŁUKASZEWICZ Alina

eprasa.pl fc9f4f612b

Ikonostas z Nowoberezowa — odkrycie, konteksty, perspektywy

W kwietniu 2023 r. nasz zespół z Instytutu Sztuki Polskiej Akademii Nauk – dr hab. Zbigniew Michalczyk, Piotr Jamski i dr Jan Nowicki – odnalazł na strychu cerkwi filialnej św. Jana Teologa w Nowoberezowie koło Hajnówki 20 fragmentów ikonostasu, którego formy pozwalają ostrożnie datować ów obiekt na 2-3 ćwierć XVII w. Szacujemy, że zachowało się ok. 60% oryginalnej substancji. Odkrycia dokonano podczas terenowej inwentaryzacji zabytków powiatu hajnowskiego, której zwieńczeniem będzie publikacja kolejnego tomu serii *Katalog zabytków sztuki w Polsce*[1]. Ze względu jednak na pilną potrzebę zabezpieczenia reliktów ikonostasu znalezisko zostało zaprezentowane w osobnym artykule w „Biuletynie Historii Sztuki"[2]. Cerkiew św. Jana Teologa wzniesiono w 1771 r., lecz odnaleziona przegroda pochodzi z poprzedniej świątyni w tej miejscowości, gdzie parafia została założona z fundacji króla Zygmunta III Wazy i Konstancji Habsburżanki w 1618 r. Pomimo nieprecyzyjnego datowania nie ulega wątpliwości, że odkryty ikonostas jest najstarszym tego rodzaju obiektem zachowanym na Podlasiu. Na terenach Wielkiego Księstwa Litewskiego w granicach dzisiejszej Białorusi zachowały się tylko dwie struktury z XVII stulecia – w cerkwi św. Mikołaja w Mohylewie (1669-1672, tworzący jeden zespół wraz z dwoma bocznymi ikonostasami) i w soborze Matki Boskiej w Żyrowiczach (1676). W Ukrainie i w południowo-wschodniej Polsce siedemnastowiecznych ikonostasów przetrwało około dwudziestu. Należy podkreślić, że partie malarskie przegrody z Nowoberezowa reprezentują stosunkowo wysoką klasę artystyczną. Fascynujący jest również fakt, że na jednej z ikon umieszczono miniaturowe wizerunki małżeństwa fundatorów (ich nazwiska są nieczytelne), na innej widzimy napis wskazujący na jeszcze jednego fundatora – Stefana Morozowicza, który zapewne wywodził się z miejscowej rodziny Morozów – piechurów wybranieckich.

Niezależnie od wspomnianej publikacji odkrycie prezentowaliśmy w 2023 r. w formie prelekcji: w Białymstoku w auli

Wizerunki małżeństwa fundatorów.
Fot. Piotr Jamski

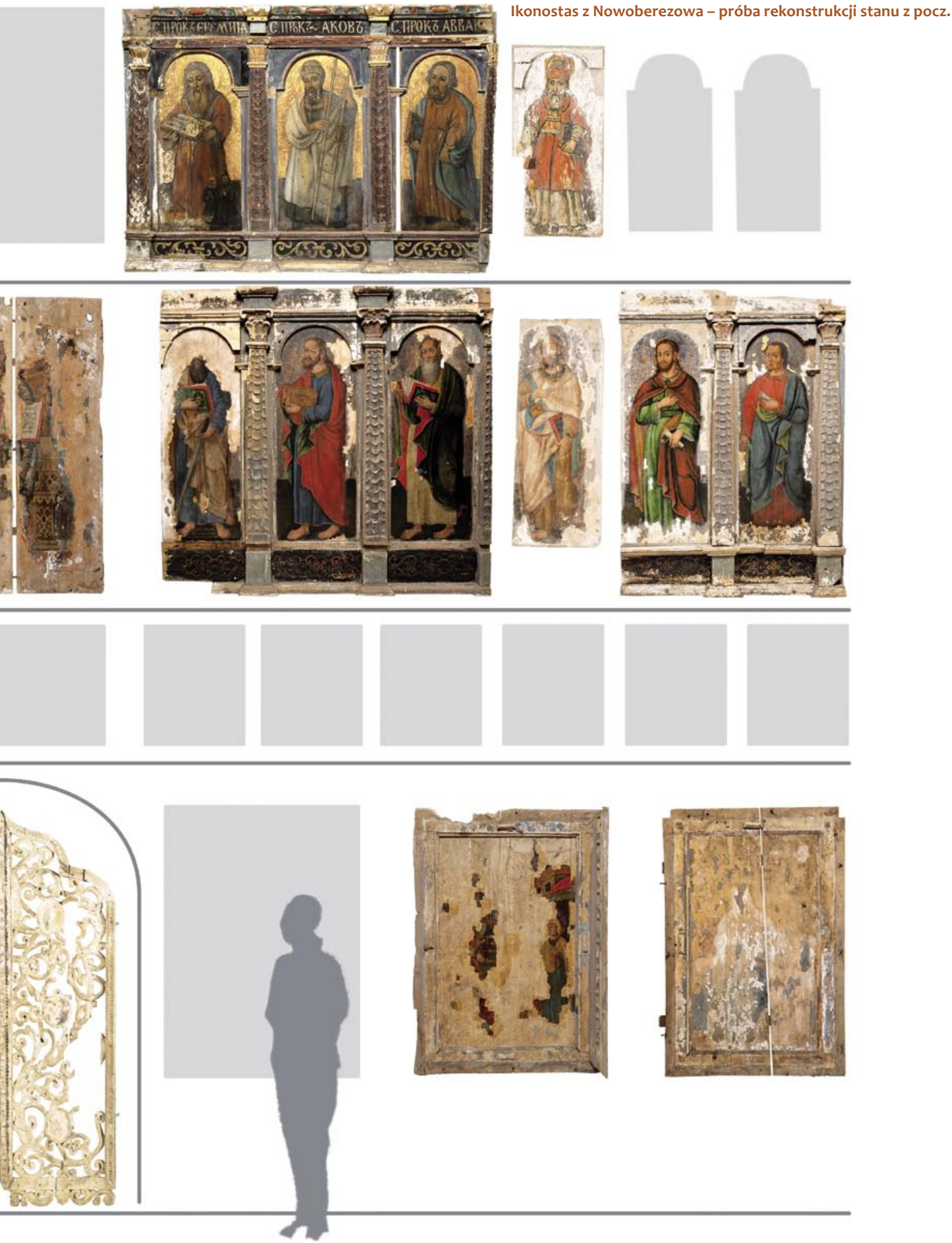
Jan Nowicki z zespołu Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce ogląda odnalezione chwilę wcześniej na strychu cerkwi w Nowoberezowie fragmenty ikonostasu.
Fot. Zbigniew Michalczyk

Uniwersytetu Medycznego (11.10.2023), w Bielsku Podlaskim w Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach na zaproszenie Doroteusza Fionika (25.11.2023)[3], w Hajnówce w Centrum Promocji Regionu „Czerlonka" (11.12.2023) na zaproszenie Mikołaja Buszki z Fundacji Muzyka Cerkiewna[4], na seminarium naukowym Zakładu Badań Podstawowych Historii Sztuki w naszym macierzystym Instytucie Sztuki PAN w Warszawie (7.11.2023). Opublikowana przez nas informacja błyskawicznie doczekała się pierwszych cytowań w regionalnej literaturze naukowej[5]. Równocześnie odkrycie zyskało sławę ogólnopolską i poza granicami kraju. Sprawę odnalezienia ikonostasu z Nowoberezowa relacjonowano w prasie (m.in. „Gazeta Wyborcza", „Przegląd Prawosławny"), telewizji (m.in. TVN24, TVP1, TVP2, TVP3 Białystok), radiu (Program Pierwszy Polskiego Radia oraz sekcje ukraińska, białoruska, rosyjska), na kilkudziesięciu portalach internetowych w językach polskim, białoruskim, ukraińskim, rosyjskim, angielskim, francuskim, niemieckim, greckim, rumuńskim, serbskim, tureckim. Obszerną audycję z naszym

eprasa.pl fc9f4f612b

eprasa.pl fc9f4f612b

eprasa.pl fc9f4f612b

Ikonostas z Nowoberezowa w pracowni Centrum Badań i Konserwacji Dziedzictwa Kulturowego na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. Stoją od lewej: Zbigniew Michalczyk, Elżbieta Szmit-Naud, Piotr Jamski, Jacek Stachera, Magdalena Iwanicka. Fot. D.A. Piasecka.

udziałem poświęcono ikonostasowi z Nowoberezowa na antenie Programu Drugiego Polskiego Radia (w cyklu *Mediewanna* prowadzonym przez Łukasza Modelskiego, 13.01.2024), a pełnometrażowy reportaż *Ikonostas nowoberezowski* zrealizowała Alicja Pietruczuk z Radia Białystok (emisja 28.01.2024).

Ów rozgłos medialny przyczynił się do uratowania obiektu przed dalszą destrukcją, bowiem w listopadzie 2023 r., ledwie miesiąc po naszej publikacji w „Biuletynie Historii Sztuki", dr Michał Laszczkowski, dyrektor Narodowego Instytutu Konserwacji Zabytków (w czerwcu 2024 r. połączonego z Narodowym Instytutem Dziedzictwa) podjął decyzję o sfinansowaniu interwencyjnej konserwacji ikonostasu z Nowoberezowa. Prac podjął się zespół z kierowanego przez dr hab. Magdalenę Iwanicką Centrum Badań i Konserwacji Dziedzictwa Kulturowego na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu. W końcu listopada 2023 r. relikty ikonostasu przewieziono do Torunia, gdzie nad zabezpieczeniem obiektu trudzą się dr hab. Iwanicka, dr hab. Jacek Stachera, dr hab. Elżbieta Szmit-Naud oraz doktorantki – panie Daria A. Piasecka i Anna Faron.

Pierwszym celem, jaki nam przyświecał, było wydobycie ikonostasu nowoberezowskiego z zapomnienia i ocalenie go. Z radością odnotowujemy, że do pewnego stopnia udało się to zrealizować. Odkrycie ikonostasu zostało dostrzeżone w krajowych i międzynarodowych mediach, a sam obiekt jest już zabezpieczany przez konserwatorów. Wobec tak zarysowanych celów podstawowych w pierwszej publikacji w „Biuletynie Historii Sztuki" nie wnikaliśmy w kwestie ewentualnych analogii, które mogłyby przybliżyć nas do precyzyjnego datowania obiektu i określenia kręgu, w którym został wykonany. Dla uzyskania ostatecznych wyników konieczne będzie przeprowadzenie analiz technologicznych obiektu przy użyciu nowoczesnych metod, a tym samym nieodzowna jest współpraca pomiędzy nami – historykami sztuki – a zespołem konserwatorskim. Tym niemniej o naszych pierwszych spostrzeżeniach mówiliśmy już podczas części spośród wspomnianych wystąpień. Przygotowujemy też osobny artykuł, w którym rozwijamy sygnalizowane poniżej kwestie związków odnalezionego obiektu z innymi zabytkami z Podlasia i Polesia.

Ikonostas z Nowoberezowa jako całość nie ma analogii, jednakowoż wskazać można niewielkie zachowane fragmenty zabytków o formach zastanawiająco bliskich reliktom odnalezionym koło Hajnówki. W pierwszej kolejności wymienić należy datowany ogólnie na wiek XVII trójprzęsłowy panel z rzędu apostolskiego ikonostasu w cerkwi Narodzenia NMP w Szebryniu koło Brześcia (zachowany w Muzeum Kultury Starobiałoruskiej w Mińsku)[6]. Widzimy tu nie tylko niemal identyczny sposób upozowania św. Pawła i dwóch ewangelistów (wśród nich św. Łukasza), lecz również charakter wykonania wskazujący być może wręcz na tego samego twórcę, warsztat lub przynajmniej bardzo bliski krąg rzemieśl-

Fragmenty rzędów apostolskich ikonostasów: z Nowoberezowa (fot. P. Jamski), Szebrynia i Domaczewa (oba w Muzeum Kultury Starobiałoruskiej w Mińsku, wg Флікоп-Світа, *Іканастасы і алтары...*).

eprasa.pl fc9f4f612b

Drzwi diakońskie ikonostasów: z Nowoberezowa (fot. P. Jamski), Drohiczyna (zapewne z nieistniejącej cerkwi św. Jerzego, ob. w cerkwi św. Mikołaja, fot. P. Jamski), Czerska (wg Флікоп-Світа, *Іканастасы і алтары…*).

ników. Uwagę zwracają np. identyczne kształty oczu, powiek, nosów, brwi, czyli takie detale, po których najczęściej rozpoznać można indywidualną manierę artysty. Co więcej, dostrzegamy tu jeszcze jedno rozwiązanie analogiczne, jak na reliktach przegrody z Nowoberezowa – określające postaci napisy umieszczone na fryzie ponad przedstawieniami. Co prawda w przypadku ikonostasu nowoberezowskiego nie są one zachowane, lecz widzimy ich słabo czytelne ślady. Napisy owego rodzaju zachowały się natomiast na fryzie ponad przedstawieniami proroków i patriarchów. Zbliżony jak w Nowoberezowie i Szebryniu układ sylwetek apostołów spotykamy także na dwóch trójprzęsłowych panelach pozostałych z datowanego ostrożnie również na wiek XVII ikonostasu z cerkwi św. Łukasza w Domaczewie, 40 km na południe od Brześcia, tuż przy obecnej granicy z Polską (jeden panel w Muzeum Kultury Starobiałoruskiej w Mińsku, drugi udokumentowany w cerkwi w latach 70. XX w.)[7]. W tym przypadku trudno jednak mówić o autorstwie tego samego warsztatu, bowiem poziom wykonania ikon domaczewskich jest znacznie niższy. Niemniej twórca niewątpliwie korzystał ze zbliżonych wzorów.

Kolejne frapujące przykłady to wyobrażenia Michała Archanioła na drzwiach diakońskich. Niemal identyczną kompozycją odznacza się jego przedstawienie w cerkwi św. Mikołaja w Drohiczynie nad Bugiem. Z oryginalnego malowidła na desce, stanowiącej niegdyś drzwi diakońskie niezachowanego ikonostasu (być może nieistniejącej cerkwi św. Jerzego w tymże mieście), przetrwały jedynie kontury ukryte pod pochodzącym z wieku XIX wyobrażeniem świętego diakona i odsłonięte podczas konserwacji przeprowadzonej w 1985 r. Ów obiekt datowano na przełom XVI i XVII w.[8], choć kwestia ta niewątpliwie wymaga nowych badań, a czas powstania zabytku należy najpewniej przesunąć na okres nieco późniejszy – w największym przybliżeniu na wiek XVII. Analogie łączące tę kompozycję z przedstawieniem na drzwiach diakońskich z Nowoberezowa są tak bliskie, że mamy tu do czynienia przynajmniej z wykorzystaniem jednego lub zbliżonych podlinnków, a może i z dziełem tego samego warsztatu. Podobny układ postaci widzimy również na datowanej na drugą połowę wieku XVII ikonie *Michał Archanioł* z drzwi diakońskich cerkwi Michała Archanioła w Czersku na Białorusi, zaledwie 8 km od wspomnianego Domaczewa[9].

Poszukując analogii dla odnalezionych reliktów, należy też poddać analizie detale. Przypuszczamy, że dziełem warsztatu odpowiedzialnego za wykonanie ikonostasu nowoberezowskiego był siedemnastowieczny ikonostas i inne elementy wyposażenia cerkwi św. św. Kosmy i Damiana w Rybołach (powiat białostocki, ok. 30 km na północny-zachód od Nowoberezowa), których pozostałości to ikony *Św. św. Kosma i Damian* w cerkwi w Wojszkach, *Chrystus Pantokrator* w cerkwi w Pawłach oraz znajdująca się nadal w Rybołach Hodegetria otoczona kultem jako Matka Boża Rybołowska[10]. Te skomplikowane kwestie zostaną szczegółowo omówione w przygotowywanym artykule, lecz w tym miejscu należy podkreślić, że wszystkie te obiekty mają trybowane tła o identycznym układzie ornamentu jak ikony z ikonostasu nowoberezowskiego. Można tu też dostrzec uderzające podobieństwa w sposobie malowania twa-

eprasa.pl fc9f4f612b

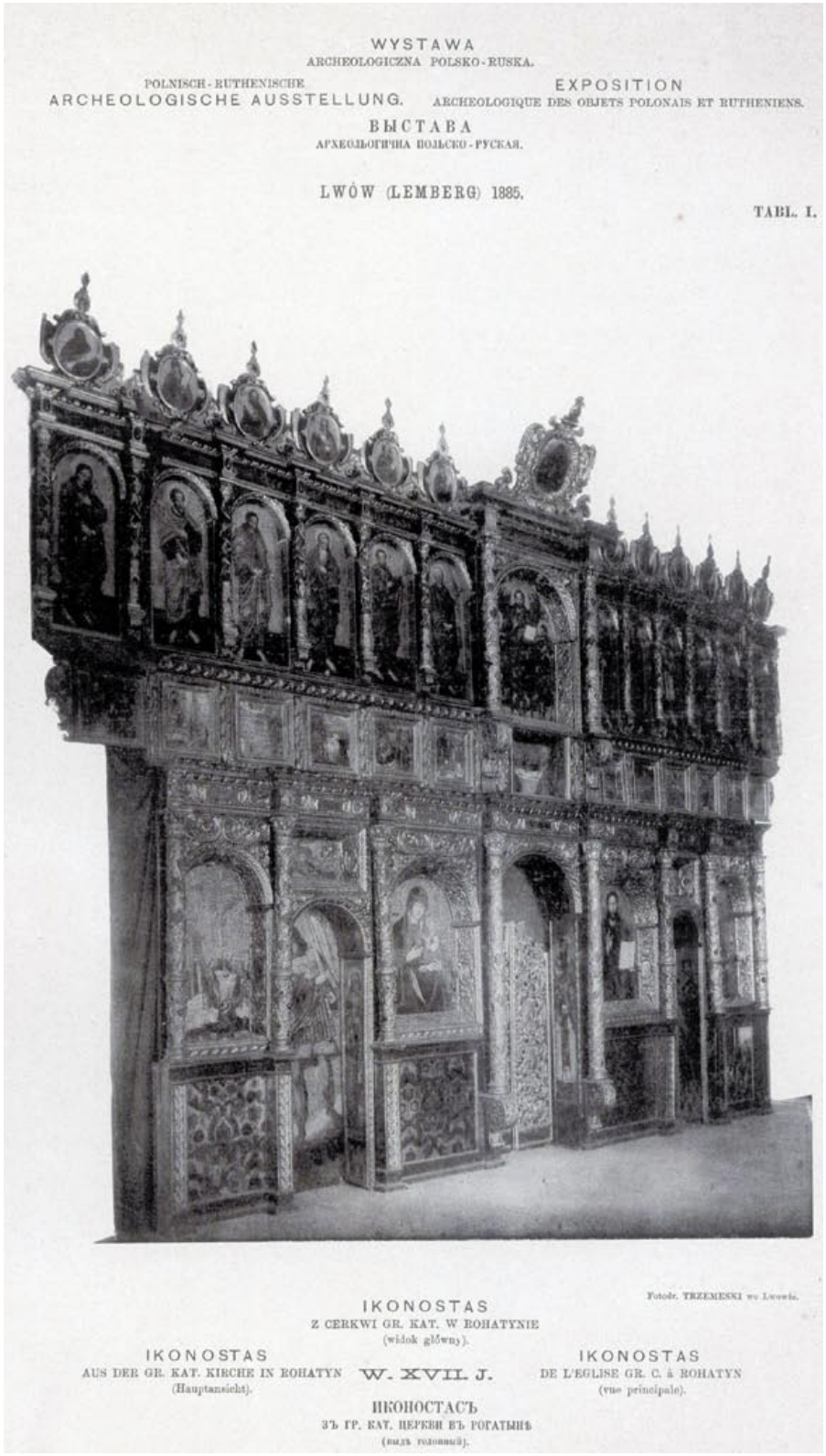
Św. Paweł i św. Łukasz Ewangelista – fragment rzędu apostolskiego ikonostasu cerkwi Św. Ducha w Rohatyniu, 1650, wg Мельник, *Церква Святого Духа в Рогатині…*

rzy postaci, a także występowanie takich motywów, jak podwójne złocone lamówki szat, zaokrąglone kołnierzyki (*Św. św. Kosma i Damian*). Mniej oczywistych analogii stylistycznych z niektórymi motywami z odnalezionego ikonostasu dopatrujemy się wreszcie na ikonie *Trójca Starotestamentowa* z cerkwi Michała Archanioła w Dostojewie koło Drohiczyna Poleskiego, ok. 35 km na zachód od Pińska i ok. 140 km na wschód od Brześcia (poł. XVII w., Muzeum Kultury Starobiałoruskiej w Mińsku)[11]. Twarze trzech aniołów przypominają oblicze Michała Archanioła na nowoberezowskich drzwiach diakońskich, a zwłaszcza apostoła, którego identyfikujemy jako św. Tomasza. Uwagę zwracają również kołnierzyki i charakterystyczne podwójne lamówki na brzegach szat – bliskie tym z zabytku podlaskiego.

Liczba siedemnastowiecznych zachowanych ikon z tego szeroko rozumianego obszaru Podlasia i Polesia jest ograniczona, zatem nie wiemy, czy wymienione przykłady można uznać za reprezentatywne. Trudno jednak nie dostrzec prawidłowości, że wiele z nich pochodzi z okolic Brześcia – dużego i ważnego w czasach nowożytnych miasta, którego kultura artystyczna okresu staropolskiego pozostaje w przeważającej mierze nieznana. Istotny zdaje się zwłaszcza fragment rzędu apostolskiego ikonostasu z Szebrynia, stylistycznie najbliższy reliktom odnalezionym w Nowoberezowie. Szebryń leży ok. 15 km od historycznego centrum Brześcia i jest obecnie osiedlem tuż przy obsługującym to miasto lotnisku. Prawosławna parafia w tej wsi funkcjonowała już od połowy XVI w. i – co ważniejsze – jej kolatorami byli proboszczowie brzescy[12]. Trudno wyobrazić sobie, by twórców przywoływanego ikonostasu szebryńskiego szukano poza Brześciem. Drohiczyn nad Bugiem dzieli od tegoż miasta ok. 100 km, lecz oba punkty na mapie łączy najbardziej niezawodna w czasach nowożytnych droga – rzeka. Nad Bugiem leży również Domaczewo, a w jego pobliżu Czersk. W świetle powyższych spostrzeżeń i obecnego stanu wiedzy można postawić ostrożną hipotezę, że wszystkie wymienione ikony wykonał warsztat (lub warsztaty) z Brześcia, a ikonostas z Nowoberezowa (niespełna 100 km od tego ważnego poleskiego ośrodka) można ostrożnie zaliczyć do tejże grupy. Co więcej, należy podkreślić, iż dopiero odnalezienie omawianego zabytku pozwoliło skojarzyć ze sobą wszystkie wymienione obiekty, co z kolei być może otworzy nowy rozdział w badaniach nad nowożytnym malarstwem ikonowym na Podlasiu i Polesiu.

Prowadząc rozważania w kwestiach atrybucyjnych i poszukując kontekstów dla ikonostasu nowoberezowskiego, trzeba pamiętać nie tylko, jak znikomym materiałem porównawczym dysponujemy, lecz również mieć świadomość krążenia rozmaitych motywów przekazywanych za pośrednictwem podlinników oraz naśladowania rozwiązań wypracowanych w innych warsztatach. Przy obecnym stanie wiedzy niewiele wiadomo na temat relacji pomiędzy ośrodkami ikonopisarskimi z terenów Wielkiego Księstwa Litewskiego i Rusi Koronnej w granicach dzisiejszej Ukrainy i na obszarze południowo-wschodniej Polski, gdzie zresztą dziedzictwo nowożytnej sztuki unickiej zachowało się bez porównania lepiej. Poszukując dalszych koneksji dla ikonostasu z Nowoberezowa i przywołanych reliktów z rejonu Brześcia, zwłaszcza z Szebrynia, być może warto zwrócić uwagę na jeden z najważniejszych zabytków sztuki cerkiewnej Zachodniej Ukrainy, jakim jest ikonostas cerkwi Św. Ducha w Rohatyniu (1650, dawne województwo ruskie, obecnie obwód iwanofrankowski)[13]. Jest to obiekt dużo bardziej monumentalny, o rozbudowanej snycerskiej ornamentyce oraz artykulacji rzędów namiestnego i apostolskiego bogato zdobionymi kolumnami i półkolumnami (z manierystycznym ornamentem okuciowym i chrząstkowo-małżowinowym). Uwagę zwraca arkadowo ukształtowany rząd apostolski z charakterystycznym rozmieszczeniem napisów identyfikujących apostołów na belce fryzu ponad ikonami[14], czyli identycznie jak w Nowobrezowie i Szebryniu. Trudno dziś powiedzieć, czy było to rozwiązanie powszechne. Nieco późniejszym przykładem jego zastosowania jest ikonostas cerkwi św. Paraskiewy w Krechowie koło Żółkwi (2. poł. XVII w.)[15]. Stylistyka poszczególnych ikon rohatyńskich ukazujących postaci odziane w szaty o ostro łamanych dra-

eprasa.pl fc9f4f612b

Ikonostas cerkwi Św. Ducha w Rohatyniu na Wystawie archeologicznej polsko-ruskiej w Instytucie Politechnicznym we Lwowie w 1885 r., tablica w *Wystawa archeologiczna polsko-ruska urządzona we Lwowie w roku 1885*, Lwów 1886.

periach jest silniej osadzona w tradycji wschodniej i odmienna niż w przypadku przywołanych obiektów z kręgu brzeskiego i z Nowoberezowa. Niemniej bliski przedstawieniom nowoberezowskim jest sposób upozowania części spośród uczniów Jezusa: przede wszystkim św. Pawła z charakterystycznie opuszczonym mieczem, w mniejszym stopniu św. Łukasza[16]. Z jednej strony należy podkreślić, iż w Rohatyniu częściowo zastosowano schematy niemal identyczne, jak w innych najstarszych znanych przegrodach ziem ruskich tego czasu: w cerkwi św. Paraskiewy (Piatnickiej) we Lwowie (różne datowania: ok. 1610; 1644-65), Uspeńskiej (Wołoskiej) we Lwowie (1626-38, niekompletny, obecnie w cerkwi w Grzybowicach pod Lwowem), w Zarudcach koło Żółkwi (rząd apostolski zapewne 1658)[17]. Równocześnie jednak warto zaznaczyć, że wyobrażenie św. Pawła stanowiące przykład odwołania do identycznych wzorów odnajdujemy na odległych rubieżach Wielkiego Księstwa Litewskiego (ikona z cerkwi Uspieńskiej we wsi Jurcawo na Witebszczyźnie, datowana na 4. ćw. XVII w., Narodowe Muzeum Sztuki w Mińsku)[18].

Niezależnie, czy słuszne są powyższe uwagi na temat ewentualnych odległych analogii łączących rozwiązania zastosowane w ikonostasach cerkwi w Nowoberezowie i Rohatyniu, ten ostatni obiekt warto przywołać ze względu na wymowną równoległość historii obu zabytków. Przegroda z Rohatynia zyskała sławę już w 1885 r., kiedy zaprezentowano ją w całości na *Wystawie archeologicznej polsko-ruskiej* w salach Instytutu Politechnicznego we Lwowie. Wystawa, w której organizację zaangażowani byli Włodzimierz Dzieduszycki, Ludwik Wierzbicki, Karol Lanckoroński, Marian Sokołowski (uznawany na jednego z twórców nowoczesnej historii sztuki na ziemiach polskich), dała silny impuls rozwojowi badań nad dawną sztuką ukraińską (zwaną wówczas ruską)[19]. O randze eksponatu świadczy fakt, że w luksusowym albumie fotografii wieńczącym to wydarzenie, wydanym w 1886 r. i sfinansowanym przez Karola Lanckorońskiego, ikonostas ukazano na tablicy nr I[20]. Ilustracja ta posłużyła kilkanaście lat później za wzór dla ryciny zamieszczonej w poświęconym Galicji tomie monumentalnej monografii Monarchii austro-węgierskiej[21]. W roku 1884, kiedy zawiązano komitet organizacyjny zjazdu polskich i ruskich archeologów, któremu owa wystawa towarzyszyła[22], w cerkwi św. Jana Teologa w Nowoberezowie zapewne stał już nowy, zachowany do dziś, ikonostas zainstalowany po zakończeniu w 1883 r. generalnego remontu wnętrza. Być może wówczas pozostałości starej struktury przeniesiono na strych. Co jednak nader ciekawe, przed remontem relikty starej, nieużywanej już przegrody eksponowano na ścianach cerkwi, a także dostrzegano ich wyjątkową wartość. Podczas podróży po Podlasiu w roku 1872 Nowoberezowo odwiedził rosyjski pisarz i poeta Wsiewołod Krestowski, który zanotował, że ówczesny proboszcz parafii, ks. Julian Kłoczkowski nosił się z zamiarem przekazania resztek histo-

eprasa.pl fc9f4f612b

rycznego ikonostasu do muzeum w Wilnie lub w Petersburgu[23]. W tym drugim przypadku wskazano Muzeum Starożytności Chrześcijańskich (Музей христианских древностей). Chodziło o placówkę utworzoną w 1856 r. przy Cesarskiej Akademii Sztuk, a w roku 1898 włączoną do Muzeum Rosyjskiego jako jeden z działów[24].

Ikonostas pozostał na miejscu i choć przez dekady ulegał stopniowej destrukcji, nie trafił do muzeum nad Wilią ani nad Newą. Dziś natomiast stoimy przed szansą, ale i zadaniem. W ratowanie zabytku zaangażowały się instytucje o znaczeniu ogólnopolskim: Instytut Sztuki PAN, którego pracownicy – realizując grant Ministerstwa Nauki – odnaleźli relikty struktury, Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków (ob. Narodowy Instytut Dziedzictwa), który finansuje interwencyjną konserwację, Centrum Badań i Konserwacji Dziedzictwa Kulturowego na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu, gdzie prowadzone są prace. W końcu maja 2024 r. składali tam wizytę podlaski wojewódzki konserwator zabytków dr Adam Musiuk i jego zastępca dr hab. Karol Łopatecki, a w lipcu tego roku Jego Ekscelencja Najprzewielebniejszy Paweł (Tokajuk), biskup hajnowski. Ikonostas nowoberezowski, stanowiąc spuściznę wielokulturowej Rzeczypospolitej, należy do dziedzictwa narodów będących jej spadkobiercami – Polaków, Białorusinów, Ukraińców, Litwinów. Pamiętając o niełatwych kwestiach relacji prawosławia i unii, należy go postrzegać jako pomnik historii Rzeczypospolitej, gdzie Wschód spotkał się z Zachodem. Wymowny jest przy tym fakt, że fundatorami cerkwi była polska para królewska, lecz ikonostas sprawili do świątyni najpewniej przedstawiciele ludu – należący do chłopstwa piechurzy wybranieccy. Mając świadomość owych kontekstów społecznych, wartości artystycznych, historycznych i znaczeń symbolicznych musimy kontynuować badania nad tym wyjątkowym obiektem, który w przyszłości powinien być eksponowany w placówce muzealnej jak najwyższej rangi.

Zbigniew MICHALCZYK
Piotr JAMSKI
Jan NOWICKI
Instytut Sztuki PAN
Warszawa

Przypisy

[1] Prace prowadzone w ramach realizacji projektu Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki *Scalanie dziedzictwa. Inwentaryzacja i dokumentacja zabytków zachodniego pogranicza ziem wschodnich dawnej Rzeczypospolitej*, nr rejestracyjny 11H 20 0036 88, kierownik dr hab. Zbigniew Michalczyk, prof. IS PAN.

[2] P. Jamski, Z. Michalczyk, J. Nowicki, *Ikonostas z XVII wieku w cerkwi św. Jana Teologa w Nowoberezowie – odkrycie zespołu Katalogu Zabytków Sztuki w Polsce*, „Biuletyn Historii Sztuki", 85: 2023, nr 3, s. 109-146.

[3] Referat Zbigniewa Michalczyka, Piotra Jamskiego i Jana Nowickiego *Odkrycie Ikonostasu z Nowoberezowa i co dalej?*, wygłoszony podczas sesji *770 lat dziejów pisanych Bielska Podlaskiego i dziedzictwo monasteru św. Mikołaja Cudotwórcy*, Bielsk Podlaski, Muzeum Małej Ojczyzny w Studziwodach, 25 listopada 2023.

[4] Wystąpienie Zbigniewa Michalczyka, Piotra Jamskiego i Jana Nowickiego *O XVII-wiecznym ikonostasie z Nowoberezowa* zostało w całości zarejestrowane i w grudniu 2023 r. kilkakrotnie emitowane w Telewizji Podlasie.

[5] A. Kiryluk, *Parafia prawosławna w Nowoberezowie*, „Bielski Hostineć", 2023, nr 1 (67), s. 9-10; idem, *Nowokornino. Wieś u źródeł Łoknicy*, Bielsk Podlaski 2024, s. 155-160.

[6] Porównaj *Музей старажытнабеларускай культуры. Альбом*, укл. А.А. Ярашэвіч, Мінск 2004, s. 40-41; *Помнікі мастацкай культуры Беларусі*, укл. Б.А. Лазука, Мінск 2012, s. 38; Г.А. Флікоп-Світа, *Іканастасы і алтары грэка-каталіцкіх храмаў Беларусі XVII – першай трэці XIX ст. З электронным дадаткам*, Мінск 2021, s. 168-169, il. 307.

[7] Por. Флікоп-Світа, *op.cit.*, s. 169-171, il. 308-310.

[8] Por. *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, seria nowa, t. 12, *Województwo białostockie*, red. M. Kałamajska-Saeed, z. 1., *Siemiatycze, Drohiczyn i okolice*, oprac. M. Kałamajska-Saeed, wstępna inwentaryzacja I. Galicka, H. Sygietyńska, Warszawa 1996, s. 27, il. 187.

[9] Por. Флікоп-Світа, *op.cit.*, s. 140-141, il. 197.

[10] Ikony publikowane: G. Sosna, D. Fionik, *Parafia Ryboły*, Bielsk Podlaski 1999, s. 90-93; G. Sosna, *Święte miejsca i cudowne ikony. Prawosławne sanktuaria na Białostocczyźnie*, Białystok 2001, s. 274-285; *Katalog zabytków sztuki w Polsce*, seria nowa, t. 12, *Województwo podlaskie (białostockie)*, z. 3, *Powiat białostocki*, red. M. Zgliński, K. Kolendo-Korczak, oprac. K. Kolendo-Korczak, Z. Michalczyk, A. Oleńska, D. Piramidowicz, K. Uchowicz, M. Zgliński, Warszawa 2016, s. 165, 341, il. 992, 998, 1001.

[11] Por. *Музей старажытнабеларускай культуры. Каталог экспазіцыі*, Мінск 1983, s. 130; *Музей... Альбом...*, s. 32; *Помнікі...*, s. 27.

[12] A. Buczyło, *Kształtowanie się sieci parafialnej Kościoła unickiego na terenie brzeskiej części diecezji włodzimierskiej w latach 1596-1795*, praca doktorska na kierunku historia, promotor dr hab. Jan Wroniszewski, prof. UMK, Uniwersytet Mikołaja Kopernika, Wydział Nauk Historycznych, Instytut Historii i Archiwistyki, Toruń 2014, s. 139-140, 151, 416, 510.

[13] Por. ostatnio С.В. Оляніна, *Український іконостас. Символічна структура та іконологія*, Київ 2019, s. 300-301, poz. 5; obfity materiał ilustracyjny: І.В. Мельник, *Церква Святого Духа в Рогатині. Альбом*, Київ 1991, il. 33-100.

[14] Sposoby rozmieszczenia napisów na ukraińskich ikonostasach, w tym na zabytku z Rohatynia, analizowała С.В. Оляніна, *Обрамлення словом: ктиторські тексти на українській бароковій іконі*, „Ikonosfera. Zeszyty Muzeum Ikon w Supraślu", 10: 2021, s. 64.

[15] Por. Оляніна, *Український іконостас...*, s. 304, poz. 16.

[16] Мельник, *op.cit.*, il. 83.

[17] Por. Оляніна, *Український іконостас...*, s. 299-300, poz. 1-2, s. 302, poz. 10 (tu zestawienia literatury). Przyjmuje się, że rząd apostolski Cerkwi Wołoskiej stanowił wzór dla późniejszych obiektów, w tym dla ikonostasu rohatyńskiego, zob. A. Gronek, *O rzędzie Deesis ikonostasu z cerkwi Zaśnięcia Matki Boskiej we Lwowie*, w: *Studia o kulturze cerkiewnej w dawnej Rzeczypospolitej*, t. 2, red. A. Gronek, A. Nowak, Kraków 2019, s. 36.

[18] Obiekt publikowany: *Іканапіс і алтарны жывапіс Беларусі XVI – пачатку XIX стагоддзя, рэд. У. Пракапцоў*, Мінск 2021, s. 52-53, poz. 12. Jako możliwy wzór kompozycji wskazano drzeworyt w *Trifologionie* z 1647 r. wydanym w typografii monasteru Bożego Objawienia w Kuteinie koło Orszy. Analogie z przywołanymi zabytkami z ziem Rusi Koronnej są jednak bliższe. Wydaje się zatem, że możemy tu mówić o rozwiązaniu wielokrotnie naśladowanym i przekształcanym w sztuce cerkiewnej Rzeczypospolitej XVII w., a przy obecnym stanie wiedzy trudno jest określić charakter i kolejność zależności.

[19] Szczegółowe, oparte na archiwaliach, informacje o organizacji wystawy podaje E. Manikowska, *Muzea przemysłowe w Krakowie i we Lwowie. Geneza i pierwszy okres działalności (1868-1914)*, „Roczniki Dziejów Społecznych i Gospodarczych", 81: 2020, s. 92-94.

[20] *Wystawa archeologiczna polsko-ruska urządzona we Lwowie w roku 1885 / Выстава археологична польско-руска устроена во Львовѣ въ року 1885 / Polnisch-Ruthenische archeologische Ausstellung in Lemberg 1885 / Expositon archeologique des objets polonais et ruthenien a Lemberg 1885*, Lwów [1886], tabl. I.

[21] *Die österreichisch-ungarische Monarchie in Wort und Bild*, Bd. 5, *Galizien*, Wien 1898, s. 743.

[22] Manikowska, *op.cit.*, s. 92.

[23] В.В. Крестовский, *От Белостока до Беловежской пущи. Путевые заметки*, «Русский Вестник», 1876, s. 546. Za zwrócenie uwagi na to źródło dziękujemy ks. Janowi Kazimirukowi.

[24] Por. И.А. Шалина, *История создания отделения христианских древностей Русского музея Имп. Александра III*, w: *История собирания, хранения и реставрации памятников древнерусского искусства*, Москва 2012, s. 309-344.

eprasa.pl fc9f4f612b

Obraz prawosławnej sieci parafialnej nad Bugiem i Narwią u schyłku XIX w.

Parafia Nowoberezowo

Nowoberezowo [*Nowe Berezowo*], Borek [*Borok*], Chytra [*Chitra*], Czyżyki, Dolne [*Duolne*], Dubicze [*Dubiczy* (*Osoczny*)], Górne [*Guorne*], Kraśkowszczyzna [*Pudduolne*], Nowokornin [*Nowe Kornino*], Progale [*Prohali*[E]], Puciska [*Putiska*], Stare [*Staroje*] Berezowo, Szostakowo, Wygoda [*Wygody*]

Woznesenije Hospodnie

[Święto ruchome, obchodzone] We wsi Nowoberezowo, w pow. bielskim, w dekanacie kleszczelowskim, w cerkwi parafialnej. Cerkiew murowana, z takąż dzwonnicą, w murowanym ogrodzeniu – wzniesiona w 1876 roku ze środków rządu i parafian. Znajduje się w odległości 22 wiorst od miasta Bielska. Jej parafianie: 2 163 osób płci męskiej i 2 127 żeńskiej, razem zaś 4 290, mieszkają w 14 miejscowościach: Nowoberezowie, Starym Berezowie, Borku, Wygodzie, Górnej, Dolnej, Dubiczach [*Osocznych*], Kraskowszczyźnie, Nowokorninie, Prohalach, Putiskach, Chytrej, Czyżykach i Szostakowie, z których najdalej od cerkwi parafialnej są oddalone Borek, Górne i Kraskowszczyzna – po 5 wiorst.

Kaplica zbudowana dla uczczenia 800-lecia Chrztu Rusi Kijowskiej. Na zdjęciu u góry: Cerkiew parafialna Woznesenija Hospodnioho

Kontynuujemy rozpoczęte w numerze 5/2022 omawianie opisu parafii prawosławnych (i należących do nich świątyń) w gub. grodzieńskiej, opublikowanego przez biskupa Josifa (Sokołowa) w dziele „Grodnienskij prawosławno-cerkownyj kalendar' ili Prawosławije w Brestsko-Grodnienskoj ziemle w konce XIX wieka" (Woroneż 1899 r.). Autor, w latach 1891-1897 wikariusz eparchii wileńskiej z tytułem biskupa brzeskiego, podaje spisy miejscowości należących do parafii, liczbę wiernych, uposażenie kleru, często też opisuje przedmioty kultu, znajdujące się w cerkwiach i kaplicach. Interesujące są też informacje o okolicznościach budowy poszczególnych świątyń, ukazują bowiem społeczno-polityczne uwarunkowania, które wpływały na życie religijne wiernych Cerkwi wschodniej w XVIII – XIX w. Bp Iosif opisywał świątynie parafialne i filialne wg świąt cerkiewnych, w naszej publikacji pogrupowaliśmy je wg istniejących wówczas parafii.

eprasa.pl fc9f4f612b

Dawna parafialna cerkiew św. Ioana Bohosłowa. Na zdjęciu u dołu: Murowana kaplica św. Aleksandra Newskiego.

eprasa.pl fc9f4f612b

Nowoberezowska cerkiew cmentarna. Obecnie nosi ona wezwanie Przemienienia Pańskiego (Preobrażenija Hospoda Boha i Spasa Naszoho Isusa Chrysta). U dołu zdjęcia z obchodów święta Preobrażenija, podczas którego odbywa sie tradycyjne poświęcenie owoców.

W parafii znajdują się: cmentarna cerkiew Kazańska – w Nowoberezowie; dwie kaplice: murowana – w Nowoberezowie, zbudowana w 1868 r. przez parafian dla upamiętnienia cudownego ocalenia Gosudara Imperatora Aleksandra Nikołajewicza od zbrodniczego zamachu na jego życie przez Polaka Berezowskiego w Paryżu w dniu Woznesenija Hospodnia 25 maja 1867 roku (starego stylu)*, ze św. ikoną Woznesenija w pozłacanej srebrnej ryzie, ufundowaną przez kler z parafianami, a także drewniana, w uroczysku Chitrach, zbudowana w 1888 roku ze środków parafian i miejscowego duchowieństwa dla upamiętnienia 900-lecia Chrztu Rusi; bractwa od czasów dawnych; rada cerkiewno-parafialna; 9 szkół cerkiewnych: w Nowoberezowie, Starym Berezowie, Borku, Górnym, Dolnym, Dubiczach, Nowokorninie, Putiskach i Czyżykach z 145 uczącymi się chłopcami i 110 dziewczynkami, a także szkoła ludowa w Nowoberezowie z 73 uczącymi się chłopcami i 10 dziewczynkami. Kler składa się z czterech osób: dwóch duchownych i dwóch psalmistów, z wynagrodzeniem 1 016 rubli i 64 kopiejki. Ziemi cerkiewnej w użytkowaniu kleru: sadybnej 3,25 dziesięciny, ornej 44,39 dziesięciny, kośnej 21,15 dziesięciny, pastwiska 3,81 dziesięciny, zaś ogółem 72,60 dziesięciny. Литовскія Епархіальныя Вѣдомости, 1876, № 43.

Duchowni: o. Julian Kłoczkowski, wyświęcony 14 XI 1855 r. (stary styl); o. Ippolit Kadłubowski, wyświęcony 27 XI 1872 r.

*Podczas wystawy światowej w Paryżu Antoni Berezowski, były powstaniec styczniowy, dokonał 6 czerwca 1867 r. nieudanego zamachu na cara Aleksandra II. Zamachowca skazano na dożywotnie ciężkie roboty w Nowej Kaledonii (zmarł w 1916 r.).

Swjataho apostoła i jewanhelista Ioanna Bohosłowa

8 maja – 20 maja (w XIX w.), 21 maja (w XX – XXI w.)

[Święto obchodzone] We wsi Nowoberezowo, w cerkwi filialnej wobec tamtejszej parafialnej cerkwi Wozneseńskiej. Cerkiew drewniana z takąż dzwonnicą, wzniesiona w 1771 roku ze środków hrabiny Branickiej i parafian.

Kazanskija sw. ikony Bohorodicy

8 lipca – 20 lipca (w XIX w.), 21 lipca (w XX – XXI w.)

[Święto obchodzone] We wsi Nowoberezowo, w cerkwi cmentarnej, filialnej wobec tamtejszej parafialnej cerkwi Wozneseńskiej. Cerkiew drewniana, wzniesiona w 1840 roku przez parafian.

Opracowanie i zdjęcia
Jurij HAWRYLUK

eprasa.pl fc9f4f612b

«Підляський трикутник»: враження українця з Данії

У мене вже давно було бажання відвідати українські етнічні території за межами України. Спочатку думав про лемківські землі у Словаччині, але вибір впав на Підляшшя, бо мій тато родом із Західного Полісся (північ Волинської області), тож цікаво відвідати близький по природі та духу регіон та впізнати краще своє коріння в ширшому сенсі.

Майже 30 років живу в Данії, а народився і виріс на Донеччині. Мій дідо по мамі був родом з Білорусі (як пізніше виявилось, з литовським корінням) – іноді читаю та дивлюся Белсат білоруською мовою. До того ж, загалом цікавлюсь прикордонними територіями і тим, як різні етнічні та релігійні громади зберігають свою ідентичність в оточенні інших народів.

Підляшшя якби обрамлено трьома країнами та культурами: Польщею, Україною та Білоруссю. Всередині маємо «Підляський трикутник»: незаймана природа, архаїчність у мові і самовизначенні та впливи інших народів.

Польська «Тоскана»

Я трохи читав про Підляшшя кілька років тому, але не уявляв чітко, де знаходиться регіон і чим він знаменитий. Поштовхом вибрати саме Підляшшя була колишня колега-полька в Данії, яка згадала про цей регіон, як про «найцікавіше місце» в Польщі.

На початку цього року я приєднався до спільнот у Фейсбуці, де люди діляться світлинами та враженнями від поїздки на Підляшшя та Сувальщину. І склалося враження про таку собі польську «Тоскану»: тиша, романтичні сільські нариси, гарна природа, птахи-звірі та незвичні для поляків різнокольорові церкви. Саме слово «тиша» я бачив безліч разів у дописах.

Як на мене, людей тягне до такого регіону також тому, що там зберігалася старовинність – те, що майже зникло всюди в Європі і помалу зникає на самому Підляшші. Тож люди хочуть встигнути все це побачити та вдихнути.

«Біла пляма» на мапі Європи

Мої данські та українські знайомі практично нічого не знають про Підляшшя, та й взагалі про регіон від Галичини до Балтийського моря. Навіть коли кажеш про такі найближчі орієнтири як кордон з Білоруссю, Сувальський коридор або Балтийське море – все одно мало хто зміг би показати цей регіон на мапі.

Тільки один мій колега на роботі чув про Підляшшя. Він птахознавець-любитель і багато знає про природу, у тому числі про безліч видів птахів, незаймані ліси та зубрів у Східній Польщі. Коли я був у Біловежі, то зустрів у ресторані старшу данську пару і виявилось, що жінка також є птахознавцем-любителем.

Оскільки походжу з Донеччини, а більшість родичів живе у південній частині Херсонської області – раніше ніколи не бачив незаймаих лісів. Тому хотів побачити Біловезьку пущу та відчути ліс. В Данії незаймаих лісів практично немає – тільки маленький клаптик десь на заході країни.

Я вибрав Гайнівку для проживання на кілька ночей, щоб відвідувати навколишні села та містечка. Дуже компактне провінційне містечко. Гарна атмосфера. Одну ніч засинав під якесь гуляння, де співали «Ти ж мене підманула» та інших українських пісень.

Сподобалась прогулянка велосипедом через пущу з Гайнівки до Наревки. Наревка – дуже приємне село серед природи. Ходив на прогулянку лісом в Біловежі. Таке враження, що частково ліс відчув, але не цілком, бо хотілося походити всюди по лісі, а не тільки дозволеною стежкою.

Едвард Кошелюк на Демократичному форумі в Копенгагені

Нарвянський національний парк не зробив належного враження, бо літом Нарва висихає. Треба приїжджати навесні, щоб побачити багна. Ніколи не бачив справжніх боліт. В Європі їх дуже мало залишилось.

Більськ має історичний шарм. І для мене він здався схожим на містечко на Західній Україні. Частково із-за архітектури (колишня Російська імперія), а частково із-за наявності малих крамниць та людей, що торгують фруктами та овочами на вулиці.

По селах незвично було бачити зелену траву у дворах! В Данії більш прийнято щось класти, а в моїй частині України трава влітку вигоряє.

Щоб мої знайомі краще розуміли про Підляшшя, то оповідаю також про різні відомі речі, пов'язані з регіоном. Наприклад, про культовий фільм «Знахар». Був у теперішній взуттєвій крамниці з вивіскою «Znachor» – цікаво, що там продають ще й мед на касі! Оповідаю також, що мову есперанто винайшли в Білостоку із-за того, що в регіоні завжди жило багато різних народів. Іноді згадую про російсько-білоруські гібридні атаки нелегалами-мігрантами. Мені присутність солдатів та поліції не заважала – кордони треба охороняти.

eprasa.pl fc9f4f612b

Говірки «без викрутасів»

Я раніше читав про підляські говірки та бачив їх зразки, але було дуже цікаво почути їх вживу. І особливо почути українські та білоруські говірки, щоб порівняти.

Був вражений, наскільки вони прості для розуміння: досить повільна мова, чиста вимова та відсутність незрозумілих діалектних слів. Звичайно, є польські запозичення, але розмовляю польською і не було проблеми їх розуміти.

Крім Гайнівки та Більська, їздив до Лосинки, Тростянки, Наревки, Біловежі. І із-за цікавості та «спорту» відвідав найпівнічніше українськомовне поселення в Європі: Білки (3 км на північ від Тростянки). Принаймні, мої дослідження та Вікіпедія видали Білки як найпівнічніше село.

Як людині з вулиці, було непросто заговорити з людьми по селах українською, щоб відповідали місцевою говіркою. Частіше відповідали польською. Коли щось казали говіркою, то звучало як українська. В Музеї білоруської культури в Гайнівці було відео однієї пані з оповіддю про місцеві традиції – звучало як український діалект. Коли питав людей про окремі слова місцевою говіркою, то були і білоруські слова, наприклад, «вьоска». Але основа – однозначно українська.

У Більську зустрів жінку з України і спитав, якою мовою спілкуються місцеві. Вона сказала, що українською – тільки «як на Заході».

Мені підфартило в Наревці. Зайшов до місцевої бібліотеки: там люди розговорились і направили до галереї, де пані-керівниця охоче поговорить говіркою. Так і вийшло: розмовляли пару годин! Це вже була білоруська мова (на 80% літературна) і незрозумілих діалектних слів взагалі не було. Якщо розмовляв би з бабцею 90 років, то може було б важче зрозуміти...

Моя бабця по татові була з села Бірки на Волинському Поліссі. Їхню говірку називають «бороцька», «по-бороцьку». От там мені непросто було розуміти коли одна бабця оповідала історію нашої родини. Не із-за діалектних слів, а із-за швидкості та особливої вимови.

Хто ми? Архаїчність самовизначення та російські «нотки»

Перед поїздкою я очікував, що в українських селах люди будуть здебільшого вважати себе білорусами і дехто – українцями. А в білоруських – білорусами.

Результат був іншим: люди ухилялися від самовизначення. Навіть щодо говірок. Казали, що це мішана говірка (в стилі «не те не се»). В українських селах казали, що мішана українсько-білоруська, але ближче до білоруської.

Найбільше моє враження було від білорусів: називали свою говірку «по-простому» та уникали називати її білоруським діалектом. В готелі при православній церкві в Білостоці на рецепції була молода пані з села Кузниця. Я чув, що тамтешня говірка на 90% літературна білоруська, але вона геть не хотіла називати її білоруським діалектом – називала «по-простому» або «мішанкою з польськими і російськими словами».

Чув також, що для багатьох місцевих важливіше належати до православ'я, ніж до певного народу. Це трохи нагадує спосіб мислення 18-го або 19-го сторіччя.

Як на мене, то навпаки: головне народ і мова, а потім вже релігія. Серед українців маємо православних, греко-римо-католиків, протестантів.

eprasa.pl fc9f4f612b

Кілька людей казали, що вважають себе поляками. Це зрозуміло, бо люди живуть в Польщі, але коли я уточнював, ким себе вважають саме етнічно, відповідали, що поляками. Православні етнічні поляки? Це було новим для мене.

Частина етнічних поляків, наприклад, в Україні теж вважає себе українцями. Але люди цілком не відмовляються від польського коріння.

Як на мене, таке розмите самовизначення несе певні ризики, бо не задовольняє життєвих потреб сучасної людини. І святе місце, як ми знаємо, пустим не буває. Ці потреби заповнюються російським впливом церкви (ПАПЦ) і т. д. Це видно з того, якою мовою пишуть на могилах і які політичні симпатії схильні мати деякі люди. Від поляків чув про проросійськість місцевих білорусів (в їх число вносять і україномовні села). Я сам відчув проросійськість у деяких ситуаціях.

Дуже цікаво і унікально, що Підляшшя зберіглося як гарний закуток в Європі з теплою атмосферою, архаїчною мовою та автентичною культурою. Надіюсь, що це буде надалі зберігатися та розвиватися, але з поправкою на сучасне світосприйняття народності і мови та подалі від російських впливів.

«Королівство картоплі»

Я в житті не бачив стільки страв з картоплі. В нашій родині ми знали та любили пляцки і на малій батьківщині тата напевно є й інші страви з картоплі, але на Підляшші картопля – як паста в Італії: варена, смажена, печена та в різних комбінаціях.

Оскільки це лісовий край, то ягоди видно всюди. Особливо лохину. В Данії її продають в маленьких упаковках та досить дорого. Під час двотижневої відпустки я з'їв півтора кілограми. Приблизно така ситуація і з малиною. Я взагалі тільки раз купував тістечко, а так, за десерт йшли різні ягоди. Було приємно побачити вишні! В Данії є смачні черешні, але про вишні більшість людей навіть не чули.

Може це виглядає трохи дивно, але насолоджувався грунтовими огірками. І квашеними теж! Вони були всюди – навіть у «Бедронці». В Данії звичайними є довгі тепличні огірки.

Не упускав можливості випити компоту. Смачно, природньо і по-домашньому!

Дуже тішився, що було багато супів. В Данії немає культури супів і іноді за ними нудьгую.

Взагалі, підляська і польська кухні схожі на українську. Може це просто ностальгія, але більшість продуктів смакувала більш натурально, ніж в Данії.

Я намагався з'ясувати, чи є страви, притаманні окремим етнічним групам: українцям, білорусам, полякам. Але склалося враження, що підляська кухня постала як суміш страв різних народів. Назад я летів через Каунас і в ресторані не побачив нових страв – головні страви литовської кухні практично такі самі як підляські. Такий собі «Картопляний союз».

Після Підляшшя я поїхав відпочивати до іншого прикордонного регіону: Сувальщини, а точніше на озеро в польсько-литовському районі Сейн.

У мене залишились дуже гарні спогади про Підляшшя, і гадаю, що колись туди повернуся. Можливо під час українських фестивалів. Також хотів би відвідати район Сокулки. І все ж таки побачити справжні багна на Нарві або Бобрі!

Також захотілось знову відвідати село батька на Волинському Поліссі (останній раз був там у 2007 р.), щоб свіжим поглядом порівняти з двоюрідним братом: Підляшшям. Між двома регіонами немало спільного, але є і різниця. На Підляшші відчувається більше заможності та охайності. Але загальна різниця мабуть в тому, що Полісся традиційно є більш закритим, однорідним та в оточенні природи, а Підляшшя – більш багатокультуральним і в контакті з природою.

Едвард КОШЕЛЮК
Копенгаген
Фото автора статті

eprasa.pl fc9f4f612b

Słowa, jakich my ne znali abo zabyli

Praktycznyj słownyczok dla słuchajuczych i czytajuczych

C

cap – цап – kozioł
cáryna – ца́рина – łąka (w górach); dziedzina działalności
ce (ciohó) – це (цього́) – ten (tego)
cébto – це́бто – to znaczy, czyli
cech – цех – oddział fabryczny
cej (ciohó) – цей (цього́) – ten (tego)
cehlýna – цегли́на – cegła (pojedyncza sztuka)
centr wahý – центр ваги́ – środek ciężkości
centryfúha – центрифу́га – wirówka
centr kóła – центр ко́ла – środek okręgu
centr krúha – центр кру́га – środek koła
chabár – хаба́р – łapówka
Chaj żywé! – Хай живе́! – Niech żyje!
chalawa – халя́ва – cholewa; darmocha
chalátne widnószennia – хала́тне відно́шення – lekceważący stosunek
chalátnyj – хала́тний – niedbały, obojętny
chalépa – хале́па – tarapaty; fuszerka, chałtura
chanżá – ханжа́ – faryzeusz, obłudnik, świętoszek
chapłýwyj – хапли́вий – pośpieszny, gwałtowny, niecierpliwy
charcyziáka – харцизя́ка – łotrzyk
charcz, charczí – харч, харчі́ – żywność, wikt, prowiant
charczowá dobáwka – харчова́ доба́вка – suplement diety; dodatek do żywności
charczowé otrújennia – харчове́ отру́єння – zatrucie pokarmowe
charczowýj produkt – харчови́й проду́кт – produkt (artykuł) spożywczy
charczuwánnia – харчува́ння – żywienie (się); hromádśke charczuwánnia – żywienie zbiorowe
charczuwáty (-sia) – харчувати (-ся) – żywić (się)
chemosýntez – хемоси́нтез – chemosynteza
chimíczna budówa – хімі́чна буді́ва – struktura chemiczna
chimíczna reczowyná – хімі́чна речовина́ – substancja chemiczna
chimíczne jáwyszcze – хімі́чне я́вище – zjawisko chemiczne
chimícznyj elemént – хімі́чний елеме́нт – pierwiastek chemiczny
chímija – хі́мія – chemia
chitýn – хіти́н – chityna
ci (cych) – ці (цих) – ci (tych)
cia (cijéji) – ця (цієї) – ta (tej)
ciamryna – цямри́на – cembrowina
ciłesprjamówanist' – цілеспрямо́ваність – celowość, dążenie do celu
ciłýtel – цілитель – uzdrowiciel
ciłyty (ciłytysia) – ці́лити (ці́литися) – celować, mierzyć do celu
cílisnyj – ці́лісний – całościowy
ciłkóm – цілко́м – całkiem, zupełnie
cina – ціна́ – cena
cinnosti – ці́нності – wartości
cinuwáty – цінува́ти – cenić, poważać
cinýtel – ціни́тель – znawca, miłośnik
ciwka – ці́вка – cewka, szpulka; strużka cieczy; lufa
chlibozahotíwla – хлібозаготі́вля – konfiskata żywności
chlor – хлор – chlor (pierwiastek)
chlorát – хлора́т – chloran
chloratna kysłotá – хлора́тна кислота́ – kwas chlorowy
chlorýd – хлори́д – chlorek
chlorydna kysłotá – хлори́дна кислота́ – kwas chlorowodorowy (solny)
chlórne wapnó – хло́рне вапно́ – wapno chlorowane
chlorowódeń – хлорово́день – chlorowodór
chmáry kupczásti, perýsti, szaruwáti – хма́ри купчасті, перисті, шарува́ті – chmury kłębiaste, pierzaste, warstwowe
chmárnist' – хма́рність – zachmurzenie
chodýlni nóhy – ходи́льні но́ги – odnóża kroczne
cholesterýn – холестери́н – cholesterol
cholecystýt – холецисти́т – zapalenie pęcherzyka żółciowego
cholodýlnyk – холоди́льник – lodówka
cholódna wijná – холо́дна війна́ – zimna wojna
chórda – хо́рда – cięciwa
chórda kóła – хо́рда ко́ла – cięciwa okręgu
chórda krúha – хо́рда кру́га – cięciwa koła
chrebét – хребе́т – kręgosłup
chrebcí – хребці́ – kręgi
chrestówi pochódy – хресто́ві похо́ди – wyprawy krzyżowe
chrészczennia – хре́щення – chrzest
chrystyjánstwo – християнство – chrześcijaństwo
chruszczówky – хрущо́вки – „chruszczowki" (bloki mieszkalne z lat 1959-1985)
chrjaszcz – хрящ – chrząstka
chrjaszczowí ryby – хрящові ри́би – ryby chrzęstnoszkieletowe
chudóżnij óbraz – худо́жній о́браз – obraz artystyczny
chudóżnij twir – худо́жній твір – utwór artystyczny
chudóżnia detál – худо́жня дета́ль – szczegół artystyczny
chúnta – ху́нта – junta
chútir – ху́тір – chutor
chwalkó – хвалько́ – samochwała, pyszałek
chwalkuwátyj – хвалькува́тий – chełpliwy
chwástatysia – хва́статися – przechwalać się, chełpić się
chwástoszczi – хва́стощі – przechwałki
chwójnyj lis – хво́йний ліс – las iglasty/szpilkowy
chwója – хво́я – choina; igliwie
chwoszcz – хвощ – skrzyp
chwýla – хви́ля – fala
chwylásta línija – хвиля́ста лі́нія – linia falista
chwyluwánnia – хвилюва́ння – wzruszenie, zdenerwowanie, niepokój
chwyłýna – хвили́на – minuta, chwila
chýba – хи́ба – wada, błąd, pomyłka
chybnyj – хи́бний – błędny
chyst (chystkýj) – хист (хистки́й) – talent, zdolność
chy(s)tkýj – хи(с)тки́й – chybotliwy, niepewny, wahający się
chytánnia – хита́ння – wahanie, niezdecydowanie, chwiejność
chyżák – хижа́к – drapieżnik
chyżyj – хи́жий – drapieżny
cianíd – ціані́д – cyjanek
cílisnist' – ці́лісність – jednolitość
cókit – ці́кіт – tykanie (zegara); tupot (konia); turkot (kół)
cókol – ці́коль – cokół
cokotáty – цокота́ти – trajkotać: szczękać/dzwonić (zębami)
cucenía – цуценя́ – szczenię
cukrówyj diabét – цукро́вий діабе́т – cukrzyca
cupkýj – цупки́й – mocny, twardy, silny
curátysia – цура́тися – wyrzekać się, wypierać się
cwjach – цвях – gwóźdź, ćwiek

eprasa.pl fc9f4f612b

Софія Налепінська-Бойчук (1884-1937), Дівчата з книжкою (1927)
Софія Налепінська-Бойчук народилась у Лодзі – батько майбутньої художниці був поляком, підтримував польські повстання та вболівав на відновлення незалежної Польщі. Мати була француженкою. Софія мала сестру Ганну та брата Тадеуша Єжи Налепінського – поета та прозаїка. Закохавшись у художника, маляра-монументаліста Михайла Бойчука (1881-1937), Софія вивчила українську мову, пісні, захопилась українською літературою та мистецтвом. У 1910-1930-х роках проживала в Україні, загинула в ході совєтських репресій проти української інтеліґенції – засуджена на смерть за фальшивим звинуваченням.

cwil/cwiłýj – цві́ль/цвілий – пліснявий/спліснявілий
cwirińkaty – цвірі́ньк(ат)и – цвірінькати, щебетати
cwirkún – цвірку́н – цвіркун
cwistý – цвісти́ – квітнути; пліснявіти
cwitná kapústa – цвітна́ капу́ста – цвітна капуста
cwýntar – цви́нтар – цвинтар, кладовище
cyhárka – цига́рка – папіроса
cykórij – цико́рій – цикорій
cylíndr – цили́ндр – циліндр
cynhá – цинга́ – цинга
cýrkul – ци́ркуль – циркуль
cyrkulátorna systéma – циркуля́торна систе́ма – кровообіг
cyróz – цироз – цироз
cýsta – ци́ста – цистит
cystýt – цисти́т – цистит
cyt' – цить! – тихо!
cytátu nawódyty – цита́ту наво́дити – цитувати
cywílna dijezdátnist' – цивільна дієздатність – дієздатність
czáchłyj – ча́хлий – кволий, кволий
czaj – чай – чай
czaklún – чаклу́н – чаклун
czał, czáłyty – чал, ча́лити – причал, причалювати
czan – чан – чан; дерев'яний барильний посуд
czariwnýj – чарівни́й – чарівний
czárka – ча́рка – чарка
czastotá serdéwych skoroczeń – частота́ серде́вих скоро́чень – частота серцевих скорочень
czászeczka – ча́шечка – чашечка
czászka – ча́шка – чашка
czawún – чаву́н – чавун
czawýty – чави́ти – давити
czebréć – чебре́ць – чебрець
czekányty – чека́нити – карбувати
czémnyj – че́мний – темний
czepurýtysia – чепури́тися – чепуритися
czepurnyj – чепурни́й – чепурний
czérep – че́реп – черепок
czerepácha – черепа́ха – черепаха
czerepászka – черепа́шка – черепашка
czerepjanýj – черепя́ни́й – глиняний
czerepýcia – черепи́ця – черепиця
czereszók łystká – черешо́к листка́ – черешок листка
czerewnýj nerwówyj lanciużók – черевни́й нерво́вий ланцюжо́к – черевний нервовий ланцюжок
czerewonóhi molúsky – черевоно́гі молю́ски – черевоногі молюски
czerewcé członystonóhych – черевце́ членистоно́гих – черевце членистоногих
czérewo, czerewnýj – че́рево, черевни́й – черево, черевний
czerewýk – черевик – черевик
czérha – че́рга – черга
czérha – че́рга – черга
czerhowýj – черго́ви́й – черговий
czerhuwánnia – чергува́ння – чергування
czerneć, cze(r)nci – черне́ць, че(р)нці́ – чернець, чернці
czernétka – черне́тка – чернетка
czérweń, czerwnéwyj – че́рвень, червне́вий – червень, червневий
czerwják – черв'я́к – черв'як
czerwóni wódorosti – черво́ні во́дорості – червоні водорості
czésne słowo – че́сне сло́во – чесне слово
czesnóta – чесно́та – чеснота
czésnyj – че́сний – чесний
czest' – честь – честь
czestolúbstwo – честолю́бство – честолюбство
człény réczennia – чле́ни ре́чення – члени речення
czochół – чохо́л – чохол
czołowíczyj rid – чолові́чий рід – чоловічий рід
czornóbyl – чорно́биль – чорнобиль
czornósływ – чорно́слив – чорнослив
czornowýj – чорнови́й – чорновий
czornowýk – чорнови́к – чорновик
czórnyj metál – чо́рний мета́л – чорний метал
czórnyj spýsok – чо́рний спи́сок – чорний список
czornýło – чорни́ло – чорнило
czortopołoch – чортополо́х – чортополох
czótky – чо́тки – чотки
czotyrykútnyk – чотирику́тник – чотирикутник
czudernáćkyj – чудерна́цький – чудернацький
czudówyj – чудо́вий – чудовий
czutlýwyj – чутли́вий – чутливий
czuttiéwyj – чуттє́вий – чуттєвий
czużyná – чужина́ – чужина
czużyneć – чужи́нець – чужинець
czwára – чвара́ – чвара
czymáłyj – чима́ли́й – чималий
czyn – чин – чин
czysélnyk drobu – чисе́льник дро́бу – чисельник дробу
czysłiwnyk – числі́вник – числівник
czysła widjémni – чи́сла від'є́мні – від'ємні числа
czýsła dodátni – чи́сла дода́тні – додатні числа
czýsła drobowí – чи́сла дробові́ – дробові числа
czýsła kómpłeksni – числа ко́мплексні – комплексні числа
czýsła racionálni – чи́сла раціона́льні – раціональні числа
czysło (mísiacia) – число́ – число (місяця)
ćkuwáty – цькува́ти – цькувати

«Батьку, ваша зброя — це бандура»

Не треба було бути оракулом, щоб зрозуміти, що це відбудеться – такими словами коментує свій настрій напередодні 24 лютого 2022 року Тарас Компаніченко, підляшанам відомий як вокаліст і віртуоз традиційних українських інструментів – ліри та кобзи і бандури. Саме з ними у 2004 році виступав він на Підляшші, куди приїжджав з фольклорним гуртом «Карпатіяни». У червні побував він на імпрезі «З сільського подвір'я» у Черемсі (саме тоді була виконана фотографія, яка потрапила на обкладинку «Над Бугом і Нарвою»), у липні грав та співав на черговій Фольклорно-фольковій імпрезі «На Івана, на Купала» в Дубичах-Церковних. Тоді у неділю, отже, наступного дня, ми ще заглянули до Старого Корнина, славного церковним празником на Св. Ганну, де Тарас цікавився духовними піснями, які співають місцеві жителі – одна з них про Корнянську ікону Богородиці (сам також заспівав корнянським жінкам, з якими розмовляв – *на фото внизу*).

Наше знайомство почалось весною 1989 року у Києві, коли про незалежність України у її столиці говорили ще тільки у вузькому гроні знайомих – саме до одного з таких острівців вільної думки я потрапив завдяки рекомендації Володимира Романчука. Наше знайомство відновилось під час одного з Українських фестивалів у сопотській Лісовій опері, куди Тарас Компаніченко приїхав виступати, відтак були й нові зустрічі в Україні – як у чисто приватних обставинах, так і на концертах гурту «Хорея Козацька», з ініціативи Тараса створеного у 2005 році. Остання з таких зустрічей відбулась на початку листопада 2018 року у львівській філармонії, де він співав пісні з періоду змагань за українську державність у 1917-1921 роках, що увійшли до аудіоальбому «Пісні Української Революції» (2021), завдяки якому гурт «Хорея Козацька» став достойним Шевченківської премії за 2023 рік.

Тарас премію приймав у військовому однострої, адже коли почалось вторгнення та московські озброєні дикуни (інакше ерефійського війська не назвеш – їхні дії показують) перлись на Київ, він вирішив діяти не лише словом-піснею, але й чином. Те саме зробили також два його сини. Звісно, будучи воїном 241 окремої бригади територіальної оборони, Тарас надалі в руках тримає кобзу-бандуру, граючи і співаючи для своїх побратимів по зброї, на жаль не лише для підкріплення духа та під час приймання військової присяги, але й на похоронах загиблих героїв. Та, як і всі, чекає великого концерту після перемоги над варварами.

ЮГ

ТАРАС КОМПАНІЧЕНКО в галузі давньої музики України працює протягом трьох десятиліть. Він володіє майстерністю гри на унікальних, навіть в Україні, традиційних музичних інструментах, як бандура Остапа Вересая (кобза), колісна ліра, ренесансна і барокова лютня, бандура початку XX століття. Як сольний виконавець і разом з гуртом «Хорея Козацька» презентує унікальну духовну музичну спадщину – має в репертуарі понад півсотні різних тематичних творів з XVI–XVIII століть. Водночас створює новітні епічні, музично-поетичні твори, виконує їх на кобзі, старосвітській бандурі, лірі й тим демонструє існування неперервності музичної традиції від давніх часів і зв'язує віддалені в часі та просторі епохи в єдиний культурний український духовний світ.

Фото Ю. Гаврилюка

eprasa.pl fc9f4f612b

З організованого життя над Бугом і Нарвою

Союз українців Підляшшя

Засідання Головної ради СУП

2 червня в осідку Союзу українців Підляшшя у Більську відбулося засідання Головної ради організації. Його метою було підсумувати останню активність, затвердити фінансовий звіт, а також обговорити головні питання, пов'язані з діяльністю організації. Говорилося про проєкти, реалізовані в 2024 р., потребу збільшення весь час недостатніх державних дотацій, допомогу Україні, яку підляська організація проводить у співпраці з волонтерами з Фінляндії, а також події у червні і липні, перш за все захід «На Івана, на Купала» у Дубичах Церковних, але й майстер-класи підляських колективів. У контексті запланованого виїзного засідання Сеймової комісії національних та етнічних меншин у Підляському воєводстві учасники зустрічі підняли питання потреби створення центру української культури на Підляшші.

Транспорт з Фінляндії через Більськ в Україну

5 червня прибув до Більська черговий транспорт гуманітарної допомоги з Фінляндії. Це було вісім тон речей, потрібних для воюючої України: буржуйки, харчі, ліки тощо. Допомога прибула з місцевості Котка, розташованої 40 кілометрів від кордону з Росією. У Більську речі були розвантажені на складі одного з більських підприємств, згодом все виїхало в Україну.

У переданні допомоги вже третій рік посередничає Союз українців Підляшшя, який координує розвантаження транспортів, що приїжджають з Фінляндії, та передавання їх в Україну.

«Ранок» виступив у Єдвабні

7 червня Український ансамбль пісні і танцю «Ранок» з Більська, що діє при Союзі українців Підляшшя, взяв участь у VII Фольклорному фестивалі в Єдвабні у Вармінсько-Мазурському воєводстві. Виїзд відбувся в рамках проєкту «Діяльність аматорських художніх колективів» дякуючи дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Виїзне засідання Сеймової комісії нацменшин

10-11 червня на Підляшші проходило виїзне засідання Сеймової комісії національних та етнічних меншин. Почалося воно із зустрічі у Маршалківському управлінні в Білостоці, на якій були також присутні представники Союзу українців Підляшшя (*на фото*). Піднімали вони м.інш. питання створення осеред-

ку української культури на Підляшші. Подібний центр було нещодавно створено в Білостоці для білоруського середовища регіону.

Згодом депутати побували в терені, між іншими в Початковій школі № 4 у Більську, де діють окремі українські класи. Під час зустрічі виступив Український ансамбль пісні і танцю «Ранок» з Більська, а також відбулася розмова з лідерами української громади Підляшшя та вчителями української мови. Того самого дня члени комісії побували ще у Другому загальноосвітньому ліцею з білоруською мовою навчання в Більську та в Крушинянах, де зустрілися з представниками татарської меншини.

Другого дня депутати відвідали Супрасльський Благовіщенський монастир. Побували вони й у Громадській початковій школі святих Кирила і Методія в Білостоці, в якій діти вивчають на вибір або білоруську, або українську мову як мову національної меншини.

«Ранок» у Кошаліні

13-16 червня в Балтійському драматичному театрі в Кошаліні проходив 49-й Фестиваль українських дитячих колективів. Серед його учасників був Український ансамбль пісні і танцю «Ранок» з Більська. Показав він програму, на яку склалися не лише танці і пісні, але й презентація купальського обряду.

Фестиваль у Кошаліні проводиться з 1975 р. Це подія, яка дозволяє представити дитячі мистецькі колективи та інтегрувати дітей і молодь української меншини. Понад два десятиліття захід проходить на сцені Балтійського драматичного театру ім. Ю. Словацького в Кошаліні та в партнерстві з цією установою. На сцені виступають дитячі колективи та солісти з різних регіонів Польщі, ближніх і далеких міст, а іноді й гості з України. Підляські гурти, особливо «Ранок» з Більська, відвідують фестиваль уже багато років.

Виїзд Українського ансамблю пісні і танцю «Ранок» до Кошаліна відбувся в рамках проєкту Союзу українців Підляшшя «Діяльність аматорських художніх колективів» дякуючи дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Зустріч з лідерами меншин у Білостоці

20 червня у Підляському воєводському управлінні в Білостоці відбулась зустріч державних властей з лідерами середовищ національних та етнічних меншин. Були на ній присутні також представники Союзу українців Підляшшя, які черговий раз наголошували на потребі створення українського осередку культури, що був би фінансований з державного бюджету та мав на меті розвиток і популяризацію української культури на Підляшші. Наприкінці зустрічі, яку зорганізував уповноважений підляського воєводи у справах національних та етнічних меншин д-р Артур Конопацький, з представниками меншинних середовищ зустрівся також віцеміністр Томаш Шиманський.

«На Івана, на Купала»

13 липня при водосховищі Бахмати коло Дубич Церковних відбувся найбільший захід під відкритим небом, проводжений Союзом українців Підляшшя, тобто «На Івана, на Купала». У його програмі були: ярмарок народного рукоділля (вишиванки, кераміка, покази ковальства і гончарства, традиційна кухня тощо), презентація антології україномовного письменства Підляшшя «Країна свойого слова» (Більськ 2023), яку видав Підляський науковий інститут, та концертна частина. Артистичну програму традиційно почав хоровод ансамблів берегом водосховища в напрямку сцени, після якого виконавці з Підляшшя та України виступили на купальській сцені, презентуючи фольклорну і естрадну пісню та український танець.

Серед учасників були, передусім, ансамблі, які діють при Союзі українців Підляшшя, солісти і колективи з регіону – переможці Конкурсу української пісні «З підляської криниці» та гості з України. Зіркою заходу був відомий гурт «GG Гуляйгород» з Києва.

eprasa.pl fc9f4f612b

Традиційно учасники свята могли подивитися мальовничий купальський обряд пускання вінків на воду у виконанні підляської молоді та вогнеграй (фаєрверк).

Фестиваль «На Івана, на Купала» відбувся у співпраці Союзу українців Підляшшя з Ґмінним осередком культури у Дубичах Церковних. Захід пройшов у рамках проєкту «Фестивалі української культури і традиції на Підляшші» дякуючи дотації з бюджету держави. Завдання співфінансовано за кошти Підляського воєводства. Окрім того фестиваль фінансово підтримали Ґміна Дубичі Церковні та Ґміна Більськ Підляський.

Майстер-класи «Ранку»

15-19 липня, зразу після виступів на купальському заході, діти і молодь з Українського ансамблю пісні і танцю «Ранок» з Більська перебували на виїзних майстер-класах в осередку «Rozłogi» в Городку (*на фото*). Молоді танцюристи поповнювали свою танцювальну майстерність разом з хореографом Борисом Бунем з Зорі в Україні. З черги молодь з вокальної групи вчилася співати разом з керівник колективу Єлизаветою Томчук та фольклористкою і співачкою Аллою Ковальчук з Рівного в Україні.

Майстер-класи відбулися в рамках проєкту Союзу українців Підляшшя «Ді-

eprasa.pl fc9f4f612b

яльність аматорських художніх колективів» дякуючи дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

В осередку неподалік від Городка перебували також на відпочинку діти з України. Їхню участь підтримав Фонд «Український дім» з Варшави.

Співоча «Гілочка» на майстер-класах

22-25 липня у Вільці Надбужній відбулися майстер-класи українського фольклорного колективу «Гілочка» з Черемхи. Діти та молодь вдосконалювали свої вокальні здібності та розширювали репертуар під керівництвом керівник гурту Ірини Вишенко та фольклористки і співачки Алли Ковальчук з Рівного в Україні, яка вже багато років працює з талановитою молоддю з Підляшшя.

Літні вокальні майстер-класи є постійним елементом діяльності колективу. Дозволяють вони, перш за все, інтенсивніше працювати з голосом та вивчити більше пісень ніж на репетиціях. Це також можливість відпочинку для дітей на природі.

Майстер-класи відбулися в рамках проєкту «Діяльність аматорських художніх колективів», що його реалізує Союз українців Підляшшя дякуючи дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації РП.

Підляський науковий інститут

Представники українського середовища взяли участь у Біловезьких громадсько-культурних консультаціях

7-9 червня в Біловежі в осередку Братства православної молоді відбулися II Біловезькі громадсько-культурні консультації, ініційовані Олександром Василюком та організовані Товариством Осередок Біловежа (*на фото*). Були на них запрошені представники церковних організацій та організацій національних меншин, а також представники органів місцевого самоврядування, які бажають брати активну участь у житті Православної Церкви. У зустрічі взяло участь понад 50 осіб.

Українську громадськість Підляшшя представляли: заступник голови Союзу українців Підляшшя та голова Ревізійної комісії Підляського наукового інституту д-р Андрій Артем'юк та директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович. Вони презентували діяльність обох українських організацій Підляшшя.

Директор ПНІ на виїзному засіданні сеймової комісії нацменшин на Підляшші

10-11 червня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович взяв участь у виїзному засіданні Комісії національних та етнічних меншин Сейму Республіки Польща. Це було перше виїзне засідання комісії протягом поточної каденції Сейму (*на фото внизу*).

Перебування на Підляшші розпочалося із засідання Комісії у Білостоці, яке відбулося в Маршалківському управлінні Підляського воєводства. Було представлено інформацію Міністра внутрішніх справ і адміністрації щодо ситуації та проблем національних та етнічних меншин у Підляському воєводстві та Міністра національної освіти щодо стану освіти національних та етнічних меншин у Підляському воєводстві. У дискусії під час засідання взяли участь представники української громади Підляшшя: заступник голови Союзу українців Підляшшя д-р Андрій Артем'юк та директор ПНІ д-р Г. Купріянович.

Потім сеймова комісія провела візитацію місць, важливих для національних та етнічних меншин у регіоні, супроводжав її як співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин д-р Г. Купріянович. Візитація розпочалася від Початкової школи № 4 імені Адама Міцкевича в Більську, де українську мову викладають як мову національної меншини. Під час цього візиту Український ансамбль пісні і танцю «Ранок» виступив з мистецькою програмою, відбулася також розмова з лідерами української громадськості регіону та вчителями української мови про проблеми у викладанні мов національних меншин.

Наступними місцями, які відвідала комісія, були: II Загальноосвітній ліцей з білоруською мовою навчання ім. Броніслава Тарашкевича в Більську, мечеть, мізар і Центр мусульманської освіти і культури польських татар у Крушинянах, православний монастир Благовіщення Пресвятої Богородиці, Музей ікони та Музей друкарства і папероробства ім. Фіола і Федорова в Супраслі, Не-

eprasa.pl fc9f4f612b

публічна початкова школа св. Кирила і Мефодія в Білостоці.

Дослідники ПНІ взяли участь у конференції «Партнерство Польщі та України в умовах зміни міжнародного порядку»

12-13 червня дослідники, пов'язані з Підляським науковим інститутом, проф. Роман Висоцький та д-р Григорій Купріянович взяли участь у Міжнародній науковій конференції «Партнерство Польщі та України в умовах зміни міжнародного порядку». Конференцію організував Інститут міжнародних відносин факультету політології та журналістики Університету Марії Кюрі-Склодовської в Люблині.

Обидва дослідники були модераторами двох панелей, що проходили в рамках тематичного блоку № 3 «Історія, пам'ять та ідентичність у відносинах між Польщею та Україною». Партнером в організації цього тематичного блоку виступив Центр Східної Європи УМКС.

Директор ПНІ взяв участь у зустрічі Люблинського воєводи з представниками меншин

13 червня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович взяв участь у зустрічі Люблинського воєводи Кшиштофа Коморського з представниками національних та етнічних меншин. Представляв він на зустрічі як Підляський науковий інститут, так і Українське Товариство, що діє в Люблині та на Холмщині. Передав воєводі видання української громадськості Підляшшя, зокрема видану ПНІ антологію «Країна свойого слова».

До складу Люблинського воєводства входить також Південне Підляшшя, де в минулому численним було українське населення. Помітною є українська культурна спадщина цієї частини Підляшшя, також і сьогодні місцева українська культура і мова присутні в регіоні, хоча дуже обмежено.

У зустрічі з люблинським воєводою також взяли участь представники двох інших меншин, які проводять організовану діяльність у Люблинському воєводстві: Богдан Щерба, голова Товариства «Ром» у Люблині, Дорота Щепанська, заступниця голови Товариства «Ром» у Люблині, Павел Матрашек, голова Люблинського відділення Громадсько-культурного товариства євреїв у Польщі та Агнешка Літман, голова правління Фонду Єврейський Люблин.

Підляський архів поповнився матеріалами від Василя Ворона з Луцька

У **червні** Підляський архів поповнився цікавими матеріалами від українського журналіста, видавця і режисера Василя Ворона з Луцька. З початку 90-х XX ст. він близько співпрацював з українським середовищем Північного Підляшшя, співорганізуючи та підтримуючи українське культурне життя в цьому регіоні. Був він одним із співзасновників і співорганізаторів першого фестивалю української культури Підляшшя, який під назвою «Музичні діалоги над Бугом» відбувся в серпні 1991 р. в Мельнику над Бугом. Продовженням цього заходу є Фестиваль української культури на Підляшші «Підляська осінь», організований у жовтні кожного року Союзом українців Підляшшя.

Передані для Підляського архіву матеріали це скани пресових статей про фестиваль української культури Підляшшя «Музичні діалоги над Бугом» в Мельнику, які в серпні та вересні 1991 р. з'явилися на сторінках видаваної в Луцьку газети «Молода Волинь». Ці матеріали це цінне джерело до історії формування і розвитку українського руху на Північному Підляшші наприкінці XX ст.

Підляський архів діє в структурі Підляського наукового інституту з 2020 р. Його існування фінансується завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації.

Зустріч із представниками національних та етнічних меншин у Підляському воєводському управлінні

20 червня в Підляському воєводському управлінні в Білостоці відбулася зустріч представників державних властей з лідерами національних та етнічних меншин Підляського воєводства. Були присутні представники багатьох меншинних організацій, що представляють різні меншини регіону.

Українську громаду Підляшшя представляли: голова Союзу українців Підляшшя Марія Рижик, заступник голови Союзу українців Підляшшя Лука Бадовець та директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович, водночас співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин і представник української меншини в цій комісії.

Виступаючи, голова СУП М. Рижик зазначила, що правила реалізації завдань, спрямованих на збереження ідентичності меншин, є надзвичайно складними, а проблемою є відсутність культурних установ меншин. Вона також підняла питання створення установи культури для української громади Підляшшя.

Наприкінці зустрічі також взяли в ній участь Державний секретар Міністерства внутрішніх справ і адміністрації Томаш Шиманський та Підляський воєвода Яцек Бжозовський.

Капітула Підляської науково-літературної нагороди за 2024 р.

Наприкінці **червня** встановлено склад Капітули Підляської науково-літературної нагороди за 2024 рік. Рішення з цього приводу прийняли управи суб'єктів, які заснували Нагороду, тобто Підляського наукового інституту та Союзу українців Підляшшя. У склад Капітули увійшли чотири особи, заангажовані у діяльність задля збереження та розвитку української мови і культури Підляшшя: д-р Андрій Артем'юк, д-р габ. Василь Крупич, проф. Білостоцької політехніки; д-р Григорій Купріянович, д-р Мирослав Степанюк.

Метою Підляської науково-літературної премії є промоція української мови та культури Підляшшя шляхом вшанування та нагородження людей, які відіграють важливу роль у функціонуванні, збере-

eprasa.pl fc9f4f612b

женні, дослідженні та розвитку української культури і мови Підляшшя. Нагорода була заснована у 2022 р. Підляським науковим інститутом та Союзом українців Підляшшя. Була вже присуджена двічі – у 2022 та 2023 рр., загалом нею нагороджено 8 осіб.

Нагорода присуджуватиметься у двох категоріях, які визначатимуться Капітулою Нагороди. Це можуть бути, наприклад, такі категорії: Літературна творчість, Наукова діяльність, Науково-популярна діяльність, Публіцистична творчість, Художня творчість, Організаційна діяльність, Освітня діяльність, Діяльність у сфері місцевого самоврядування або інші категорії, встановлені Капітулою. Нагородою можуть бути нагороджені особи, які заслужені для функціонування, збереження, дослідження, творення чи розвиток культури та мови українського середовища Підляшшя у відповідній категорії.

Публічне завдання «Підляська науково-літературна нагорода» співфінансується із фондів Підляського воєводства.

Директор ПНІ д-р Григорій Купріянович втретє обраний співголовою Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин

30 червня директора Підляського наукового інституту д-ра Григорія Купріяновича втретє обрано співголовою Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин. Обрання було здійснено членами Спільного комісії, що представляють меншини на засіданні меншинної сторони СКУіНіЕМ. Рішення було прийнято одноголосно.

Спільна комісія уряду та національних і етнічних меншин є опініедавчо-дорадчим органом Прем'єр-міністра Республіки Польща. Серед її завдань є, зокрема: висловлення позиції щодо реалізації прав і потреб меншин, у цьому числі оцінка реалізації цих прав та формулювання пропозицій щодо дій, спрямованих на забезпечення реалізації прав і потреб меншин; опінювання проєктів правових актів з питань меншин; опінювання розміру та принципів розподілу коштів, виділених у державному бюджеті на підтримку діяльності, спрямованої на захист, збереження та розвиток культурної ідентичності меншин та збереження і розвиток регіональної мови; вжиття заходів щодо протидії дискримінації осіб, які належать до меншин.

Спільна комісія уряду та національних і етнічних меншин складається з представників органів державного управління та 1 або 2 представників окремих меншин і громадськості, яка користується регіональною мовою. Її роботою керують два співголови: співголовою з боку уряду зазвичай є один із заступників міністра внутрішніх справ і адміністрації, тоді як співголову з боку меншин обирають з-посеред себе члени Комісії, які представляють меншини. Члени Спільної комісії, які представляють меншини, перед роками вирішили, що вибори співголів будуть проводитися кожні три роки.

Д-р Григорій Купріянович є у Спільній комісії представником української меншини, є її членом від моменту заснування, тобто з 2005 р. Вперше був обраний співголовою СКУіНіЕМ у 2018 р., а вдруге у 2021 р., а 30 червня 2024 р. утретє.

Директор ПНІ взяв участь у XXXIII засіданні Спільної комісії уряду та меншин

1 липня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович – як співголова Спільної комісії уряду та національних і етнічних меншин та представник української меншини в цій комісії – взяв участь у LXXXIII засіданні СКУіНіЕМ. Це було друге засідання комісії у 2024 р. Керували ним співголови комісії: з боку меншин д-р Г. Купріянович та з боку уряду віцеміністр внутрішніх справ і адміністрації Томаш Шиманський.

Програма засідання включала низку важливих для меншин питань: питання освіти, питання обсягу коштів для виконання завдань, спрямованих на захист, збереження та розвиток культурної ідентичності національних і етнічних меншин та збереження і розвиток регіональної мови на 2025 р. та можливість збільшення цих коштів у 2024 р., правила надання дотацій Міністерства внутрішніх справ і адміністрації на 2025 рік на виконання завдань, спрямованих на захист, збереження та розвиток культурної ідентичності національних і етнічних меншин та збереження і розвиток регіональної мови; програма «Щит Схід» та її значення для національних і етнічних меншин, ситуація Товариства словаків у Польщі. Д-р Г. Купріянович виступив у більшості пунктів програми LXXXIII засідання СКУіНіЕМ.

Найновіші видання Майстерні культури в Люблині в бібліотеці ПНІ

На початку **липня** бібліотека Підляського наукового інституту поповнилася виданнями Майстерні культури в Люблині. Від кількох років цей культурний заклад Люблина веде активну видавничу діяльність, наближаючи польському читачеві літератури країн Центральної Європи. Кілька десятків книг, виданих за попередні роки, Майстерні культури в Люблині передали бібліотеці Підляського інституту науки в 2022 р. Серед нещодавно подарованих книг є різні видання, перекладені польською мовою, видані у 2024 р. Серед них п'ять книг із серії «Східний екс-

eprasa.pl fc9f4f612b

прес», зокрема переклади з естонської, литовської, білоруської та української літератур.

Бібліотека Підляського наукового інституту нараховує вже понад тисяча видань. Її існування фінансується завдяки дотації Міністра внутрішніх справ і адміністрації.

Перше засідання Капітули Підляської науково-літературної нагороди

4 липня в Більську в осідку Союзу українців Підляшшя відбулося перше у цьому році засідання Капітули Підляської науково-літературної нагороди. Взяли в ньому участь усі члени: д-р Андрій Артем'юк, д-р габ. Василь Крупич, проф. Білостоцької політехніки; д-р Григорій Купріянович, д-р Мирослав Степанюк. На своєму засіданні Капітула узгодила принципи функціонування та план праці Капітули. Усталено, що друге засідання відбудеться в середині липня, третє – у вересні. Проведено також дискусію про кандидатів на лавреатів Підляської науково-літературної нагороди за 2024 р.

Публічне завдання «Підляська науково-літературна нагорода» співфінансується із фондів Підляського воєводства.

Директор ПНІ взяв участь у зустрічі з Президентом України Володимиром Зеленським

8 липня директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович взяв участь у зустрічі Президента України Володимира Зеленського з українською громадою в Польщі. Зустріч відбулася під час офіційного візиту Президента України до Польщі, безпосередньо після зустрічі з прем'єр-міністром Польщі Дональдом Туском та Президентом РП Анджеєм Дудою.

Зустріч Президента України Володимира Зеленського з громадою проходила в Посольстві України у РП, а модерував її Посол України в РП Василь Зварич. Взяли в ній участь як представники української національної меншини у Польщі, так і представники мігрантів з України та волонтерів, які активно працюють на підтримку Україні в умовах російської агресії. Від імені української національної меншини зі словом виступив Мирослав Скірка – голова Об'єднання українців у Польщі, найбільшої української організації в країні.

«На Івана, на Купала» 2024: концерт, купальський обряд, ярмарок і підляська література

13 липня при водосховищі Бахмати біля Дубич Церковних відбувся найбільший український культурний захід під відкритим небом на Підляшші – «На Івана, на Купала». Головним організатором заходу був традиційно Союз українців Підляшшя у співпраці з Ґмінним центром культури, спорту і відпочинку в Дубичах Церковних. Цього року вперше співорганізатором свята став також Підляський науковий інститут. Новим елементом заходу стали літературні акценти. Відбулася презентація антології україномовного письменства Підляшшя «Країна свойого слова», підляську літературу можна було почути також зі сцени, на якій поміж виступами ансамблів свої вірші прочитали: український

поет з Підляшшя (водночас головний редактор «Над Бугом і Нарвою» та заступник директора ПНІ) Юрій Гаврилюк та місцевий поет з Дубич Церковних Славомир Кулик. Обидва поети читали вірші українськими підляськими говірками. Крім цього під час фестивалю був стенд, на якому бажаючі могли безкоштовно дістати видану нещодавно антологію україномовного письменства Підляшшя «Країна свойого слова», а також номери Українського часопису Підляшшя «Над Бугом і Нарвою» з минулих років. Ці елементи програми свята «На Івана, на Купала» були запропоновані і проведені Підляським науковим інститутом.

Фестиваль «На Івана, на Купала» відбувся дякуючи дотації з Міністерства внутрішніх справ і адміністрації, завдання співфінансовано за кошти Підляського воєводства, окрім того фестиваль фінансово підтримали ґміна Дубичі Церковні та ґміна Більськ.

Презентація антології «Країна свойого слова» під час свята «На Івана, на Купала»

13 липня під час фестивалю «На Івана, на Купала» над водосховищем Бахмати в Дубичах Церковних, перед початком концерту, відбулася презентація антології україномовного письменства Підляшшя «Країна свойого слова» (Більськ 2023). Взяли в ній участь: упорядник антології Юрій Гаврилюк та автори літературних творів поміщених в антології: Леокадія Саєвич, Христина Костевич, Славомир Кулик, Петро Киризюк. Зустріч вів директор Підляського наукового інституту д-р Григорій Купріянович.

Ведучий вказав на унікальність видання та його значення. Генезис та концепцію книги представив Юрій Гаврилюк. Автори антології поділилися своїми рефлексіями про літературну творчість рідною мовою та зачитали свої твори. Був також зачитаний вірш південнопідляського поета Миколи Дацюка, якого рідні були присутні на заході. Згодом відбулася цікава дискусія.

Організаторами презентації були: Підляський науковий інститут, Союз українців Підляшшя, Ґмінний центр культури, спорту і відпочинку в Дубичах Церковних. Підготовка та видання антології було однією із трьох дій публічного завдання «Промоція української мови та культури Підляшшя», що фінансувалося з коштів Національного інституту свободи — Центру розвитку громадянського суспільства в рамках Урядової програми Фонд громадських ініціатив NOWEFIO на 2021-2030 роки.

eprasa.pl fc9f4f612b

Друге засідання Капітули Підляської науково-літературної нагороди

14 липня в Більську в осідку Союзу українців Підляшшя відбулося друге засідання Капітули Підляської науково-літературної нагороди. Взяли в ньому участь усі члени цього органу. На другому засіданні Капітула схвалила правки до Правил Нагороди. Вступно проголосувала також кандидатури лавреатів Підляської науково-літературної нагороди за 2024 р. та вказала категорії, у яких буде вона присуджена.

Публічне завдання «Підляська науково-літературна нагорода» співфінансується із фондів Підляського воєводства.

Голова Наукової ради ПНІ взяв участь у «Лемківському АВС»

16 липня голова Наукової ради Підляського наукового інституту д-р габ. Роман Висоцький, проф. УМКС взяв участь у 2-му випуску науково-популярних зустрічей «Лемківське АВС, тобто зустрічі амбасадорів світу лемків». Мають вони на меті ознайомити мешканців Лемківщини, Горлицької землі, гміни Устя-Горлицьке та лемків, які прибувають перед 42-м святом лемківської культури – Лемківською ватрою в Ждині, про те, ким є лемки. Одним із амбасадорів світу лемків був вибраний проф. Р. Висоцький. Взяв він участь у панельній дискусії «Релігійна мозаїка Лемківщини». Подія відбулася в селі Новиця на Лемківщині. Зустрічі організувала Фундація Новиця ім. С. і М. Марковичів, що знаходиться у цьому ж селі.

Липень з різноманітними майстер-класами

Упродовж **липня** Товариство спадщина Підляшшя провело ряд майстер-класів, які були присвячені різним елементам народної культури регіону. Це були зустрічі в рамках програми «Майстер традиції» у «Відкритій ткацькій майстерні» народної майстрині у білоруськомовному Левкові Старому, а також аж вісім майстер-класів, проводжених у рамках проєкту «ЕтноПідляшшя – зустрічі навколо ремесел, травництва та народної музики, частина II». Проєкти фінансово підтримує Міністр культури та національної спадщини в рамках програми Національного центру культури: ЕтноПольща. Едиція 2024.

5 липня у Добриводі відбулися пісенні майстер-класи. Учасники зустрічі знайомилися, в першу чергу, з любовними і весільними піснями, але також веснянками, рогульками та ін. Вчили їх учасниці співочого ансамблю з Добриводи: Ніна Явдосюк та Валентина Климович.

Того ж **5 липня**, але у Нарвянському осередку культури в Нарві, пройшли уроки рукоділля – майстер-класи з вишивання, під час яких учасники прикрашали предмети повсякденного вжитку, м.інш. косметички або сумки, орнаментами, інспірованими рослинними мотивами, зокрема з підляських обрядових рушників. Зустріч повела співачка і рукодільниця Улита Харитонюк.

Організаторами події були Товариство Спадщина Підляшшя та Нарвянський осередок культури.

Уже наступного дня, **6 липня**, в осідку товариства в Пухлах відбулися сімейні майстер-класи виготовлення іграшок. Проводив їх Марко Шишко, художник-самоук. Його вироби виготовляються та розмальовуються вручну на основі старих зразків. За стилем вони схожі на старі іграшки. Була це нагода, щоб самотужки зробити давню забавку.

10 і **30 липня** в Пухлах уже черговий раз побувала Агнешка Примака, яка провела там трав'яні майстер-класи. Під час зустрічі вчила вона, як зробити з різних рослин напр. окислений чай або тонік для обличчя.

23 липня у Фастах коло Білостока проходили керамічні майстер-класи. Разом з Павлиною Горбою – художницею-керамістом та скульпторкою – можна було навчитися крутити на гончарному крузі. Кожен учасник виготовив власний предмет та прикрасив його підготовленими для відбитка фігурами та орнаментами.

28 липня в Малинниках відбулася співоча зустріч зі співачками з групи «Малинки» Вірою Ничипорук та Валентиною Троц, з якими Товариство Спадщина Підляшшя співпрацює вже багато років. Була вона присвячена вивченню любовних та весільних пісень.

29 липня плести з соломи черговий уже раз вчив усіх бажаючих Микола Петручук з Гайнівки. Заняття пройшли у сільській світлиці в Борисувці в гм. Гайнівка. Учасники виготовляли солом'яні підноси та коробочки для зберігання дрібних речей.

eprasa.pl fc9f4f612b

Товариство друзів скансену в Козликах

«На Володимира»

27 липня у Загороді в Козликах над Нарвою відбувся захід «На Володимира» (*на фото*). Це щорічна подія Товариства друзів скансену в Козликах, організована з нагоди Дня пам'яті святого рівноапостольного князя Володимира, хрестителя Київської Русі, яке відзначають 28 липня.

Захід традиційно почала молитва коло стовпової каплички св. Володимира Великого з участю отця Фоми Пучка з православної парафії св. Миколая Чудотворця у Наровці. Згодом можна було послухати лекції Віталія Міхальчука, директора Музею ікон у Варшаві про митрополита Діонізія (Валединського) з нагоди 100-ліття автокефалії Православної церкви у Польщі. Музичним елементом заходу був виступ колективу «Ганок» з Лодзі, який виконав релігійні, обрядові та ліричні пісні з Підляшшя. У дуеті заспівали Єва Корицька-Ґжеґорчик, родом з Більська, колишня учасниця танцювальної групи Українського ансамблю пісні і танцю «Ранок», а також Ольга Лось, яка хоч народилася в Паб'яніцах, має сімейне коріння в підляському селі Курашеві в гм. Чижі. Релігійні пісні дівчата з «Ганку» заспівали разом з Марією Сапєжинською з Курашева, бабусею Ольги, яка в минулому співала у колективі «Незабудки» та зараз є керівником церковного хору у своєму селі.

Захід був спрямований до всіх, хто хотів провести час у мальовничому місці над Нарвою в оточенні традиційної дерев'яної архітектури. Фінансувався він з коштів Підляського воєводства у 2024 році у сфері діяльності національних та етнічних меншин та регіональної мови в рамках циклу заходів під назвою «Українська художня палітра 2024».

(ред.)

Фото Ю. Гаврилюка, О. Купріянович, Л. Лабович

KOLPORTER

Na Podlasiu nasze pismo można kupować w kioskach i innych punktach sprzedaży prasy firmy „Kolporter" na terenie powiatu bielskiego, hajnowskiego, siemiatyckiego oraz miasta Białegostoku (np. w sklepach Arhelan, PSS Społem), a także w Centrum Kultury Prawosławnej w Białymstoku. W innych województwach: w Białej Podlaskiej, Chełmie, Gdańsku, Gorlicach, Górowie Iławeckim, Krakowie, Legnicy, Lublinie, Łodzi, Olsztynie, Przemyślu, Rzeszowie, Sanoku, Szczecinie, Warszawie, Włodawie, Wrocławiu. Najpewniejszy sposób to oczywiście prenumerata.

Український часопис Підляшшя «Над Бугом і Нарвою»
Ukraińskie Pismo Podlasia „Nad Buhom i Narwoju"

Виходить шість разів у рік ❖ Ukazuje się sześć razy w roku
PL ISSN 1230-2759

ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77
nadbuhom.pl nadbuhom@nadbuhom.pl (+48) 502 565 547

Редакція: Юрій Гаврилюк (головний редактор), Вікторія Гаць, Андрій Єкатеринчук, Людмила Лабович (секретар), Анна Паб'ян, Юрій Плева.
Redakcja: Wiktoria Gać, Jurij Hawryluk (Jerzy Gawryluk – red. nacz.), Andrzej Jekaterynczuk, Ludmiła Łabowicz (sekretarz), Anna Pabjan, Jerzy Plewa.

Видавець/Wydawca: Союз українців Підляшшя / Związek Ukraińców Podlasia, ul. Kryniczna 14, 17-100 Bielsk Podlaski, skr. poczt. 77 E-mail: biuro@zup.org.pl WWW: zup.org.pl

Zrealizowano dzięki dotacji z budżetu państwa ❖ Зреалізовано завдяки дотації з державного бюджету РП.
Publikacja wyraża jedynie poglądy autora/ów i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji ❖ Публікація виражає лише погляди автора/ів і не може ототожнюватися з офіційною позицією Міністра внутрішніх справ і адміністрації.

Не всі думки висловлені на сторінках нашого часопису віддзеркалюють погляди редакції. ❖ Nie wszystkie opinie wyrażone na łamach naszego czasopisma wyrażają poglądy redakcji.

Не замовлених матеріалів не повертаємо. Редакція залишає за собою право редагувати, скорочувати тексти та змінювати заголовки. За зміст поміщених реклам та оголошень редакція не відповідає. ❖ Materiałów nie zamówionych redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo ich redagowania, skracania oraz zmiany tytułów. Redakcja nie ponosi odpowiedzialności za treść zamieszczonych reklam i ogłoszeń.

Andare Studio Grafiki i Reklamy, ul. Senatorska 40/91, 00-095 Warszawa. Nakład: 1200 egz.

eprasa.pl fc9f4f612b

eprasa.pl fc9f4f612b